

Matica

broj

no.

6

lipanj

june

2022.

MJESEČNA REVIIJA HRVATSKE MATICE ISELJENIKA MONTHLY MAGAZINE OF THE CROATIAN HERITAGE FOUNDATION

100.
OBLJETNICA
ROĐENJA
FRANJE
TUĐMANA

IVANŠČICA – NAJVIŠI ZAGORSKI BREG

9 771330 214009

Naslovnica: Skulptura Ivana Meštrovića Povijest
Hrvata pred zgradom Sveučilišta u Zagrebu
ukrašena kravatom u prigodi otvorenja izložbe
Priča o kravati (Foto: Marko Vrdoljak)

Posjetite stranice web portala
Hrvatske matice iseljenika!

www.matis.hr

Web stranice
HMI čitaju se diljem
svijeta, dostupne su na tri
jezika (hrvatski, engleski,
španjolski) i bilježe stalan
porast posjećenosti.

Budite korak ispred ostalih i predstavite se hrvatskim iseljeničkim zajednicama,
uglednim poslovnim Hrvatima u svijetu i njihovim partnerima.

Oglašavajte na web portalu Hrvatske matice iseljenika!

Internet marketing HMI osmislio je nekoliko načina oglašavanja:

■ **BANERI** ■ **SPONZORIRANI ČLANAK** ■ **SPONZORIRANE RUBRIKE**

Odjel za marketing i promociju HMI - Ivana Rora

tel. (+385 1) 61 15 116 ■ fax. (+385 1) 61 11 522

mob. 099 61 15 116 ■ E-mail: marketing@matiss.hr

TEMA BROJA

HRVATSKE PLANINE IVANŠČICA

Alan Čaplar
str. 34-37

Kolumne

9
Globalna Hrvatska
Vesna Kukavica

29
Jezični podsjetnik
Sanja Vulić

40
Hrvatsko planinsko bilinstvo
Darko Mihelj

44
Klikni – Idem doma!
Vesna Kukavica

50
Sociološka slagalica
Nino Sorić

64
(S)kretanja
Šimun Šito Ćorić

- 4** Dan državnosti RH
- 6** 100. godišnjica rođenja Franje Tuđmana
- 8** Iz Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH
- 10** Humanitarni koncert Udruge Prsten
- 11** Tamburaški festival u Baji
- 12** Hrvatski svjetski kongres
- 14** Kliofest, festival povijesti
- 18** U povodu izjave V. Orbána
- 20** 30 godina hrvatske nastave u Baden Württembergu
- 22** Hrvatska bratska zajednica
- 24** Priča o kravati
- 25** Tribina Hrvatska društva u Čileu
- 26** Izložba slikara Rade Mikačića
- 28** Obljetnice književnika Đure Vidmarovića
- 30** Briga o hrvatskim piscima u iseljeništvu
- 38** Povijesna razmišljanja o Ivanšćici
- 46** Lektorat u Bratislavi
- 48** 100 godina Muzičke akademije
- 52** Razgovor s povratnicom
- 54** Nova knjiga Lj. T. Naumove
- 55** Obljetnica Društva Sv. Ante u Mostaru
- 56** Bakar, Molise, Gradišće, Subotica
- 58** Digitalizacija Hrvatske
- 62** Crorama
- 66** Crosport

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA
Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matiz.hr Web: www.matis.hr

GODIŠNJA PRETPLATA / ANNUAL SUBSCRIPTION
Običnom poštom / regular mail:
Hrvatska / Croatia 100 kn
ostale europske države /
other European countries 25 EUR
Zračnom poštom / airmail:
SAD / USA 65 USD
Kanada / Canada 65 CAD
Australija / Australia 70 AUD
ostale prekomorske države /
other overseas countries 70 USD

**DEVIZNI RAČUN BROJ /
FOREIGN CURRENCY ACCOUNT:**
IBAN: HR06 2340 0091 5102 96717
SWIFT CODE: PBZGHR2X
Privredna banka Zagreb, Radnička cesta 50

**ŽIRO RAČUN ZA UPLATU U KUNAMA /
DOMESTIC CURRENCY ACCOUNT (IN KUNA):**
IBAN: HR80 2390 0011 1000 21305
Hrvatska poštanska banka

Naručite i vi svoju Maticu jer Matica je most hrvatskoga zajedništva

Želite li primati MATICU kao dar koji će stizati na Vašu kućnu adresu? Jedino što trebate učiniti jest poslati nam popunjenu narudžbenicu i uplatiti na naš račun odgovarajući novčani iznos koji pokriva troškove slanja. MATICA će potom svaki mjesec stizati u Vaš dom. Naručite, čitajte i preporučite MATICU Vašoj rodbini i prijateljima, kako biste aktivno sudjelovali u ostvarivanju MATIČINE misije: biti čvrsti most između Hrvatske i Hrvata diljem svijeta.

Ime i prezime / Name and surname

Adresa / Address

Grad / City

Država / State

Pošt. broj / Zip Code

Tel.

Fax.

E-mail

Datum / Date

Niagarini slapovi osvijetljeni u bojama hrvatske zastave u povodu Dana državnosti i 30. obljetnice međunarodnog priznanja RH, u organizaciji generalnih konzulata u Mississaugi i New Yorku

Hrvatska ostvaruje svoje nacionalne zadaće ...

... upravo onim slijedom i vremenskim kalendarom kako je to u svojem prvom govoru 30. svibnja 1990. u Hrvatskome saboru rekao i prvi hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman, rekao je premijer

Tekst i foto: HINA/Vlada

Premijer Andrej Plenković čestitao je uoči praznika građanima Dan državnosti i rekao da Hrvatska ostvaruje svoje nacionalne zadaće upravo onim slijedom i vremenskim kalendarom kako je to u svojem prvom govoru 30. svibnja 1990. u Hrvatskome saboru rekao i prvi hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman. U izjavi novinarima prije početka svečanog koncerta u HNK-u u povodu proslave toga ključnoga povijesnog dana i 30. obljetnice međunarodnog priznanja, predsjednik Vlade je podsjetio na konstituiranje i prvo zasjedanje demokratski izabranoga Hrvatskoga sabora,

kada je 30. svibnja 1990. hrvatski narod na slobodnim izborima izabrao demokratsku vlast, te na put osamostaljenja i svoje neovisnosti.

NA PRAGU SCHENGENSKOGA PROSTORA I EUROPODRUČJA

Hrvatski je narod krenuo u proces osamostaljenja i neovisnosti i taj put u protekla tri desetljeća donio je, ne samo slobodnu i samostalnu hrvatsku državu, nego i državu koja ima svoje institucije, zaštitu ljudskih i manjinskih prava, koja se integrirala u sve ključne međunarodne i europske institucije, osobito Ujedinjene narode.

Premijer je podsjetio kako je prije nekoliko dana obilježena 30. obljetnica članstva Hrvatske u UN-u, da je Hr-

vatska već 13 godina članica NATO-a, a uskoro će biti obilježena i deveta godišnjica punopravnog članstva u Europskoj uniji. Pored toga, na pragu smo schengenskog prostora i europodručja, naglasio je premijer.

SVEČANI KONCERT

U povodu Dana državnosti i 30. obljetnice međunarodnog priznanja Republike Hrvatske u Hrvatskome narodnom kazalištu u Zagrebu održan je svečani koncert solista, Zbora i Simfonijskog orkestra HRT-a pod vodstvom maestra Ivana Repušića. Na programu su bila reprezentativna djela hrvatske glazbene baštine, a u počast Ukrajini izvedena je skladba "Melodija" ukrajinskog glazbenika Miroslava Skorika.

Na svečanom koncertu bilo je 500 uzvanika, sadašnjih i bivših dužnosnika, predsjednik Hrvatskog sabora Gordan Jandroković, predsjednik Vlade Andrej Plenković zajedno s članovima Vlade, bivši predsjednici države Kolinda Grabar-Kitarović, Stjepan Mesić i Ivo Josipović, zastupnici, zagrebački gradonačelnik Tomislav Tomašević, predstavnici akademske zajednice i diplomatskog zbora te drugi domaći i strani uzvanici. ■

Svečani koncert u Hrvatskome narodnom kazalištu u Zagrebu u povodu Dana državnosti

ENG On the eve of the holiday, Prime Minister Andrej Plenković congratulated the citizens on Statehood Day and said that Croatia has been accomplishing all national tasks in exactly the same order and time frame as the first Croatian President, Dr. Franjo Tuđman, said in his first speech on May 30, 1990. On the occasion of the Statehood Day and the 30th anniversary of the international recognition of the Republic of Croatia, a solemn concert of soloists, the HRT Choir and Symphony Orchestra conducted by maestro Ivan Repušić was held at the Croatian National Theater in Zagreb.

U Johannesburgu, Göppingenu, Washingtonu, ...

Proslava Dana državnosti u Johannesburgu organizirana je na inicijativu hrvatskog veleposlanika u Južnoj Africi Ante Cicvarića

Iseljenci proslavili Dan državnosti u Johannesburgu u dvorani HKM Sv. Jeronima

Sudionici proslave Dana državnosti u HKZ bl. Jakova Zadranina u Göppingenu

Tekst i foto: **Marija Belošević,**
Franjo Bertović

JOHANNESBURG

Vjernici Hrvatske katoličke misije sv. Jeronima u Johannesburgu, u Južnoafričkoj Republici na jugu Afrike, svečanom misom proslavili su u nedjelju, 29. svibnja, svetkovinu Uzašašća Gospodinova i Dan državnosti Republike Hrvatske. Svetu misu predvodio je mons. Dario Paviša, tajnik Apostolske Nuncijature u Južnoj Africi. Proslava Dana državnosti organizirana je na inicijativu hrvatskog veleposlanika u Južnoj Africi, Njegove Ekscelencije Ante Cicvarića.

Po završetku mise, na ručku u pastoralnom centru župe, veleposlanik Cicvarić je podsjetio na najvažnije povijesne činjenice hrvatskog naroda od dolaska Hrvata pa do uspostave neovisnosti i suverenosti. "Koliko je hrvatski narod patio pod tuđim gospodarima i koliko je hrvatskih ljudi izginulo u svim ratovima, a posebno u domovinskom ratu! Zato domovinu treba voljeti, o domovini treba pričati lijepo, jer domovinu smo stekli mukotrpno". Veleposlanik Cicvarić je posebno pozdravio sve

koji su u prošloj godini primili hrvatsko državljanstvo, a prisutni su to popratili velikim pljeskom.

GÖPPINGEN

U povodu Dana državnosti Republike Hrvatske i ove godine, vjernici Hrvatske katoličke zajednice bl. Jakova Zadranina u Göppingenu (Njemačka) okupili su se u nedjelju, 29. svibnja, na misnom slavlju. Misu je u tamošnjoj župnoj crkvi Christkönig, u kojoj se redovito okupljaju Hrvati, predvodio voditelj Zajednice fra Ivica Jurišić, član Franjevačke provincije Bosne Srebrene. Vjernici su zahvalili Bogu za Domovinu i molili za sve koji su za nju dali život. U ulaznoj procesiji uz ministrante, članovi Kulturno-sportske udruge Matica Hrvatska iz Göppingena, pod vodstvom predsjednika Jože Bešlića, u crkvu su unijeli hrvatsku zastavu i grbove pojedinih županija.

WASHINGTON DC

U veleposlanstvu Republike Hrvatske, u Washingtonu DC, održan je svečani prijem u povodu Dana državnosti, Dana hrvatske vojske i obljetnice uspostave diplomatskih odnosa RH i Sjedinjenih Američkih Država. Prijemu i slavlju prisustvovao je veliki broj diplomata i voj-

nih atašea iz mnogih prijateljskih država koje imaju svoja veleposlanstva u glavnom gradu Amerike.

Veleposlanik Pjer Šimunović pozdravio je sve prisutne lijepim i sadržajnim govorom u kojem je istaknuo obljetnicu uspostave slobodne, samostalne i demokratske Republike Hrvatske. Zahvalio se Sjedinjenim Američkim Državama na pomoći te gradnji tijesne suradnje i prijateljstva, a posebno na vojnom i gospodarskom polju. Riječi zahvale osobno je uputio nazočnom generalu-pukovniku Joh A. Jensenu i bivšoj veleposlanici SAD-a u Zagrebu Julieti Valls Noyes. ■

Svečani prijem u veleposlanstvu u Washingtonu

ENG *The Statehood Day of the Republic of Croatia is celebrated in forty countries around the world, and in this issue of "Matica" we bring you short reports from the celebrations in Johannesburg in South Africa, Göppingen in Germany and Washington DC in the United States.*

Tuđman, Franjo: *Velike ideje i mali narodi*, 1969.

Tekst: Vesna Kukavica Foto: HINA

U z istaknute povjesničare dr. sc. Domagoja Kneževića i dr. sc. Ivicu Miškulinu, na znanstveno-stručnome skupu posvećenom Tuđmanovu jubilarnom rođendanu pod nazivom "Uvijek i sve za Hrvatsku" u Preporodnoj dvorani Narodnoga doma Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, 14. svibnja su govorili premijer i predsjednik Hrvatske demokratske zajednice Andrej Plenković, najbliži živi Tuđmanovi suradnici te ostali uglednici iz akademske zajednice Lijepe Naše. Prvi hrvatski predsjednik Franjo Tuđman rođen je 14. svibnja 1922. godine u Velikom Trgovišću, a umro je 10. prosinca 1999. u Zagrebu. Ključna figura pokreta Hrvatske demokratske zajednice povjesničar i državnik Franjo Tuđman ostvario je ne samo svoj san, nego i san mnogih hrvatskih naraštaja, stvorivši samostalnu i suverenu Hrvatsku, rečeno je 14. svibnja 2022. na znanstveno-stručnom skupu. Predsjednik Vlade Andrej Plenković istaknuo je otvarajući skup kako je temeljno načelo djelovanja prvoga hrvatskog predsjednika Franje Tuđmana bilo "uvijek i sve za Hrvatsku". "Danas se s dostojanstvom prisjećamo dr. Tuđmana čija je vizija u provedbi veličanstvenoga cilja ostvarivanja samostalne države Hrvatske bila jedinstvena", rekao je Plenković pozdravljajući sudionike skupa koji je nazvan prema Tuđmanovoj glasovitoj uzrečici, uklesana

Tuđman – povjesničar, vizionar i državnik

U Zagrebu je u Preporodnoj dvorani Narodnoga doma HAZU-a održan znanstveno-stručni skup pod nazivom "Uvijek i sve za Hrvatsku" u povodu 100. obljetnice rođenja prvoga hrvatskog predsjednika dr. sc. Franje Tuđmana (Veliko Trgovišće, 14. V. 1922. – Zagreb, 10. XII. 1999.)

Dr. sc. Ivica Miškulin prigodom izlaganja na skupu o Tuđmanu

noj i na njegovu vječnome mirogojskom počivalištu. Plenković je istaknuo kako će postignuća prvoga hrvatskog predsjednika u stvaranju demokratskih institucija, obrane teritorija od velikosrpske agresije JNA i Miloševićeva režima, ulaska Hrvatske u međunarodnu i europsku zajednicu - ostati trajno zabilježena kao dosezi koji ga obilježavaju kao najvažnijega hrvatskog političara i državnika. "Konkretni povijesni uvidi omogućili su Franji Tuđmanu da postane državnik koji stvara povijest, a najveći je uspjeh njegova djelovanja samostalna hrvatska država s demokratskim poretkom", naglasio je povjesničar dr. sc. Ivica Miškulin.

TISUĆLJETNI SAN

O životu i Tuđmanovu političkom djelovanju, napose tijekom stvaranja hrvat-

ske države, govorili su njegovi najbliži suradnici. Podsjetivši kako je krajem 1989. u Europi bio sumrak komunizma, Vladimir Šeks je rekao kako se tada nad Hrvatskom nadvila opasnost imperijalne velikosrpske politike, dodavši kako vjerojatno ne bi bilo slobodne hrvatske države da se nije u ono turbulentno vrijeme u Hrvatskoj i Jugoslaviji pojavio Tuđman kao feniks sa svojim djelovanjem u postizanju tisućljetnog sna hrvatskoga naroda. Govoreći o ratnoj Vladi nacionalnog jedinstva, njezin predsjednik Franjo Gregurić rekao je da je Tuđman bio inicijator te vlade. "Nisam to bio ni ja, nije to bio ni Josip Manolić", dodao je. Tuđman je shvatio da je u obrani zemlje potrebno jedinstvo svih snaga kako bi se stvorio blok koji je postojan i čvrst u obrani tek stvorene države, koja je još bila pod embargom

UN-a. "Pojedini politički analitičari pronalaze natruhe odluka s prizvukom autoritativnosti, ali svjedok sam da je Tuđman bio mnogo veći demokrat nego velik dio današnjih predstavnika političkih elita", rekao je Gregurić. Podsjećajući na vanjskopolitičku situaciju u vrijeme stvaranja hrvatske države i oslobodilačkih akcija Hrvatske vojske, nekadašnji ministar vanjskih poslova Mate Granić rekao je kako je Tuđman sam donio odluku o vojno-redarstvenoj operaciji "Oluja", unatoč kolebljivosti svjetskih moćnika, iziživši iz Domo-
vinskoga rata kao pobjednik. Govoreći o procesu mirne reintegracije istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema, Ivica Kostović je ustvrdio da je najveća bitka bila oko izbora koji su bili preduvjet za završetak mandata UNTAES-a. Za njihovo održavanje, rekao je Kostović, trebalo je bez ikakve osnove Srbima dati 93.000 domovnica.

PLEBISCITARNA POTPORA

Premijer Plenković rekao je kako smatra da je sve ciljeve koje je predsjednik Tuđman zacrtao u svome govoru u Hrvatskome saboru 30. V. 1990. godine nakon prvih demokratskih izbora i ostvario. "A na nama je da to poboljšamo u novim međunarodnim okolnostima, novim gospodarskim prilikama i suvremenim globalnim izazovima za hrvatsko društvo i hrvatske građane", dodao je Plenković, zahvalivši svim braniteljima i građanima što su podržali predsjednika Tuđmana u prijelomnim vremenima u njegovoj državničkoj vještini i mudrom vođenju državne politike u 90-im godinama. Hrvatska je dio Eu-

ropske unije, članica je Sjevernoatlantskog saveza, imamo izgrađene institucije i kontinuirano unapređujemo ono što je bio njegov cilj – demokratska Hrvatska. Vrijednost Tuđmanove politike, prema mišljenju sudionika skupa, bila je i u povezivanju domovinske i iseljene Hrvatske, koju baštinimo posebno bričući se o Hrvatima kao konstitutivnom narodu u BiH, o Hrvatima koji su manjine u nama susjednim državama, ali i o svim ostalim Hrvatima koji su zbog različitih razloga tijekom desetljeća napustili Hrvatsku i sada žive diljem svijeta. Tuđman je bio i jedan od najistaknutijih političkih mislilaca koje je hrvatski narod dao u drugoj polovici 20. stoljeća, rečeno je na znanstveno-stručnome skupu. "Odbacivanje brutalnosti rata, koju je imao prilike u Drugom svjetskom ratu iz prve ruke iskusiti, osuda svih nedemokratskih pokreta iz teške hrvatske političke povijesti modernog doba, te srčano zalaganje za pravo Hrvata na vlastiti suverenitet i suvremenu demokratsku orijentaciju, samo su neke od njegovih najvažnijih ideja za koje se

ustrajno zalagao", istaknuo je povjesničar Domagoj Knežević. "Već je 32 godine od prvih demokratskih izbora i 30 godina od međunarodnog priznanja i članstva u UN-u", istaknuo je povjesničar Knežević dodavši kako je važno mladima u obrazovnome sustavu prenijeti sve ono što je bitno i što su čvrsti temelji suvremene Hrvatske. Franjo Tuđman postavio je te temelje uz plebiscitarnu potporu svih građana Lijepe Naše. Nadalje, u prepunoj Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog, u kojoj je u veljači 1990. bio održan Prvi opći sabor HDZ-a, simbolično je za stoti Tuđmanov rođendan u večernjim satima 14. svibnja izveden bogat kulturno-umjetnički program s oko 2000 sudionika, dok su u jutarnjim satima ugledni političari položili cvijeće na Tuđmanov grob na Mirogoju. Obilježavanju 100. obljetnice rođenja Franje Tuđmana u Zagrebu nazočili su i članovi obitelji Tuđman i njegovi unuci. ■

ENG A scientific conference entitled "Always and Everything for Croatia" was held in Zagreb on 14 May 2022 at the Croatian Academy of Sciences and Arts on the occasion of the 100th anniversary of the birth of the first Croatian President, Franjo Tuđman (Veliko Trgovišće, 14 May 1922 – Zagreb, 10 December 1999). Tuđman played a key role in achieving an independent Croatia, scholars concluded. We remember him as the most important Croatian politician and statesman. It was stated at the scientific conference that concrete historiographical insights had enabled the historian Franjo Tuđman, PhD, to become a statesman who creates history with the greatest success of his work being an independent Croatian state with a democratic order. The main books of Tuđman's historiographical thoughts are "Great Ideas and Small Nations" and "The National Question in Contemporary Europe". The path to the creation of the Croatian state largely coincided with his scientific thinking.

Na temelju Javnoga natječaja

Dodijeljeno tisuću studentskih stipendija

Stipendije u iznosu od tisuću kuna mjesečno dobilo je 249 studenata za studij u RH i 751 student za studij u BiH

Na temelju provedenoga Javnog natječaja za dodjelu stipendija studentima - pripadnicima hrvatskoga naroda izvan Republike Hrvatske - za akademsku godinu 2021./2022., te na temelju provedbenoga postupka, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske objavio je krajem svibnja ove godine Odluku o dodjeli tisuću stipendija studentima - pripadnicima hrvatskoga naroda izvan RH za tekuću akademsku godinu.

log rang-liste od 1000 studenata dobitnika stipendije, a nakon isteka roka za prigovor donesena je i konačna odluka.

Dodijeljeno je 249 stipendija studentima - pripadnicima hrvatskoga naroda izvan Republike Hrvatske koji studiraju u Republici Hrvatskoj, i to 5 stipendija studentima - pripadnicima hrvatskog iseljeničtva, 31 stipendija studentima - pripadnicima hrvatske nacionalne manjine i 213 stipendija studentima - pripadnicima hrvatsko-

Na Javni natječaj, koji je bio raspisan od 20. prosinca 2021. godine do 19. siječnja 2022. godine, u propisanome roku za primljeno je 2155 prijava. Ukupno 1963 prijave koje su zadovoljile formalne uvjete su bodovane te je Povjerenstvo za provedbu javnog natječaja za dodjelu stipendija dalo prijed-

ga naroda u BiH.

Za studente - pripadnike hrvatskoga naroda izvan Republike Hrvatske koji studiraju u BiH osigurana je 751 stipendija. Sve stipendije su u iznosu od tisuću kuna mjesečno, odnosno za razdoblje od deset mjeseci ukupno deset tisuća kuna. ■

Financijska potpora posebnim projektima Hrvata izvan RH

Ukupna sredstva u iznosu od 5 milijuna kuna dodijeljena su za 177 posebnih potreba i projekata neprofitnih organizacija te za 17 projekata fizičkih osoba, a dodijeljeno je i 46 jednokratnih financijskih potpora ugroženim pojedincima.

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske donio je na temelju provedenoga 1. Javnog poziva Odluku o dodjeli financijske potpore za posebne potrebe i projekte od interesa za Hrvate izvan RH za 2022. godinu.

Javni poziv provodi se s ciljem promicanja veza i jačanja suradnje Republike Hrvatske s Hrvatima izvan RH te očuvanja i jačanja nacionalnoga identiteta, zaštite prava i interesa hrvatskih zajednica, očuvanja hrvatskoga jezika, kulturnog stvaralaštva i baštine te poticanja hrvatskoga kulturnog zajedništva, kao i pomoći ugroženim pojedincima - pripadnicima hrvatskoga naroda izvan RH i ugroženim pojedincima - povratnicima/useljenicima iz hrvatskog iseljeničtva/dijaspore.

Središnji državni ured na 1. Javni poziv zaprimio je 573 prijave u kategorijama: neprofitne organizacije, fizičke osobe, ugroženi pojedinci - pripadnici hrvatskoga naroda izvan Repu-

blike Hrvatske te ugroženi pojedinci - povratnici/useljenici iz hrvatskog iseljeničtva/dijaspore. Ukupna sredstva iz državnoga proračuna u iznosu od 5 milijuna kuna dodijeljena su za 177 posebnih potreba i projekata neprofitnih organizacija te za 17 projekata fizičkih osoba, a dodijeljeno je i 46 jednokratnih financijskih potpora ugroženim pojedincima.

Najveće pojedinačne iznose dobili su sljedeći projekti, odnosno organizacije: po 70 tisuća kuna Kanadsko-hrvat-

ska gospodarska komora i Hrvatski klub Kralj Tomislav, Sydney, a po 60 tisuća kuna projekt promicanja Hrvatske male škole u Cordobi, Argentina; Centar za istraživanje hrvatskog iseljeničtva, Zagreb; Hrvatsko-paragvajska gospodarska komora; Hrvatsko nacionalno vijeće, Subotica; Srednja škola Pere Zečevića, Odžak, BiH i Udruga obitelji poginulih i nestalih branitelja Domovinskoga rata općine Bugojno. ■

Naslijeđe generacija

Krunom jubilarnoga slavlja 30. obljetnice hrvatskoga članstva u UN-u pokazala se zagrebačka konferencija *Naslijeđe generacija - 30 godina međunarodnog diplomatskog priznanja Republike Hrvatske* uz svečani koncert u HNK u Zagrebu

U čast 30. obljetnice međunarodnog priznanja Republike Hrvatske tijekom jubilarne 2022. godine održava se niz umjetničkih programa i kulturnih manifestacija, aktivnosti javne diplomacije uz projekte internacionalne prepoznatljivosti Lijepe Naše u više od 50 zemalja u svijetu i to u organizaciji Ministarstva vanjskih i europskih poslova, kao i diplomatsko-konzularnih predstavništava RH poput onih u europskom susjedstvu od Rima, Pečuha, Budimpešte, Beča, Berna, Leipziga i Berlina, do onih u našim prekomorskim veleposlanstvima u Ottawi, Washingtonu, Buenos Airesu, Santiagu de Chileu ili pak Canberri... Riječu, na planetarnoj razini slave se tri desetljeća uspostave diplomatskih veza Hrvatske i prijateljskih nam zemalja, osobito onih država u kojima dugo žive naši iseljenici i njihovi potomci – čijim je nesebičnim lobiranjem fantastično ubrzan proces međunarodnog priznanja Lijepe Naše. Nakon dvanaestorice iz EZ-a, 15. siječnja 1992. RH su bez odgode priznale 44 države, a do završetka Domovinskoga rata 1995. slijedile su ih 124 zemlje, dok su u uspostavi diplomatskih veza prednjačile domicilne države hrvatske višestoljetne emigracije poput Kanade, Argentine, Čilea, Australije, Novoga Zelanda ili pak SAD-a. Pamtimo sjednicu Glavne skupštine UN-a 22. svibnja 1992., koju je vodio saudijski veleposlanik Sinan Shihabi, kada je Hrvatska aklamacijom primljena u članstvo UN-a. Ta 1992. ostat će zauvijek duboko urezana u nacionalnu memoriju hrvatskoga naroda! Članstvom u ovoj svjetskoj Organizaciji kulminirao je proces međunarodnog priznanja samostalnosti i ponovne uspostave hrvatske državnosti. Prvih godina članstva prioritet hrvatskih diplomatskih napora u UN-u bio je na što ranijem okončanju velikosrpske agresije, potvrdi i obrani međunarodno priznatih granica RH, zbrinjavanju stotina tisuća izbjeglica, te osiguranju mirne reintegracije okupiranih područja. Neposredno nakon toga uslijedila je afirmacija RH na svjetskoj političkoj sceni uz njezino aktivno djelovanje u brojnim tijelima Ujedinjenih naroda.

Hrvatska je od početka 2022. do 2024. ponovno članica Gospodarskog i socijalnog vijeća, kreirajući prioritete iz UN-ova *Programa održivog razvoja do 2030. godine / Agende 2030*. Globalni izazovi današnjice - od klimatskih promjena, pandemija, gladi i energetske krize - s kojima se suočava čovječanstvo, zahtijevaju zajedništvo. RH stoga logično daje potporu multilateralizmu kao obliku globalne suradnje s uređenim međunarodnim odnosima između država, uspostavljenima na međusobnom primjenjivanju temeljnih načela na kojima je osnovan UN – miru, sigurnosti, vladavini prava te poštovanju ljudskih prava i sloboda. Hrvatska je istaknula i kandida-

Piše: Vesna Kukavica

ture za ponovnim članstvom u Komisiji za izgradnju mira, Vijeću sigurnosti te Vijeću za ljudska prava s ciljem jačanja svoga međunarodnog ugleda.

Krunom jubilarnoga slavlja 30. obljetnice hrvatskoga članstva u UN-u pokazala se zagrebačka konferencija *Naslijeđe generacija - 30 godina međunarodnog diplomatskog priznanja RH* i svečani koncert u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu, a kojima su nazočili ugledni predstavnici državnog vrha i akademske zajednice RH te međunarodni diplomatski predstavnici večer uoči ovogodišnjeg Dana

državnosti 30. V. 2022. "Veseli činjenica da je hrvatska diplomatska služba izrasla u suvremenu razgranatu organizaciju po cijelome svijetu", izjavio je na konferenciji *Naslijeđe generacija...* ministar vanjskih i europskih poslova Gordan Grlić Radman, ocijenivši s ponosom kako je RH danas važan partner u brojnim globalnim i regionalnim organizacijama te dodavši kako agilno sudjeluje u daljnjem razvoju Europske unije, a pritom ne zaboravlja vlastite nacionalne interese. "Nastavljajući osnaživati međunarodni položaj RH, gorljivo radimo na ostvarivanju preostala dva strateška cilja: ulazak u *europodručje* i u *Schengen*. Europska komisija upravo je prihvatila kriterije o napretku naše zemlje pa Hrvatska uvede euro s 1. siječnja 2023. Ulazak u *europodručje* iliti u klub 19 gospodarski najjačih Unijinih članica, ojačat će vjerodostojnost RH u ekonomskom i financijskom smislu što će u konačnici omogućiti da svi skupa živimo bolje! Danas je, više nego ikada, potrebno diplomatsko umijeće u razgovorima oko budućnosti EU-a, izazovima širenja NATO-a u trenutku kada je Rusija, protivno svim normama međunarodnog prava, otpočela vojnu agresiju na teritorij Ukrajine kao članice UN-a i time srušila temelje sigurnosti u svijetu. Stajalište RH je jasno - vodit ćemo odgovornu politiku, prije svega vodeći računa o ugledu RH kao države koja je mukotrpno gradila svoj međunarodni položaj, štiteći interese Hrvata kako u domovini tako i onih naših ljudi koji žive izvan Republike Hrvatske", zaključio je ministar Grlić Radman na obljetničkoj konferenciji te zahvalio svima koji su pridonijeli ostvarenju stoljetne težnje hrvatskoga naroda za povratkom u krug suverenih europskih nacija. ■

ENG The crown of the jubilee celebration of the 30th anniversary of Croatia's membership in the UN was the conference titled "Heritage of Generations - 30 Years of International Diplomatic Recognition of the Republic of Croatia" and a gala concert at the Croatian National Theater in Zagreb. The celebration was attended by representatives of the state leadership and the academic community of the Republic of Croatia and renowned international diplomats on the eve of this year's Statehood Day on May 30, 2022. "We are pleased with the fact that the Croatian diplomatic service has grown into a modern, worldwide organization," said the Minister of Foreign and European Affairs Gordan, Grlić Radman, at the Heritage of Generations conference while assessing with pride that the Republic of Croatia of today is a reliable partner in many global and regional organizations.

Osigurane stipendije za 21 studenta

Ove godine koncert je održan u Rijeci u organizaciji Podružnice Udruge Hrvata BiH Prsten Primorsko-goranske županije, suorganizator je bio Grad Rijeka, pokrovitelj koncerta predsjednik Vlade RH Andrej Plenković, a supokrovitelj župan Primorsko-goranske županije Zlatko Komadina

Među uzvanicima su bili i (slijeva) Ivo Jelušić, član UO Udruge Prsten, Ivo Grgić, upravitelj Zaklade Prsten, Krunoslav Kapetanović, predsjednik Podružnice Udruge Prsten PG županije i Mijo Marić, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika

Tekst: Renata Garbajs Foto: Vedran Karuza, Novi list i Renata Garbajs

Udruga Hrvata Bosne i Hercegovine Prsten, osnovana 2005., nepolitička je i neprofitna udruga u Hrvatskoj za promicanje i zaštitu kulture, gospodarske suradnje, druženja i humanitarnog djelovanja Hrvata u Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Cilj Udruge je očuvanje temeljnih vrijednosti i jedinstva hrvatskoga naroda i njegova prosperiteta. Udruga okuplja brojne gospodarstvenike, intelektualce, liječnike, sportaše, humaniste i umjetnike.

Svakako je jedan od prepoznatljivijih projekata Udruge istoimena Zaklada koja stipendira talentirane studente, podrijetlom iz BiH, na studiju u RH i BiH. Da školovanje bude lakše, Udruga i Zaklada Prsten svake godine organiziraju humanitarni koncert Prsten za budućnost kao jedan od načina financiranja stipendija.

Ove godine koncert je održan u Rijeci u organizaciji Podružnice Udruge Hrvata BiH Prsten Primorsko-goranske županije, suorganizator je bio Grad Rijeka, pokrovitelj koncerta predsjednik Vlade RH Andrej Plenković, a supokrovitelj župan Primorsko-goranske županije Zlatko Komadina.

400 STIPENDIJA DOSAD

Na početku koncerta pozdravne govore su izrekli predsjednik podružnice Prsten u Primorsko-goranskoj županiji Krunoslav Kapetanović, predsjednik Udruge Hrvata BiH Prsten Pavao Zubak, ravnatelj Zaklade Prsten Ivo Grgić, predsjednik Upravnog odbora Zaklade Marko Pipunić, župan Primorsko-goranske županije Zlatko Komadina, zamjenik gradonačelnika Rijeke Goran Palčevski i ministar mora, prometa i infrastrukture te izaslanik predsjednika Vlade RH Oleg Butković.

Sva prikupljena sredstva namijenjena su fondu za stipendiranje studenata, njih 21 ove godine. Do sada je

Na humanitarnome koncertu nastupila je i Martina Majerle

Zaklada Prsten dodijelila 400 stipendija studentima, za što je osigurano 3,5 milijuna kuna.

Mirko Fodor vodio je svečanost, a na koncertu su nastupili Dražen Žerić Žera, Mario Lipovšek Battifiaca, Neno Belan i Fiumensi, Željko Bebek, Marko Tolja, Ivan Jelić i Martina Majerle.

Svojim vrlo dirljivim izvedbama glazbenici su oduševili publiku koja je reagirala pljeskom, ovacijama, pjevanjem i čulo se: "Hoćemo još!" Nakon dvije godine pauze zbog pandemije, kazalište je prvi put bilo potpuno ispunjeno. ■

Ja vjerujem!

Ovu besprijekorno organiziranu glazbenu večer zajedništva i solidarnosti krasili su i duhovni stihovi Marka Pandurevića u izvedbi Gorana Grgića:

Ja vjerujem!

Još jače vjerujem!

*Dok vani je vrijeme tišine koja razara
ove naše ljudske i pomalo grešne duše.
I sati i dani ovih životnih nedaća i oluja,
kojima je najveća zadaća
da ruše baš sve pred sobom,
sve ono što čovjek stvori.*

*A ja, evo, pred Tobom stojim, Bože moj,
i ne plašim se jer vjerujem!*

ENG This year, the humanitarian concert of the Prsten Foundation of the Association of Croats of Bosnia and Herzegovina which provided funds for 21 student scholarships, was held in Rijeka and organized by the Primorje-Gorski Kotar County Branch of the Foundation of the Association of Croats of Bosnia and Herzegovina. The co-organizer was the City of Rijeka, the sponsor of the concert was the Prime Minister of the Republic of Croatia, Andrej Plenković, and the co-sponsor was the County Prefect of Primorje-Gorski Kotar County, Zlatko Komadina.

V. Hrvatski državni tamburaški festival

Tambura je najrasprostranjenije i najpopularnije hrvatsko tradicijsko glazbalo. Upravo zato veseli kad se tamburaška tradicija čuva i prenosi na mlade naraštaje koji postaju promotori i čuvari kulturne baštine. Na festivalu su nastupili tamburaški sastavi iz cijele Mađarske.

ki sastav Kajkavci iz Umoka. Nakon festivala, zabava je nastavljena na Hrvatskome balu uz Orkestar Bačka.

DVA SATA PROGRAMA

Tamburaškom festivalu, uz prepunu dvoranu, nazočili su predstavnici Republike Hrvatske i predstavnici tijela i institucija Hrvatske državne samouprave, a prigodnim slovima događaj su otvorili dr. sc. Mladen Andrić, veleposlanik RH u Mađarskoj i Ivan Guban, predsjednik Hrvatske državne samouprave. Hrvatska matica iseljenika iznimnu važnost posvećuje jačanju veza s hrvatskim manjin-

Tamburaši su izvedbama ostavili publiku bez daha

Puna dvorana u Baji

Tekst: mr. sc. Snježana Jurišić

Foto: Kristof Koprivanac

U organizaciji Hrvatske državne samouprave u Mađarskoj te suorganizaciji njezinih ustanova - Kulturnog centra bačkih Hrvata i Odmarališta Hrvata u Mađarskoj te uz potporu Hrvatske samouprave Bačko-kiškunske županije, u Baji, gradu u sjeverozapadnom dijelu te županije, održan je 7. svibnja ove godine peti po redu Hrvatski državni tamburaški festival. Cilj koji ovaj festival u svojoj izvedbi nastoji ostvariti jest očuvanje hrvatske kulturne baštine, kao važnog dijela hrvatskog identiteta Hrvata u Mađarskoj. Posebno treba naglasiti i motivacijsku i društvenu ulogu povezivanjem tamburaških sastava iz raznih hrvatskih samouprava, voditelja kultur-

no-umjetničkih društava, pedagoga i mladih glazbenika tamburaša na jednome mjestu.

ORKESTRALNO GLAZBALO

Tambura i tamburaška glazba dio je cjelokupne hrvatske glazbene kulture i izrasla je izravno iz narodnog muziciranja. Jedini instrument iz narodne umjetnosti koji je postao priznato orkestralno glazbalo, a ujedno je najrasprostranjenije i najpopularnije hrvatsko tradicijsko glazbalo, upravo je tambura. Zato veseli kad se tamburaška tradicija čuva i prenosi na mlade naraštaje koji postaju promotori i čuvari kulturne baštine. Na festivalu su nastupili tamburaški sastavi iz cijele Mađarske i pojedinim izvedbama ostavili publiku bez daha - Orkestar Bačka iz Gare, Orkestar Planina iz Mohača, Biseri Drave iz Starina, Mladi tamburaši iz Velike Kaniže i Tamburaš-

skih zajednicama i podupire programe u suradnji s nositeljima kulturnih i obrazovnih aktivnosti te se sa zadovoljstvom odazvala pozivu da sudjeluje na ovome festivalu. Rukovoditeljica Odjela za kulturu mr. sc. Snježana Jurišić i rukovoditeljica Odjela za školstvo Lada Kanajet Šimić nazočile su dvosatnom koncertu i iskoristile prigodu da domaćinima predstave Matičine programe i razgovaraju o budućim zajedničkim aktivnostima, a svim sudionicima podijeljen je časopis Matica, jedna od najstarijih hrvatskih ilustriranih revija posvećena Hrvatima izvan Republike Hrvatske. ■

ENG Organized by the Croatian State Self-Government in Hungary and co-organized by its institutions: the Cultural Center of Bačka Croats and the Resort of Croats in Hungary, and with the support of the Croatian Self-Government of Bačko-Kiškun County, the fifth Croatian National Tamburitza Festival was held on May 7 this year in Baja, a town in the north-western part of the county.

VII. Konvencija Hrvatskoga svjetskog kongresa

U integralnom obliku objavljujemo zaključke Konvencije koja je usvojila izvješće o dosadašnjem radu i financijsko izvješće te izabrala članove novoga Izvršnog odbora na čelu s dosadašnjim predsjednikom Vinkom Sabljom

movinstvu olakša sudjelovanje u gospodarskom životu Republike Hrvatske. Da se izmjenama Ustava i Izbornoga zakona omogući hrvatskim državljanima u izvandomovinstvu, na dostojanstven način, ostvarenje Ustavom zajamčenog prava da biraju i budu izabrani u Hrvatski sabor.

Hrvatski svjetski kongres traži i očekuje od najviših dužnosnika Republike Hrvatske da usuglase svoje djelovanje u rukovođenju institucijama države za koje su, sukladno Ustavu, suodgovorni, a to se posebice odnosi na obranu i nacionalnu sigurnost te vanjsku politiku. Posebno očekujemo da se u što kraćem roku popune već dulje vrijeme prazna mjesta veleposlanika zbog adekvatnijega međunarodnog zastupanja kako državnih interesa, tako i nas hrvatskih državljana u ovim državama.

Raduje nas skorašnje otvaranje Peleškog mosta kojim se konačno povezuje sjeverni i južni dio Hrvatske cestovnom vezom.

Apeliramo na predsjednika Hrvatske gosp. Zorana Milanovića i predsjednika Vlade gosp. Andreja Plenkovića da dostojanstveno komuniciraju u javnom prostoru i time ne štete ugledu građana i države RH u svijetu. Svjedoci smo lošeg odjeka i našeg sramoćenja koji su rezultat vaših javnih prepiranja u zemljama u kojima živimo.

Pozivamo Vladu RH da što prije uvede elektroničko ili dopisno glasovanje za hrvatske građane koji žive i rade izvan

Hrvatski svjetski kongres održao je 14. svibnja 2022. svoju VII. Konvenciju u Zagrebu uz online sudjelovanje predstavnika nacionalnih kongresa iz čitavoga svijeta. Konvencija je usvojila izvješće predsjednika o dosadašnjem radu, kao i financijsko izvješće. Na Konvenciji je razriješen stari i izabran novi Izvršni odbor na čelu s dosadašnjim predsjednikom Vinkom Sabljom. Također je izabran i koordinator organizacije Hrvatskih svjetskih igara koje će se održati od 24. do 29. srpnja 2023. godine u Zagrebu.

Hrvatski svjetski kongres izražava zadovoljstvo da matična domovina Republika Hrvatska postaje respektabilan sudionik na međunarodnom planu. Članstvo u NATO-u i EU, buduće članstvo u organizaciji OECD-a i Schengenu te režim ulaska u SAD bez viza olakšat će i Hrvatima u domovini i izvan domovine međusobnu komunikaciju i komunikaciju sa sunarodnjacima u domovini.

Hrvatski svjetski kongres apelira na institucije Republike Hrvatske da se maksimalno pojednostave procedure stjecanja hrvatskog državljanstva te da se poticajnim mjerama i mjerama porezne politike hrvatskom izvando-

Hrvatski svjetski kongres izražava zadovoljstvo da matična domovina Republika Hrvatska postaje respektabilan sudionik na međunarodnome planu. HSK apelira na institucije Republike Hrvatske da se maksimalno pojednostave procedure stjecanja hrvatskog državljanstva i poziva Vladu RH da što prije uvede elektroničko ili dopisno glasovanje za hrvatske građane koji žive i rade izvan Hrvatske.

Hrvatske te tako omoguće svojim građanima glasovanje u skladu s preporukama Europske komisije i s praksama drugih europskih članica (Francuske, Belgije, Njemačke...). Nadamo se brzoj realizaciji dopisnoga glasovanja i time omogućavanja hrvatskim iseljenicima da ravnopravno sudjeluju u izbornim procesima bez diskriminacije.

S obzirom na trideset godina postojanja HSK, zahtijevamo da se osigura legitimitet predstavljanja hrvatskih iseljenika i hrvatskih potomaka u državama gdje postoje nacionalni kongresi. Zbog toga treba inzistirati na samostalnome hrvatskom jeziku kao službenom jeziku Europske unije u školama i državnim institucijama u zemljama gdje žive hrvatski iseljenici. Umjetno stvoreni BKS jezik odbacujemo u cijelosti i doživljavamo kao prisilnu asimilaciju hrvatskoga na-

roda u iseljenuštvu i nepriznavanje naših temeljnih ljudskih prava.

U cilju nezatvaranja vrata hrvatskim iseljenicima potrebno je osigurati dopunsko zdravstveno osiguranje, u paušalnim iznosima, pogotovo za hitne slučajeve, kao odgovor na trenutačnu globalnu zdravstvenu (pandemijsku) situaciju, kao i na nestabine globalne (ratne) situacije.

Hrvatski svjetski kongres pruža punu potporu legitimnim političkim predstavnicima hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini okupljenim u Hrvatskome narodnom saboru BiH u njihovoj borbi za Ustavom zajamčenu jednakopravnost s druga dva konstitutivna naroda u BiH. To se posebno odnosi na potrebu izmjena Izbornoga zakona koje

trebaju omogućiti i Hrvatima pravo i mogućnost izbora legitimnih narodnih zastupnika kako je to zajamčeno.

Ustavom BiH, kao aneksom Dayton-skoga mirovnog sporazuma, čija je potpisnica i jamac i Republika Hrvatska, Hrvatski svjetski kongres traži od svojih članova da svoj nesumnjivi ugled u državama u kojima žive založe da istina o hrvatskome pitanju u BiH dođe do vlada država u kojima žive, a to se posebno odnosi na vodeće države kao što su SAD, UK, Francuska, Njemačka, Kanada... koje su na temelju Dayton-skoga mirovnog sporazuma ujedno i članice Upravnoga odbora Vijeća za provedbu mira u BiH (Peace Implementation Council).

*Izvršni odbor HSK
Zagreb, svibanj 2022.*

ENG On May 14, 2022, the Croatian World Congress held its 7th Convention in Zagreb with the online participation of representatives of national congresses from around the world. The convention adopted the president's report on the work so far, as well as the financial report. At the Convention, the old Executive Board was dismissed and a new one was formed, headed by the current president Vinko Sablj. Among other things, the Croatian World Congress expresses its satisfaction that the homeland of the Republic of Croatia is becoming a respectable participant at the international level. Croatian World Congress appeals to the institutions of the Republic of Croatia to simplify the procedures for acquiring Croatian citizenship and urges the Croatian government to introduce electronic or correspondence voting for Croatian citizens living and working outside Croatia as soon as possible. Croatian World Congress appeals to the President of Croatia, Mr. Zoran Milanović, and the Prime Minister, Mr. Andrej Plenković, to communicate with dignity in public space and thus not damage the reputation of the citizens and the state of the Republic of Croatia in the world. Croatian World Congress provides full support to the legitimate political representatives of the Croatian people in Bosnia and Herzegovina gathered in the Croatian National Assembly of Bosnia and Herzegovina in their fight for equality with the other two constituent peoples.

Edward Bernays University College

Četiri školarine dijaspori

Edward Bernays University College i ove godine je najavio kako će četvero pripadnika hrvatske dijasporе osvojiti besplatne školarine, odnosno školarine s popustom, za studije komunikacija i turizma. Studiji se izvode u Zagrebu, na preddiplomskoj razini u trajanju od tri te na diplomskoj u trajanju od dvije godine. Kandidati koji zadovolje uvjete natječaja ostvarit će mogućnost dobivanja jedne besplatne školarine za sve godine studija te do tri potpune školarine umanjene za 50 posto iznosa za svaku godinu studija. Natječaj je namijenjen hrvatskim iseljenicima koji žele studirati u svojoj domovini, a prijave su otvorene do 4. srpnja 2022. godine.

Svi zainteresirani kandidati koji se žele prijaviti na natječaj trebaju do 4. srpnja 2022. na e-mail adresu adrian.beljo@bernays.hr poslati svu pravilno ispunjenu natječajnu dokumentaciju. Jedan od uvjeta natječaja je i taj da kandidati moraju imati najmanje B1 razinu znanja engleskog jezika te

razinu znanja hrvatskog jezika od najmanje A2. Više informacija o uvjetima natječaja pronađite na službenoj internetskoj stranici Edward Bernays University Collegea: bernays.hr. ■

Sinteza povijesti Hrvata u Mađarskoj

Na 9. Kliofestu, festivalu povijesti, u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu uspješno je predstavljena dvojezična knjiga dr. sc. Dinka Šokčevića "Kratka povijest Hrvata iz Mađarske" u izdanju Naklade Croatica

Željko Holjevac, Dinko Šokčević i Robert Skenderović, Kliofest, 2022.

Tekst: Marin Knežević

Foto: Snježana Radoš

Dvojezično izdanje knjige povjesničara Dinka Šokčevića na mađarskome i hrvatskome "Kratka povijest Hrvata u Mađarskoj" / "A magyarországi horvátok rövid története" predstavljeno je na 9. Kliofestu, festivalu povijesti u organizaciji Hrvatske matice iseljenika 17. svibnja u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Knjigu su, uz autora dr. sc. Dinka Šokčevića, predstavili ugledni povjesničari prof. dr. sc. Željko Holjevac, ravnatelj Instituta društvenih znanosti *Ivo Pilar* te nagrađivani historiograf dr. sc. Robert Skenderović s Hrvatskog instituta za povijest. Predstavljanju u NSK nazočili su Robert Jankovics, izaslanik predsjednika Hrvatskoga sabora i državni tajnik Zvonko Milas u svojstvu izaslanika predsjednika Vlade Republike Hrvatske; te izaslanik ministra vanjskih

i europskih poslova Gordana Grlića Radmana savjetnik Karlo Kolesar; izaslanica ministricke kulture Nine Obuljen Koržinek gospođa Iva Mostarčić, voditeljica Službe za bilateralnu i multilateralnu kulturnu suradnju; dok je uz ravnatelja HMI-ja Miju Marića nazočila tajnica Marijana Žeželj te dr. sc. Milan Bošnjak, iz Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH.

Svečanosti je bio nazočan i mađarski veleposlanik u RH NJ. E. Csaba Demcsák te predsjednik Hrvatske državne samouprave iz Mađarske Ivan Guban, kao i nakladnik knjige i ravnatelj Naklade *Croatica* Čaba Horvat iz Budimpešte. Autor knjige je istaknuti povjesničar i kroatist Dinko/Dénes Šokčević, rođen u Baji 1960. godine. Šokčević je, baveći se poviješću i kulturom Hrvata u Mađarskoj, kao i vezama Hrvata i Mađara, radio i surađivao s nizom znanstvenih institucija poput Filozofskoga fakulteta Sveučilišta *Janus Pannonius* u Pečuhu, Znanstvenoga zavoda Hrvata u Mađar-

skoj, Hrvatskoga instituta za povijest u Zagrebu, Instituta za povijest Mađarske akademije znanosti... Povjesničar i kroatist Šokčević afirmirao se i kao prvi ravnatelj Mađarskoga instituta u Zagrebu. O ugledu Šokčevića među hrvatskim povjesničarima svjedoči i Nagrada "Jaroslav Šidak" Hrvatskoga nacionalnog odbora za povijesnu znanost i Društva za hrvatsku povijesnicu (2019.)...

AUTOROVA ERUDICIJA

Zbog poznavanja povijesti i kulture, ali i sadašnjeg stanja hrvatske zajednice u Mađarskoj, Dinko Šokčević bio je idealna osoba za oblikovanje ovakve sintetičke knjige. Naseljavanje Hrvata na području današnje Mađarske rezultat je složenih migracijskih kretanja od VII. do XVIII. stoljeća, ističe Šokčević. Posljedica tih složenih migracija je iznimna slojevitost hrvatskih subetničkih skupina u suvremenoj Mađarskoj. Preci pripadnika hrvatske zajednice u Mađarskoj, istaknuli su promotori, došli su iz različitih područja današnje Hrvatske i Bosne i Hercegovine i u različito vrijeme, što je ostavilo traga i na njihovu identitetu. Unatoč tome, autor naglašava kako je postojala istodobno i stalna svijest o međusobnoj povezanosti tih raznovidnih skupina. Autor se u knjizi posebno pozabavio predodžbom o Hrvatima u Mađarskoj kao pripadnicima jednostavnih, seoskih zajednica. Činjenica da su se Hrvati u ovoj zemlji uglavnom sve-

li na seljaštvo i malobrojnu inteligenciju, to jest malu skupinu seoskih svećenika, rezultat je novijih društvenih procesa. Prvotno, Hrvati su imali punu društvenu strukturu koja je obuhvaćala i vlastito plemstvo i građanstvo. Tek snažna mađarizacija od kraja 18. i početka 19. st. dovela je do asimilacije viših društvenih slojeva i svojevrsne socijalne degradacije hrvatske zajednice. U tom smislu posebno je dojmjliva povijest mađarskih Hrvata tijekom 18. st., "zlatnog doba" ove skupine hrvatskoga naroda. Njega je obilježilo moćno i bogato hrvatsko građanstvo u središtima poput Pečuha, Baje, Segedina, Budima, Sent Andreje...

Utjecaj "ilirizma" na Hrvate u Ugarskoj bio je skroman. Posebnost ove hrvatske zajednice predstavlja i njezino opredjeljenje tijekom revolucionarnih događaja 1848. i 1849., kada se ona mahom priklonila ugarskoj vladi nasuprot bečkome dvoru i Jelačiću. Posljednje razdoblje do 1918. obilježio je ugarski zakonodavni okvir koji je formalno jamčio zaštitu manjina, no u praksi nije sprečavao njihovu asimilaciju. Unatoč tome, asimilacija Hrvata bila je razmjerno mala jer se hrvatsko seljačko stanovništvo uglavnom samo nakratko susretalo s mađarskim, asimilacijskim školskim sustavom živeći u svome vlastitom svijetu zatvorenih seoskih sredina. Relativno slaboj asimilaciji krajem 19. i početkom 20. st. pridonio je i "prepo-

Visoki uzvanici na promociji knjige Dinka Šokčevića iz Mađarske

rod" Hrvata u Mađarskoj, početak sustavnoga rada na čuvanju vlastite kulture i identiteta, rečeno je.

Prijelomno razdoblje za Hrvate u Mađarskoj predstavljao je Prvi svjetski rat i poraće. Tada su bile prekinute jake veze ove hrvatske zajednice s Hrvatskom i kulturom matice. Tek onda nastupa razdoblje jačeg utapanja Hrvata u većinsku mađarsku zajednicu. Nove probleme Hrvatima u Mađarskoj donio je Drugi svjetski rat i zatim sukob komunističkih vlasti u Mađarskoj i Jugoslaviji. Desetljećima su mađarske vlasti nametale Južnim Slavenima na svom području, pa tako i Hrvatima, neki zajednički, južnoslavenski identitet. To se postupno počinje mijenjati tek od kraja 60-ih godina 20. st. Konačan raskid s "južnoslavenskim" identitetom donio je tek slom komunizma u Mađarskoj. U

novom, demokratskom poretku hrvatska zajednica konačno je dobila čvrst, institucionalan okvir, no autor postavlja pitanje je li do toga došlo prekasno?

U novim uvjetima asimilacija je brza i teško zaustavljiva. Unatoč tome, Šokčević je uvjeren kako Hrvati u Mađarskoj imaju budućnost. Premda razmjerno sažeta, Šokčevićeva "Kratka povijest Hrvata u Mađarskoj" vrlo je važno znanstveno djelo. Šokčević je oblikovao izvrsnu sintezu koja je nesumnjivo stručna, ali i čitljiva najširoj publici. Knjigu prate i vrlo zanimljive karte i grafikoni današnje rasprostranjenosti Hrvata u Mađarskoj. Konstatirajmo na kraju da opći prikazi hrvatske povijesti uglavnom nisu uzimali u obzir Hrvate u Mađarskoj. Poslije Šokčevićeve "Kratke povijesti..." nemaju opravdanje za takvu krupnu pogrešku. ■

Študenti na Kliofestu prilikom izvedbe predstave u čast obljetnice povjesničara i književnika Pavla Rittera Vitezovića (Senj, 7. I. 1652. – Beč, 20. II. 1713.)

Demografska kretanja vojvođanskih Hrvata na 9. Kliofestu u Zagrebu

Državni tajnik Zvonko Milas sa suradnicima i saborski zastupnici na Kliofestu na čelu sa Zdravkom Bušić i ravnateljem HMI-ja Mijom Marićem pratili su promociju knjiga naših autora iz europskog susjedstva

Tekst: Diana Šimurina-Šoufek

Foto: Snježana Radoš

Na Kliofestu u NSK upriličeno je 19. svibnja i predstavljanje knjige "Demografska i društvena održivost Hrvata u Vojvodini: aktualni trendovi, izazovi i perspektive" u sunakladi Instituta društvenih znanosti *Ivo Pilar* – podružnica Vukovar i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice triju autora - dr. sc. Dražena Živića, dr. sc. Sandre Cvikić i Tomislava Žigmanova. Knjigu su predstavili u ime nakladnika dr. sc. Željko Holjevac, recenzent dr. sc. Mario Bara te autori dr. sc. Sandra Cvikić, virtualno, i profesor Tomislav Žigmanov. Predstavljanju su, na poziv Festivala i HMI-ja, uza zainteresiranu publiku i Matičina ravnatelja Miju Marića bili prisutni i predsjednica saborskoga Odbora za Hrvate izvan RH Zdravka Bušić, izaslanik predsjednika Vlade RH i državni taj-

nik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH Zvonko Milas, dr. sc. Milan Bošnjak, savjetnik s posebnim položajem za pitanja hrvatske nacionalne ma-

njine u inozemstvu iz Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH; državna tajnica Središnjega državnog ureda za demografiju i mlade Željka Jo-

Ravnatelj HMI-ja Mijo Marić, Đuro Vidmarović – član UV HMI-ja i Tomislav Žigmanov sa suprugom u društvu Marina Knezovića, Mirjane Piskulić i Lade Kanajet Šimić na Kliofestu u NSK u Zagrebu, 17. - 20. V. 2022.

sić te načelnica Sektora za međunarodnu kulturnu suradnju i europske poslove Ministarstva kulture Mirjana Piskulić, kao i niz saborskih zastupnika. Predstavljena knjiga plod je istoimenog projekta koji je lani proveo Institut *Ivo Pilar* u suradnji sa ZKVH. Sažeto, u prvom poglavlju knjige Dražen Živić daje uvid u demografske procese u hrvatskoj zajednici u Vojvodini na temelju analize podataka Republičkog zavoda za statistiku Republike Srbije, a čiji rezultati upućuju na pola stoljeća kontinuirane depopulacije Hrvata uz prikaz današnjega prostornog razmještaja hrvatskog stanovništva u Vojvodini. U drugom poglavlju "Srbijanski proces tranzicijske pravde i položaj hrvatske nacionalne manjine u Srbiji i Vojvodini" Sandra Cvikić nastoji tematizirati položaj i status hrvatske nacionalne manjine u Srbiji u odnosu na zakonodavni okvir srbijanskog društva u kontekstu utjecaja znanstvenih spoznaja tranzicijske pravde na ostvarivanje prava i sloboda njezinih pripadnika.

Znanstvenica je preko Zooma govorila o aktivnostima koje upućuju na položaj hrvatske nacionalne manjine u Srbiji uz analizu izvješća Vijeća Europe o provedbi Europske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima te izvješća Vijeća Europe o provedbi Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih ma-

Željko Holjevac, Tomislav Žigmanov i Mario Bara te linkom Sandra Cvikić, Kliofest, 2022.

Visoki uzvanici na promociji knjige "Demografska i društvena održivost Hrvata u Vojvodini...", Kliofest, 2022.

njina. O trećem poglavlju "Hrvati u Srbiji i Vojvodini: osnovne povijesne i sociografske činjenice" govorio je Tomislav Žigmanov, zahvalivši svima koji su pridonijeli izlasku ove vrijedne knjige iz RH i Vojvodine. O važnosti ove knjige, kojoj je potporu za objavljivanje dao i Središnji državni ured za Hrvate izvan RH, recenzent Mario Bara zaključio je: "Aktualni društveni i politički položaj Hrvata u Republici Srbiji čini ovo djelo iznimno važnim. Naime, uz naslijeđene negativne demografske trendove, Hrvati u Vojvodini i Republici Srbiji izloženi su mnogobrojnim nepovoljnim čimbenicima u novijoj povijesti. U određenim političkim i znanstvenim krugovima u Srbiji nije če se pripadnost Bunjevaca i Šokaca hrvatskom narodu, što ima izravne refleksije na ostvarivanje manjinskih prava Hrvata u Republici Srbiji, na uporabu jezika, ali i iskazivanje nacio-

nalnoga identiteta u javnome prostoru i popisima stanovništva. Izložen različitim oblicima pritisaka, ovaj dio hrvatskoga naroda treba svaki oblik pomoći institucija matične domovine, time i znanstvenih", rekao je dr. sc. Mario Bara. ■

Ravnatelj HMI-ja profesor Mijo Marić na Kliofestu u društvu dr. sc. Damira Agićića, utemeljitelja Kliofesta i dr. sc. Ivanke Stričević, glavne ravnateljice NSK u Zagrebu

ENG At the 9th Kliofest, a festival of history in Zagreb, among the fifty or so selected books, the public was presented with two of the highest quality historical books by Croatian authors from the European neighborhood — Hungary and Serbia. Great interest of the professional public was attracted by the bilingual book (in Hungarian and Croatian) "A short history of Croats in Hungary" (A magyarországi horvátok rövid története) by the renowned historian Dinko Šokčević, PhD. The attention of scientists was also attracted by the book "Demographic and social sustainability of Croats in Vojvodina: current trends, challenges and perspectives" co-published by the Ivo Pilar Institute of Social Sciences — Vukovar branch and the Institute for Culture of Croats of Vojvodina in Subotica three authors — Dražen Živić, PhD, Sandra Cvikić, PhD, and professor Tomislav Žigmanov.

Hrvati i Mađari – stoljetno prijateljstvo, ali i neuralgične točke

Odnosi dvaju naroda danas su prijateljski, no na neke neuralgične točke iz zajedničke prošlosti sredinom svibnja podsjetio je mađarski premijer Viktor Orbán koji je u kontekstu rata u Ukrajini i prekida opskrbe ruskom naftom izrazio žaljenje što Mađarska nema more, odnosno "što su joj ga uzeli"

Poprsje – relikvijar sv. Stjepana, prvoga ugarskog kralja, zaštitnika zagrebačke katedrale

Zlatna bula

više puta demonstrirao svoje simpatije prema nekadašnjoj Ugarskoj od Kar-pata do Jadrana, no njegova izjava ne može promijeniti zemljopisnu i povijesnu činjenicu da su Hrvati od početka svoje povijesti pomorski narod, premda to nisu uvijek znali na pravi način iskoristiti u svoju korist. Potreba za novim pravcima dopreme nafte, među ostalim i preko hrvatskoga naftnog terminala u Omišlju, prilika je da se to promijeni, bez obzira na plakanje sjevernih susjeda zbog tobožnje povijesne nepravde.

PROBLEM S IZJAVOM

Problem s Orbánovom izjavom je taj što baca u sjenu ono dobro i pozitivno što stoljećima spaja Hrvate i Mađare, a što mnogima u Hrvatskoj nije dovoljno poznato jer se u školama uglavnom uči o međusobnim sukobima koji su odnose dvaju naroda obilježili u razdoblju od 1790. do 1918. Dio opće kulture je znati za pokušaje uvođenja mađarskog kao službenog jezika u Hrvatsku, što je potaklo Hrvatski narodni preporod, a pamti se i izjava Lajosa Kossutha da ne može naći Hrvatsku na zemljopisnoj karti, pa su Hrvati bili prisiljeni pod banom Josipom Jelačićem oružano gušiti mađarsku revoluciju koja nije priznavala samobitnost drugim narodima u Ugarskoj.

U konačnici su odnosi Ugarske i Hrvatske uređeni 1868. Hrvatsko-ugarskom nagodbom koja je doduše potrajala 50 godina, ali neprestano je bila

Tekst: **Marijan Lipovac** Foto: **HINA**

Ako je vjerovati povjesničaru i političaru Franji Račkom, tijekom 800 godina državne zajednice Hrvatske s Ugarskom manje od 800 Hrvata je naučilo mađarski. O tome dakako nema egzaktnih podataka, no u svakom slučaju u razdoblju od 1102. do 1918. oba su naroda uspjela sačuvati svoj identitet i samobitnost, pa čak i jezik, što primjerice nije uspjelo Ircima i Škotima tijekom više stoljeća života u istoj državi s Englezima. Ma-

đarima nije uspjelo mađarizirati Hrvate nametanjem mađarskog jezika, iako je bilo sasvim ozbiljnih pokušaja, dok Hrvati dakako nisu niti bili u poziciji kroa-tizirati Mađare.

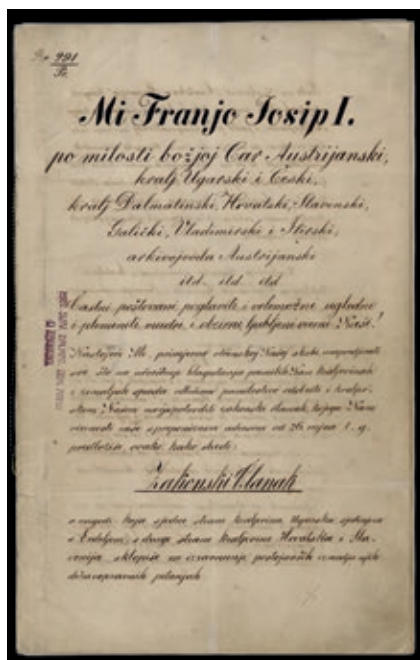
Odnosi dvaju naroda danas su prijateljski, što se snažno manifestiralo tijekom Domovinskoga rata, no na neke neuralgične točke iz zajedničke prošlosti sredinom svibnja podsjetio je mađarski premijer Viktor Orbán koji je u kontekstu rata u Ukrajini i prekida opskrbe ruskom naftom izrazio žaljenje što Mađarska nema more, odnosno "što su joj ga uzeli". Orbán je do sada

opterećena različitim tumačenjima slova i duha tog sporazuma. Pamti se da su Mađari prevarom na upravu dobili Rijeku, tobože privremeno, naljepivši naknadno poput krpice zakonski članak na već utanačen tekst nagodbe, a vladavina bana Dragutina Khuena Hédeváryja od 1883. do 1903. smatra se otvorenim pokušajem pretvaranja Hrvatske u mađarsku provinciju, premda se u posljednje vrijeme omraženom banu počinju priznavati i zasluge za razvoj Hrvatske i Zagreba.

INA - MOL

U sukobu mađarskog i hrvatskog nacionalizma Hrvati su izašli kao pobjednici: Mađarima je naime bio cilj sačuvati povijesni teritorij Ugarske, po mogućnosti s Mađarima kao jednim političkim narodom, dok su Hrvati željeli izboriti jedinstvo svojih razjedinjenih zemalja – Hrvatske, Slavonije, Dalmacije i Istre – i u tome su konačno i uspjeli. Povijesna Ugarska prestala je pak postojati, a mađarska država svedena je u svoje etničke granice nakon Prvoga svjetskog rata i u njima ostala. Pokušaja ispravljanja takvog ishoda bilo je tijekom Drugoga svjetskog rata kada pod mađarsku vlast dolaze neki dijelovi susjednih zemalja, pa tako i Međimurje. Još su živi Međimurci koji pamte da im se u školama i

Hrvatsko-ugarska nagodba, Beč, 8. studenoga 1868.

javnosti branilo govoriti hrvatski, odnosno, uz mađarski kao službeni jezik nametao im se "međimurski" kako bi ih se izdvojilo iz korpusa hrvatskoga naroda.

U 21. stoljeću hrvatsko-mađarske odnose opterećuje način na koji je hrvatska nacionalna kompanija INA došla u većinsko mađarsko vlasništvo. Uzaludno je danas tvrditi da je INA zapravo mogla preuzeti mađarski MOL, kao što je zabava za dokone ljubitelje povijesti nagađati zašto Hrvatska, koja je kao država bila dva stoljeća starija od Ugarske, nije krajem 11. stoljeća zavladovala svojim sjevernim susjedom. Na žalost, Radovan, sin kralja Zvonimira, umro je prije oca i nije mogao preuzeti ni hrvatsko prijestolje, a kamoli ugarsko nakon smrti svog ujaka kralja Ladislava, već je kralj obje zemlje postao Radovanov bratić Mađar Koloman. Ladislav, koji je nakon smrti proglašen svetim, kao i prvi ugarski kralj sveti Stjepan, sve do danas su zaštitnici zagrebačke katedrale, a crkve imaju diljem kontinentalnog dijela Hrvatske. To je zoran dokaz dubokih stoljetnih veza Hrvata i Mađara.

OBITELJ ZRINSKI

Važna poveznica je i obitelj Zrinski čije pojedine članove kao svoje nacionalne junake smatraju i Mađari pa ih je dobro podsjećati da se zapravo radi o Hrvatima.

Hrvatsko-ugarska nagodba, čl. 66. – tzv. Riječka krpica

ma. Zato je primjereno uz prezime Zrinski navoditi i njihovo rodovsko prezime Šubić, posebno uz ime najslavnijeg člana obitelji, sigetskog junaka Nikolu Šubića Zrinskog. Kad se 2016. i u Mađarskoj i u Hrvatskoj obilježavala 450. godišnjica Sigetske bitke pojavila se ideja da Mađari doniraju Zagrebu repliku spomenika "Zrinyi Miklósa" iz Budimpešte. Srećom, nije se ostvarila, iako je na hrvatskoj strani bilo onih koji nisu vidjeli ništa sporno u tome da Mađari Hrvatima daruju spomenik "svog" junaka kad već oni sami nisu bili u stanju odužiti mu se odgovarajućim spomenikom na njegovu trgu u Zagrebu, osim malog poprsja postavljenog 2017. godine.

Lijepo je Mađare smatrati prijateljima, ali radi vlastitog nacionalnog ponosa korisno je biti na oprezu i paziti na detalje koji bi dobre odnose mogli pokvariti, pa bila riječ o naoko usputnim izjavama ili simboličnim gestama. ■

ENG Relations between the two nations, Croats and Hungarians, are friendly today, which was strongly manifested during the Homeland War. However, some neuralgic points from the common past in mid-May were recalled by Hungarian Prime Minister Viktor Orbán, who in the context of the war in Ukraine and the disruption of Russian oil supplies expressed regret that Hungary had no sea, or that "they took it from us". Orbán has repeatedly demonstrated his sympathy for the former Hungary that stretched from the Carpathians to the Adriatic, but his statement cannot change the geographical and historical fact that Croats have been a maritime people since the beginning of their history. The problem with Orbán's statement is that it overshadows the good and positive that has united Croats and Hungarians for centuries, which many in Croatia do not know enough about because schools mostly teach about the conflicts that marked relations between the two nations in the period from 1790 to 1918.

Oton Iveković: Poljubac mira hrvatskih velmoža kralju Kolomanu 1102.

U Stuttgartu proslavljena 30. godišnjica osnutka hrvatske nastave u Baden-Württembergu i postojanja Hrvatskoga prosvjetnog društva

Stup očuvanja identiteta

Brojke pokazuju da je nastava materinskoga jezika, ne samo hrvatskoga, nego i drugih manjina u Njemačkoj, u krizi zbog mnogobrojnih čimbenika

Svečanost je održana u dvorani Kursaal u Bad Cannstattu

Tekst: Nikola Leskovar

Foto: Željko Cindrić

Hrvatska nastava u Baden-Württembergu svečanom je proslavom i glazbeno-scenskim programom u dvorani Kursaal u Bad Cannstattu obilježila 30 godina kontinuiranoga rada. Proslavu pod pokroviteljstvom Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske organizirale su koordinacije Stuttgart, Mannheim i Ulm, zajedno s Glavnim školskim odborom Koordinacije

Stuttgart i Hrvatskim prosvjetnim društvom. Među mnogobrojnim sudionicima proslave bili su učitelji, roditelji učenika, učenici, bivši učitelji i koordinatori te visoki predstavnici hr-

Hrvatsku nastavu u inozemstvu Ministarstvo znanosti i obrazovanja RH smatra punopravnim dijelom hrvatskoga obrazovnog sustava, strateški važnom u očuvanju identiteta i jezika.

vatskih i njemačkih kulturnih i obrazovnih institucija.

SVE TEŽI ZADATAK

Proteklih 30 godina hrvatska nastava bila je jedan od stupova očuvanja hrvatskoga jezika i identiteta najmlađe generacije Hrvata koji žive u Baden-Württembergu. Iz godine u godinu to postaje sve teži i teži zadatak i to najviše znaju naši učitelji koji se na terenu susreću s mnogobrojnim problemima. Brojke pokazuju da je nastava materinskoga jezika, ne samo hrvatskoga nego i drugih manjina u Njemačkoj, u krizi zbog mnogobrojnih čimbenika. Da bi se izazovi prevladali, potreban je stalni rad na unapređenju sustava, na prilagođavanju potrebama vremena, na prihvaćanju iskustva i znanja kompetentnih osoba koje su radile u sustavu i na buđenju pomalo izgubljene svijesti očuvanja kulturnog identiteta u obitelji, od koje sve polazi, ali i svijesti o važnosti davanja sebe zajednici – rekla je na početku svečanosti mag. Ivana Nosić, koordinatrica Koordinacije Stuttgart i voditeljica Centra hrvatske nastave u Baden-Württembergu, nakon čega je sudionike svečanosti pozdravio i dr. sc. Alen Saček, predsjednik Glavnoga školskog odbora.

Skupu se, uz ostale, obratio i dr. sc. Milan Bošnjak, savjetnik s posebnim po-

Detalj iz glazbeno-scenskoga programa

Mladi hrvatski folklorasi iz Baden-Württemberga

ložajem za pitanja hrvatske nacionalne manjine u inozemstvu koji je istaknuo da su za tijelo koje on predstavlja, Središnji državni ured za Hrvate izvan RH, programi usmjereni na djecu i mlade najvažniji programi koje organiziraju zajedno s hrvatskim organizacijama diljem svijeta.

Prof. Estera Šimić, predstavnik Ministarstva znanosti i obrazovanja RH, naglasila je da ova svečanost otkriva puninu i svrhu hrvatske nastave, a to je očuvanje hrvatskoga identiteta djece i mladih i da hrvatsku nastavu u inozemstvu Ministarstvo znanosti i obrazovanja RH smatra punopravnim dijelom hrvatskoga obrazovnog sustava, strateški važnom u očuvanju identiteta i jezika.

ULM, STUTTGART, MANNHEIM

Osim hrvatskoga Ministarstva znanosti i obrazovanja, veliku potporu, uključivo i financijsku, hrvatskoj nastavi u Baden-Württembergu pruža i pokrajinsko Ministarstvo za kulturu, mlade i sport, čiji se predstavnik Matthias Wolf također obratio okupljenima naglasivši da je hrvatska nacionalna manjina po brojnosti četvrta nacionalna manjina u Baden-Württembergu. Goste je na kraju pozdravio dipl. ing. Ivan Sablić, generalni konzul RH u Stuttgartu, koji se osvrnuo na važnost dijaloga i prenošenja priča s generacije na generaciju u očuvanju jezika i kulture.

U glazbeno-scenskom programu, koji je vodio mag. Matko Đevoić, koordinator hrvatske nastave u Ulmu, nastupili su učenici hrvatske nastave, učenici članovi folklorne skupine *Tančec* iz Ehingena pod vodstvom Caroline i Marije Magdalene Dusper te tamburaška skupina *Primaši* iz Ehingena pod vodstvom Maksimilijana Duspera, zatim dramski umjetnik Antonio Šunjić, pijanistica Ivana Štimac Agius i mezzosopranistica Melis Vlahović.

Treba istaknuti kako hrvatsku nastavu u inozemstvu organizira Ministarstvo znanosti i obrazovanja RH u 20 zemalja diljem svijeta. Nastava je namijenjena djeci i mladima koji privremeno ili stalno žive u inozemstvu, ali i svima onima koji žele učiti hrvatski jezik i upoznati hrvatsku kulturu. U njemačkoj saveznoj pokrajini Baden-Württemberg hrvatska nastava organizirana je u tri koordinacije – Ulm, Stuttgart i Mannheim, čiji su koordinatori Matko Đevoić, Ivana Nosić i Antonija Pavlović. ■

ENG Croatian lessons in Baden-Württemberg marked 30 years of continuous work with a solemn celebration and music and stage program at the Kursaal in Bad Canstatt. The celebration under the sponsorship of the Central State Office for Croats Abroad was organized by the Stuttgart, Mannheim and Ulm Coordinations, together with the Stuttgart Coordination Main School Board and the Croatian Educational Society.

Hrvatsko-talijanska udruga u Rimu

Predstavljanje knjige i izložba

Tijekom mjeseca svibnja hrvatska kultura predstavljena je u Rimu promocijom knjige Marine Vujčić i izložbom dubrovačkih slikarica Mirande Rako Kuzmanić i Ivane Jovanović Trostmann

Svjetlana Lipanović, Marina Vujčić i Diego Zandel

Tijekom mjeseca svibnja hrvatska kultura predstavljena je na dvama događajima u Rimu, koji su pobudili interes talijanske javnosti. Hrvatsko-talijanska udruga u Rimu, na čelu s predsjednicom Svjetlanom Lipanović, organizirala je 16. svibnja s književnikom Diegom Zandelom predstavljanje knjige Marine Vujčić "Una questione di pelle" (Bottega Errante Edizioni) čije izdanje na hrvatskome jeziku nosi naslov "Pitanje anatomije.". U knjižari "Panisperna" nazočili su uz književnicu i organizatore i Estera Miočić, koja je savršeno prevela knjigu, Diana Mihelić, treći tajnik u Veleposlanstvu Republike Hrvatske pri Sv. Stolicu te mnogobrojni posjetitelji.

Četiri dana kasnije, u organizaciji Svjetlane Lipanović i pod pokroviteljstvom Hrvatsko-talijanske udruge, otvorena je izložba "Il fascino del colore" ("Čar boje") dubrovačkih slikarica Mirande Rako Kuzmanić i Ivane Jovanović Trostmann u uglednoj Galeriji Consorti u Via Margutti, poznatoj ulici umjetnika. Slikarice su izložile djela koja osvajaju čarobnim skladom boja. Slike Mirande Rako Kuzmanić su osobna interpretacija mediteranskih krajolika živih koloriteta u stalnoj potrazi za ljepotom. Ivana Jovanović Trostmann slika motive nježnih boja koji su prava himna prirodi i životu.

Oba ova događaja dobila su financijsku potporu Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH, a potporu su im pružila i veleposlanstva RH u Talijanskoj Republici, odnosno pri Sv. Stolicu. (Svjetlana Lipanović)

Godišnja konferencija Ontarijskoga odsjeka Hrvatske bratske zajednice

Povratak aktivnostima i okupljanjima

Na svečanosti u rujnu dodijelit će se visoko fraternalističko priznanje "Čovjeka godine" Miji (Mike) Lukičeku. On je doista izniman čovjek i jedan od odbornika koji je utemeljio Federaciju daleke 1973. godine, u Hamiltonu.

Izvršni odbornici Federacije za vrijeme zasjedanja, slijeva su: Steve Vrkljan, Mary Šajatovich, Antun Belan, Sharon Milakovich i Angela Mus

Sredinom svibnja održana je 49. godišnja konferencija Ontarijske federacije odsjeka Hrvatske bratske zajednice. Na konferenciji je bilo 19 delegata i odbornika, koji su zastupali odsjeke: 515 Toronto, 525 Mississauga, 530 St. Thomas, 617 Welland, 644 Hamilton, 961 West Toronto, 954 Hamilton i 975 ESL Toronto s ukupno oko 2500 članova.

Odbor Federacije podnio je izvješća o aktivnostima u prošle dvije godine te financijsko izvješće. Posebno je istaknuta situacija vezana uz koronavirus koja je narušila mnoge prijašnje planove i onemogućila višebrojna sastajanja članova i odbornika. Međutim, dogovoreno je da se postupno treba vratiti okupljanjima i planovima rada na odsječnoj i federacijskoj razini.

Prihvaćen je prijedlog da se otkaže proslava Dana Zajedničara koja se obično održava u srpnju. Bilo bi preuranjeno održati ovu proslavu koja je najveće slavlje ove organizacije, na koje dolaze mnogi, ne samo iz kanadske provincije Ontario, već i iz susjednih američkih država – Michigan, New York, Pennsylvania i Ohio, zaključeno je na konferenciji.

Međutim, svi su se složili da se održi banket u mjesecu rujnu i dodijeli visoko

fraternalističko priznanje "Čovjeka godine" Miji (Mike) Lukičeku. On je doista izniman čovjek i jedan od odbornika koji je utemeljio Federaciju daleke 1973. godine, u Hamiltonu. Od tada je Lukiček požrtvovno i odano radio na promociji zajedničarstva, hrvatske kulturne baštine, tradicijskih običaja i tolerancije. A to su mnogi prepoznali i odlučili da mu se dodijeli ova časna nagrada.

Lukiček je kao dvanaestogodišnjak doputovao u Kanadu, a nakon dolaska odmah su ga učlanili u Hrvatsku brat-

sku zajednicu te je postao vrijedan član odsjeka 268 "Sv. Nikola". Uvijek ističe kako su njegova prva odsječna privređivanja bila skupljanje praznih pivskih boca na slavljinama u parkovima. Ali Mijo je od tada obavljao mnoge odborničke dužnosti, a i danas nastupa u dvama kulturno-umjetničkim društvima kao folklorist. Nepresušne je energije i dobrotvor.

Zadaća Federacije je da potiče zajedničarske aktivnosti diljem Ontarija i osvježuje korijene hrvatske kulturne baštine, čuva naše nacionalno kulturno bogatstvo te ga prenosi na nove naraštaje i kanadske prijatelje. Federacija priređuje mnoga okupljanja i slavlja na kojima nastupaju tamburaški i folklorni ansambli u čijim programima uživaju i djeca i odrasli.

Čelne osobe Ontarijske federacije odsjeka HBZ-a su: Antun Belan - predsjednik, Stjepan Vrkljan - potpredsjednik, Stjepan Stipančić - drugi potpredsjednik, Mary Šajatovich - tajnica, Sharon Milaković - blagajnica i Angela Mus - perovođa. ■

Na slici stoje slijeva: Walter Drozd, Ladislav, Daniel i Marica Meze, Carol Vrkljan, Mary Grubić, Nick Šajatovich, Steve Stipančić, Tony, Joe Ivanček i Michael Lončarić, a u prvom redu su Franjo Bertović, Mary Šajatovich, Angela Mus, Danica Stipančić, Sharon Milakovich, Antun Belan i Steve Vrkljan

"Zajedničari" Ivan Begg i Daniel Shebetich

Preveli "Rajska djevo" na engleski

Ivana Begga i Danijela Shebeticha poznaje na tisuće Hrvata ovdje u Americi te ih nije potrebno posebno predstavljati, ali za čitatelje Matice sa zadovoljstvom o njima pišem. Zajedničko im je da dijele ljubav prema hrvatskoj glazbi i kulturnoj baštini. Vrlo su vješti u tom poslu, a talentom i marljivošću nadvisuju mnoge vrhove. Naime, Ivan Begg jedan je od urednika novina Zajedničar, glasila Hrvatske bratske zajednice u Americi i voditelj Hrvatskog radio-sata "Glas HBZ-a" u Pittsburgu, a Daniel Shebetich vođa je VIS Pittsburških Trubadura koji djeluju ovdje već više od 52 godine. Međutim, oboje su članovi tamburaškog zbora "Presveto srce Isusovo" u McKeesportu, a nastupali su ili vodili još neke tamburaške i folklorne zborove ovdje u Pensilvaniji. Nedavno smo ih zamolili da prevedu našu lijepu hrvatsku pjesmu i crkvenu himnu "Rajska djevo, kraljice Hrvata" autora i skladatelja Petra Perice i oni su to, dakako sjajno, i učinili.

Petar Perica rodio se u Kotišini, ne daleko od Makarske, 27. lipnja 1881., a bio je pisac, skladatelj, svećenik i isusovac. Pjesma nosi originalni naziv "Zdravo djevo, kraljice Hrvata". Perica je autor i pjesme "Do nebesa nek se ori". Ove dvije pjesme, bez sumnje, najviše su izvođene za vrijeme misnog slavlja u ovih 120 godina. ■

Crkva sv. Nikole u Millvaleu, u Pennsylvaniji

Freske Maksimilijana Vanke zadivljuju

Ako dolazite u Pittsburgh, ne propustite priliku posjetiti hrvatsku crkvu sv. Nikole u Millvaleu, sagrađenu 1900., i pogledati remek-djelo hrvatskoga slikara Maksimilijana "Maxa" Vanke

Freske Maksimilijana Vanke, u hrvatskoj crkvi sv. Nikole u Millvaleu, zadivljuju svojim izgledom i mame dolazak mnogih Amerikanaca u ovo božanstveno oslikano svetište. Zadivljuje i spoznaja da je ovo remek-djelo darovao novoj domovini Americi ovaj talentirani umjetnik, ali skroman čovjek s osjećajem za socijalnu pravdu i pravicu radnih ljudi, kojima je i on pripadao.

Kad ga je tadašnji župnik Albert Žagar pozvao da oslika unutrašnjost crkve, radio je 16 do 18 sati dnevno kako bi završio započeto i pripremio crkvu za dolazeću svečanost. Imao je golemi talent, ali i velike radne navike te odgovornost. To je vjerojatno ponio iz Hrvatskog zagorja, od svoje odgajateljice u ranoj mladosti Dore Jug. Mnoge su priče i stranice ispisane o ovome čovjeku, njegovu podrijetlu i uvijek će ostati nedorečene i zagonetne. Zasigurno je poznato da je volio male ljude i "njegov Zagreb" u kojemu se osjećao najsigurnijim i opuštenu te mu se često vraćao. "A mogao je živjeti bilo gdje u svijetu", zapisao je Louis Adamić. Pronašao je partnerstvo u vlč. Žagaru, koji je isto u očima dolazećih doseljenika vidio strah od nepoznatog, osjećaj tuge za izgubljenim ili ostavljenim, ali s duhom odlučnosti za borbu, za život, vjeru i obitelj.

Posljednjeg desetljeća freske su obnovljene kako bi se zaštitile od vlage, soli i drugih ugroza. Odbor iz Pittsburgha koji se brine o freskama s grupom umjetnika pregledao je detaljno unutrašnjost crkve te dodao rasvjetu kako bi približio umjetnički rad posjetitelju i potkrijepio umjetničku zamisao. A prema izvješću odbora za čuvanje ovoga američkoga nacionalnog blaga i jednih od "najboljih freski u Sjevernoj Americi", godišnje crkvu posjeti oko četiri tisuće posjetitelja. Dakle, ako dolazite

u Pittsburgh, ne propustite priliku posjetiti hrvatsku crkvu sv. Nikole u Millvaleu, sagrađenu 1900., i pogledati remek-djelo hrvatskoga slikara Maksimilijana "Maxa" Vanke.

Sredinom svibnja vrata crkve bila su otvorena za javnost, a odaziv je bio doista velik. Organizatori su nakon dvogodišnje stanke i opreza zbog koronavirusa bili zadovoljni jer su prikupljena dodatna sredstva za održavanje – i to za "skoru promjenu krovišne šingle", da ne dođe do prokišnjavanja. ■

ENG Our extremely valuable collaborator Franjo Bertović, the Vice President of the Croatian Fraternal Union of America, writes in this issue of "Matica" about the 49th Annual Conference of the Ontario Federation of the Croatian Fraternal Union, the English translation of his favorite Croatian song "Virgin of Paradise, the Queen of Croats" and famous frescoes by Maximilian Vanka in the Church of St. Nicholas in Millvale, Pennsylvania.

Priča o kravati u Zagrebu i New Yorku

U povodu 30. obljetnice samostalnosti i članstva Republike Hrvatske u UN-u na Sveučilištu u Zagrebu i u zgradi UN-a na East Riveru otvorene izložbe *Priča o kravati*

Tekst: **Željko Rupi** Foto: **Marko Vrdoljak**

Predsjednica Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu Vesna Bedeković, kao izaslanica predsjednika Hrvatskoga sabora Gordana Jandrokovića, otvorila je 25. svibnja u vestibulu zgrade Sveučilišta u Zagrebu izložbu "Priča o kravati" u organizaciji Academie Cravatice, Muzeja kravate i Sveučilišta u Zagrebu. Izložba je, dakako, posvećena kravati, u svijetu poznatome simbolu Hrvatske, organizirana je u povodu 30. obljetnice samostalnosti Republike Hrvatske i 30. obljetnice članstva Republike Hrvatske u Ujedinjenim narodima, a povod joj je i 400. obljetnica nastanka prvoga portreta s kravatom na svijetu na kojem je hrvatski pjesnik, Dubrovčanin Ivan Gundulić, s kravatom oko vrata.

Imena organizatora ove izložbe upućuju na prožimanje dvaju iznimnih hrvatskih civilizacijskih i kulturoloških simbola kakvi nedvojbeno jesu kravata i zagrebačko sveučilište. Postav izložbe čine dvije cjeline, prva prezentira povijest kravate i njezine simboličke i kulturološke vrijednosti i funkcije, od nastanka u Hrvatskoj pa do našega vremena. Iz druge cjeline saznajemo načine na koje je kravata tijekom povijesti bila uklopljena u sveučilišne svečanosti te kako su taj simbol nosili profesori i studenti Sveučilišta u Zagrebu u različitim sveučilišnim prigodama.

KRAVATA I NA EAST RIVERU

Na svečanosti otvorenja izložbe govorili su i rektor Sveučilišta u Zagrebu, prof. dr. sc. Damir Boras, te ravnatelj ustano-

Kravata na skulpturi u auli Sveučilišta i pripadnik Kravat pukovnije

Izložbu je u Zagrebu otvorila predsjednica Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu Vesna Bedeković, izaslanica predsjednika Hrvatskoga sabora Gordana Jandrokovića

Povod izložbi je i 400. obljetnica nastanka prvoga portreta s kravatom na svijetu na kojem je hrvatski pjesnik, Dubrovčanin Ivan Gundulić, s kravatom oko vrata.

ve *Academia Cravatica* Marijan Bušić, a za potrebe izložbe simbolične kravate zavezane su na spomenike ispred zgrade te u auli Sveučilišta u Zagrebu. Tako je crvenu kravatu za ovu prigodu dobila i slavna skulptura Ivana Meštrovića *Povijest Hrvata* čiju fotografiju donosimo na naslovnici ovoga broja Matice.

U istome povodu izložba *Priča o kravati* je dan ranije za diplomate i posjetitelje zgrade otvorena i u sjedištu Ujedinjenih naroda na East Riveru, u New Yorku. Tom prigodom kravatom su ukrašeni spomenici *Mir* i *Djevojka s lutnjom*, hrvatskih kipara Antuna Augustinčića i Ivana Meštrovića. Podsjeti-

mo, Augustinčićeva konjanička figura je pred zgradom Opće skupštine Ujedinjenih naroda postavljena 1954. godine, a 2008. Hrvatska je darovala organizaciji Ujedinjenih naroda odljev u bronci Meštrovićeve *Djevojke s lutnjom*.

"Mi muškarci imamo vrlo malo mogućnosti da se modno izrazimo, nosimo tamna odijela i košulje, pa je kravata mali instrument koji nam je na raspolaganju da bismo izrazili raspoloženje, bilo da smo sretni ili nezadovoljni. Zato, hvala Hrvatskoj na doprinosu modi za muškarce na ovaj način", rekao je Olof Skoog, stalni predstavnik Europske unije pri UN-u. ■

ENG On the occasion of the 30th anniversary of the independence and membership of the Republic of Croatia in the UN at the University of Zagreb and in the UN building on the East River in New York, the exhibitions titled *The Cravat Story* was opened. The occasion is also the 400th anniversary of the creation of the first portrait with a tie in the world in which the Croatian poet, Ivan Gundulić from Dubrovnik, wears a tie around his neck.

Hrvatska društva u Čileu ključna su za razvitak kulturnih veza dviju prijateljskih zemalja

Hrvatsko-hispansko društvo priredilo je tribinu s temom "Hrvatska društva u Čileu" na kojoj su nastupili izvrsni poznavatelji prilika u Južnoj Americi mr. sc. Sara Večeralo i ugledni publicist španjolskoga govornoga područja David Rey

Tekst: Vesna Kukavica Foto: David Rey

Tribina "Hrvatska društva u Čileu" održana je u prestižnoj Knjižnici Bogdana Ogrizovića u Zagrebu, 31. svibnja 2022.

Sudionici tribine mr. sc. Sara Večeralo i ugledni publicist španjolskoga govornoga područja David Rey s Glasa hrvatske HRT-a, nakon nadahnutoga Sarina izlaganja uz računalnu prezentaciju, odgovarali su na pitanja posjetitelja, dok su znatiželjno saslušali komentare iz publike o recentnim socio-kulturnim procesima među članstvom hrvatskih iseljeničkih društava u toj najrazvijenijoj andskoj zemlji - Čileu. Izlaganje Sare Večeralo temeljilo se na njezinu nedavnom istraživanju u Čileu na vremenskoj okomici od oko 170 godina, što je i objavila u svome magistarskom radu fokusiranom na "Literarnu djelatnost i oblikovanje kulturnog identiteta Hrvata u Čileu", a koji je lani obra-

nila na Filozofskome fakultetu u Zagrebu. Prema njezinu mišljenju, u Čileu koji ima 250.000 osoba hrvatskih korijenjena trenutačno djeluje ukupno dvadesetak kulturnih udruga, od kojih je njih 13 registrirano u glavnome gradu Santiago de Chileu. Članovi tih udruga većinom pripadaju trećoj ili četvrtoj generaciji potomaka hrvatskih useljenika, koji iako ne govore hrvatski jezik, njeguju posebnosti hrvatske tradicijske kulture, osobito plesne običaje i glazbenu baštinu predaka iz Dalmacije.

PRIVLAČNI SANTIAGO DE CHILE

Većina hrvatskih društava danas djeluje u Santiago de Chileu, a među njima su najaktivnija kulturno-umjetnička društva Domovina, Hrvatski stadion (Estadio Croata S.A.), CPEAC (Udruga profesionalaca hrvatskog podrijetla) te Hrvartis, organizacija umjetnika hrvatskog podrijetla. U sklopu korporacije Hrvatski stadion među prijavljenim udruženjima djeluju još i Club Deportivo Estadio Croata, Jadranska Vila, Duša Hrvatska - Chile, Damas del Estadio Croata. Istraživačica je uočila i još jednu žensku udrugu Damas Croatas, zatim je publici približila Pastoral croata, Hrvatski Dom, Fundación Pascual Baburizza te CroCham (Čileansko-hrvatsku komoru gospodarstva i turizma). Osim u Santiago de Chileu, hrvatska društva djeluju još i u Punta Arenasu (Club Croata Punta Arenas, Club deportivo Sokol Punta Arenas), u Antofagasti (Club de Deportes Hrvatski Sokol Antofagasta, Sociedad Croata de Socorros Mutuos Antofagasta), u Iquiqueu (Club Croata

Iquique). Magistra Večeralo istaknula je u izlaganju i još neka društva u manjim mjestima kao što su Arica (Club Croata Arica), Calama (Club Croata Calama), u La Sereni (Club Croata Hrvatski Dom La Serena), u Concepciónu (Colectividad de ascendencia croata varones, Colectividad de ascendencia croata damas), te u Chiloéu (Club Croata Chiloé). Predavačica Večeralo primijetila je kako se tradicionalni hrvatski plesovi i glazba, koji se obrađuju u hrvatskoj dijaspori, često izvode u amaterskom obliku, a s obzirom na jezičnu barijeru i nedostatak izvorne građe dolazi do (ne)dovoljno posrednog odnosa koji može štetiti autentičnosti pa preporučuje čvršće veze etnokoreologa i etnomuzikologa s našom dijasporom, pohvalivši sve online radionice koje je posljednjih pandemijskih godina proveo Odjel za kulturu Hrvatske matice iseljenika. Sudionici tribine pohvalili su misiju današnjih hrvatskih društava u Čileu, koja je usmjerena na integraciju članstva u hrvatsku zajednicu, a čiji su se preci uselili u razdoblju zlatne i salitrene groznice. Ove godine Čile i Hrvatska slave 30. obljetnicu uspostave diplomatskih veza. ■

ENG *The Croatian-Hispanic Society organized a panel discussion on the topic "Croatian Societies in Chile", which featured excellent experts on the situation in South America, Sara Večeralo, M.Sc., and renowned publicist David Rey. According to research by Sara Večeralo in Chile, there are a total of twenty cultural associations operating currently, 13 of which are registered in the capital Santiago de Chile. Members of these associations mostly belong to the third or fourth generation of descendants of Croatian immigrants, who, although not speak Croatian, nurture the peculiarities of Croatian traditional culture.*

Impresije Brača, Šolte, Klisa, Rakitne...

U Finžgarjevoj galeriji u Ljubljani otvorena izložba jednog od suradnika arhitekta Plečnika, splitskoga slikara Rade Mikačića, ljubljanskoga profesora u Školi za umjetnički obrt

Tekst i foto: **Ivan Botteri**

Finžgarjeva galerija u mirnom prigradskom naselju Ljubljane pokraj rječice Gradaščice je nešto posebno u svijetu umjetnosti glavnoga grada Slovenije i to već skoro pola stoljeća jer ugošćuje umjetnike uz izložbe i druge kulturne priredbe. Ime galerije vezano je uz obližnju crkvu svetoga Ivana Krstitelja, gdje je većinu svojega života poklonio crkvi i književnosti župnik i svestrani slovenski književnik Franc Saleški Finžgar. Susjed i prijatelj bio mu je glasoviti slovenski arhitekt Jože Plečnik, nestor novije arhitekture Ljubljane i praških Hradčana, te mnogih drugih djela diljem Europe. I upravo u Finžgarjevoj galeriji ovih dana otvorena je izložba jednog od Plečnikovih suradnika, Rade Mikačića, split-

skoga slikara i ljubljanskoga profesora u Školi za umjetnički obrt u Plečnikovim Križankama. Ova izložba slika umjetnika Mikačića nastala je kao nastavak međunarodnoga interdisciplinarnoga istraživačkog projekta "Rade Mikačić i njegov slikarski opus" pod mentorstvom povjesničarke umjetnosti mr. Olge Paulič u sklopu ljubljanskoga Veleučilišta za treću životnu dob, gdje je u skupini 13 istraživača sudjelovala i kći splitskoga umjetnika Mikačića, docentica dr. Marija Mikačić Turnšek, koja je zapravo bila i inicijator ovog projekta.

"BUĐENJE"

Prema onome što smo imali prilike doživjeti na otvorenju izložbe "Buđenje" i predstavljanju Zbornika projekta, to je ujedno vrlo pregledan i temeljit prikaz životnog opusa Rade Mikačića i njegove obitelji te Marije Mikačić i obitelji njezi-

Autoportet Rade Mikačića

ne majke Alenke, kćeri uglednoga slovenskog pčelara i industrijalca Antona Žnideršiča.

Slikarski opus ima dvije slikarski različite cjeline: plenaristično (pretežno na otvorenom prostoru pejzaža) slikanje s motivima dalmatinskih i slovenskih pejzaža i parafraze prije svega inspirirane djelima glasovitih francuskih i dalmatinskih impresionističkih slikara. Prema ocjeni kustosa ove izložbe likovnog kritičara Aleksandra Bassina, umjetnik Rade Mikačić imao je za svoja impresionistička djela tihe prirode i pejzaža uzor u svojem sugrađaninu splitskom umjetniku Emanuelu Vidoviću, iako je Rade izražavao jasno svoju vlastitu impresiju.

Najbliži i najčešći pejzaži stvarani su na otocima (Brač i Šolta), mjestima uz more (Supetar i Sutivan), zatim oko Klisa, a u kasnijim godinama inspiraciju je nalazio na visoravni Rakitna iznad Lju-

Slikarski opus Rade Mikačića ima dvije slikarski različite cjeline: plenaristično (pretežno na otvorenom prostoru pejzaža) slikanje s motivima dalmatinskih i slovenskih pejzaža i parafraze prije svega inspirirane djelima glasovitih francuskih i dalmatinskih impresionističkih slikara.

Na otvorenju izložbe

Ulje na lesonitu, Mikačićev rad iz 1962. pod naslovom - Šolta Nečujam z Alenko

bljane. Volio je mir i zelenilo Šolte, vidike zelenih prostora šumovite Rakitne i tu je u šetnjama svojoj kćeri Mariji prenosio dragocjena iskustva i u nastajanju slika i u stvaranju životnih zadaća, kako nam je o tim za nju dragim vremenima govorila jer je vrlo rado upijala i zapamtila njegove životne nadahnute poruke.

NA STUDIJ ARHITEKTURE

Rođen je u Splitu 1904. godine u obitelji s devetero djece, a svi su bili visoko školovani. Kći Marija nosi u sebi drage uspomene na svog oca iz splitskog kvarta Dobre vode, gdje je bio pred kućom lijepi vrt s palmama, a djed Dujam je svu djecu nedjeljom vodio u slastičarnicu na "pašte", kako Splitsani i danas zovu slastice. Rade je još u srednjoj školi (Velika realka - kasnije Realna gimnazija "Vladimir Nazor") počeo slikati i oduševljavati se umjetnošću, ali ga je put vodio na studij arhitekture u Zagreb, zatim u Pado-

vu, da bi se više usmjerio u umjetnost dolaskom u Pariz gdje je živio kod sestre Nade, supruge hrvatskoga kipara Antuna Augustinčića. Nakon povratka u Split posvetio se temeljitoj obnovi velike obiteljske kuće, ali i kao ljubitelj špilja i planinarstva dao se na uređenje poznate mosorske špilje Vranjače, što je i danas obilježeno na ulazu u špilju. Preokret života za Radu Mikačića bio je odlazak u vojsku, gdje je u Mariboru na božićnom plesu upoznao djevojku Alenku, buduću suprugu. Nakon svadbenog putovanja na Plitvice Rade dolazi u Ljubljano, gdje se sa suprugom useljava u stan Tvornice tjestenina Pekatete u vlasništvu tasta Antona, pa tamo ubrzo postaje i vrijedan tehnički direktor. Nakon što im se rađa kći Marija dolaze u Split u obiteljsku kuću, a Rade nalazi lijepi posao projektiranja ploča za graditeljstvo u projektnom uredu pokraj Dioklecijaneve palače, nedaleko od svoje kuće.

SUSRET S AUGUSTINČIĆEM

Nakon kapitulacije Italije sva braća i sestre Mikačić odlaze u partizane, gdje ga sreća služi da se sretne sa sestrom Nadom i kiparom Augustinčićem. Bio je pratitelj kipara koji je radio portrete i biste maršala Tita. Nakon dolaska s Visa u Split i kratkog susreta s kćeri Marijom i suprugom Alenkom, ratni put ga je vodio prema Trstu i onda slijedi povratak u oslobođenu Ljubljanu, gdje je postao profesor crtanja i sudionik projekta rekonstrukcije ljubljanskih Križanki prema projektu arhitekta Jože Plečnika.

Živjeli su u Ljubljani, ali Rade i njegova obitelj nisu mogli bez Dalmacije, kamo su često odlazili, ali i u druge krajeve. Također je svoje studente,

Dr. Marija Mikačić Turnšek na otvorenju izložbe govori o slikaru i svome ocu Radi Mikačiću

buduće poznate slovenske slikare, vodio od Splita do Šolte, od Makarske do Dubrovnika, uz more ili pak do Jajca, Sarajeva i naravno posvuda po Sloveniji, u traženju različitih inspiracija i motiva za njihova prva umjetnička djela. Od 20. travnja 1989. umjetnik Rade Mikačić počiva u miru obiteljske grobnice Žnideršič i supruge Alenke u Ilirskoj Bistrici s pogledima prema Istri i Kvarneru. Grobni spomenik izradio je arhitekt Jože Plečnik s natpisom - Ležim in spim ves v miru, ker le ti Gospod pomagaš da prebivam varno (Ležim i spavam potpuno u miru, jer samo ti Gospode pomažeš da počivam sigurno). ■

ENG An exhibition of one of the collaborators of the famous architect Plečnik, the Split painter Rade Mikačić, a Ljubljana professor at the School of Arts and Crafts, has opened at the Finžgar Gallery in Ljubljana. This exhibition of paintings by the artist Mikačić was created as a continuation of the international interdisciplinary research project "Rade Mikačić and His Paintings" under the mentorship of art historian Olga Paulič within the Ljubljana Community College for the Third Age, where the daughter of the Split artist Mikačić, an assistant professor Dr. Marija Turnšek Mikačić, who was actually the initiator of this project, also participated in the group of 13 researchers.

Dobrotvorna dražba za školu u Sisku

Hrvatski centar kulture Ljubljana i Galerija fotografija organizirali su 27. svibnja ove godine dobrotvornu dražbu umjetničkih radova priznatih slikara i fotografa, a prihod s dražbe bio je namijenjen obnovi potresom teško oštećene Glazbene škole Frana Lhotke u Sisku. Time je Hrvatski centar za kulturu u Ljubljani učinio hvalevrijedan napor za sretniju budućnost onih koji joj se s pravom nadaju. ■

Književnica Božica Brkan i književnik Đuro Vidmarović na svečanosti u Piljenicama

Rijeka, šuma, nebo

Đuri Vidmaroviću rodne Piljenice u čast 75 godina života i 50 godina književnog stvaralaštva priredile su bogat kulturno-umjetnički program u organizaciji Ogranka Matice hrvatske iz Lipovljana i Udruge žena Mlinarice

Tekst: **Božica Brkan**
Foto: **Miljenko Brezak**

O d 2012. godine svake je godine u svojim rodnim Piljenicama, pitoreskom selu na dodiru Moslavine i Slavonije, preko rijeke Ilove pokraj Lipovljana, Đuro Vidmarović ugošćavao prijatelje i kolege na pjesničkom susretu "Rijeka, šuma, nebo". Dakako s gostoljubivošću tipičnom njegovim seljanima i organizatorima Ogranku Matice hrvatske iz Lipovljana i Udruzi žena Mlinarice iz Piljenica. Poslije dvogodišnje pandemijske pauze u Piljenicama, nazvanima po daskama piljenicama od kojih su građene tamošnje kuće, u subotu 7. svibnja 2022., u čast 75 godina života i 50 godina književnoga rada Đure Vidmarovića, ponovno su organizirani dosad najbogatiji pjesnički susreti, već sedmi. "Rijeka, šuma, nebo" okupila je na obali rijeke Pakre više pjesnika nego ikad, tri-desetak-četrdesetak, da bi se na kraju seoski društveni dom napunio sa stotinjak što gostiju, a što domaćih. Slav-

ljeniku su čestitali i kolege iz Društva hrvatskih književnika, predsjednik Zlatko Krilić, i potpredsjednik Mirko Ćurić. Pjesme su čitali i Ivan Tolj, Stjepan Šešelj, Ljubica Benović, Stanka Gjurić, Tuga Tarle, Željka Lovrenčić, Božica Brkan, Vera Grgac, Ružica Martinović Vlahović, Goran Gatalica, Dean Ganza... Imena gostiju oslikavaju područja koja su Vidmaroviću bila najzanimljivija, primjerice u književnim kritikama, poput Lajča Perušića, Hrvata izvan Hrvatske, od kojih je mnoge i ubaštinio u nacionalnu književnost, poput Pavla Holovčuka, hr-

vatskoga Ukrajinca s kojim je surađivao (mnoge ukrajinske autore je i preveo na hrvatski!), do zavičajaca koje je, poput Katarine Brkić i Ante Juretića, poticao na pisanje uopće, a napose na svojem lokalnom kajkavskom idiomu (Ivan Masnec). Bili su tu i dugogodišnji suradnici poput Slavice Moslavac i dr. Dražena Kovačevića iz Kutine te Vesne Kukačevića iz Hrvatske matice iseljenika, koja je pohvalila Vidmarovićev golem prinos književnoj povijesti hrvatskih manjina iz europskog susjedstva.

PISAC, PREVODITELJ I DIPLOMAT

U punome seoskome društvenom domu nastupio je i raspjevani Mješoviti pjevački zbor "Lira" iz Lipovljana, a slavljeniku je čestitao i načelnik Općine Lipovljani Nikola Horvat.

Predstavljene su i neke od novijih Vidmarovićevih knjiga. Božica Brkan govorila je o "Moslavini oživljenoj". Taj pregled 40-godišnjega kritičarskog rada na 350 stranica o moslavačkim temama opsežno, ali tek u jednome dijelu iz zamišljene trilogije "Moji zavičaji", jedna je od fundamentalnih knjiga za moslavački kulturni identitet. Ravnoopravna je Vidmarovićevim najboljim djelima – monografijama književnika Hrvata izvan domovine, iz Austrije, Gradišća Jurice Čenara i iz Mađarske Josipa Gujaša-Đuretina. Stanka Gjurić predstavila je najnoviju dvotomnu neobičnu Vidmarovićevu knjigu "Preživjeti pandemiju..." (vlastita naklada, 2021.), svojevrsni dnevnik iz vremena koronavirusa i zatvaranja, potresa i samovanja. Što je sve opsjedalo književnika Vidmarovića otkriva se na više od 700 stranica veli-

Književnici i prevoditelji s domaćinima na svečanosti posvećenoj Đuri Vidmaroviću čitaju svoje radove, među kojima je dr. sc. Željka Lovrenčić

koga formata. Nadalje, Melita Lenička i Đuro Vidmarović predstavili su knjigu "Ratni dnevnik i pjesme" lokalnoga pokojnog pjesnika Stjepana Radinovića, koju je uredio i kao povjesničar Đuro Vidmarović. Laudato TV, na kojoj Vidmarović već nekoliko godina vodi emisiju o književnosti i književnicima "Susret u Riječi", piljencički je događaj ovjekovječila zanimljivom reportažom. ■

ENG Croatian writer, literary historian, translator and diplomat, Đuro Vidmarović, recently celebrated 50 years of literary creation and 75 years of life in his hometown of Piljenice near Lipovljani. He graduated in history and philosophy at the Faculty of Philosophy in Zagreb. He was a Member of Parliament for two terms since 1990 and the Croatian Ambassador to Ukraine from 1995 to 1999. He has published numerous poetry collections and books of essays. He studies the literary history of Croatian national minorities in European countries. His most valuable scientific monographs are dedicated to the writers Jurica Čenar (Austria) and Stjepan Gušaš Đuretin (Hungary). He has published books of essays and polemics titled "Fern and Lichen", "Against Darkness" and "Guardians of a Dream". He translates from Ukrainian, Russian and Slovenian. He has been a contributor to all editions of the Croatian Heritage Foundation for decades, and his works have been cited in all relevant literary histories of Croatian minorities.

Jezični podsjetnik

Hrvatski jezik u školi i u obitelji

Školovani ljudi sve slabije znaju normirani hrvatski književni jezik, a ta je porazna činjenica iz godine u godinu sve zamjetnija. Mnogi svoje neznanje književnoga jezika kriju iza tobožnje brige za dijalekte i mjesne govore premda se u istinski kulturnom i civiliziranom društvu dobro znaju okviri uporabe jednoga ili drugoga izričaja.

Kada je riječ o odnosu prema učenju hrvatskoga jezika vrlo je bitna razlika razmatramo li odnos prema jeziku u domovini ili u iseljeništvu. U domovini se podrazumijeva da se u obitelji govori hrvatskim jezikom (nerijetko nekim mjesnim govorom hrvatskoga jezika, neovisno o njegovoj narječnoj i dijalektnoj pripadnosti). U školi je pak najvažnije naučiti normirani hrvatski književni jezik (njegov pravopis, pravogovor, pravilnu uporabu gramatičkih oblika i rečenica). Zbog toga je zadatak učitelja, odnosno učiteljica u hrvatskim školama u domovini moguće uokviriti u nastavni plan i program za pojedine razrede. Samim je tim jasno da je za pravilno svladavanje normiranoga književnoga jezika ključna uloga školskoga obrazovnoga sustava. Naravno, na njegovu kakvoću bitno utječe odnos prema vrijednostima u društvu i u svijetu u kojem živimo. Zbog toga se srozavanje mnogih nedavno neupitnih vrijednosti u ljudskom društvu odrazilo i na normirani hrvatski književni jezik koji školovani ljudi sve slabije znaju, a ta je porazna činjenica iz godine u godinu sve zamjetnija. Mnogi svoje neznanje književnoga jezika kriju iza tobožnje brige za dijalekte i mjesne govore premda se u istinski kulturnom i civiliziranom društvu dobro znaju okviri uporabe jednoga ili drugoga izričaja.

S druge strane, učiteljice i učitelji Hrvatske nastave u iseljeništvu imaju posve drugačije brige. Oni se susreću s na sva ki način mješovitim skupinama djece, počevši od mješovitih dobrih skupina do različite razine znanja hrvatskoga jezika koje se kreće od vrlo slaboga (ponekad i gotovo nikakvoga) do dobrog i vrlo dobrog. Pritom je ponajprije riječ o poznavanju hrvatskih mjesnih govora koje su učenici usvojili

Piše: Sanja Vulić

u obitelji, a samo učenici koji su tek odnedavno u iseljeništvu (i koji su dio školovanja proveli u domovini) bolje poznaju normirani hrvatski književni jezik. Učitelji Hrvatske nastave u iseljeništvu ne znaju s kakvim će se stanjem susresti i zapravo su prisiljeni za svaku skupinu učenika sami oblikovati poseban program tijekom nastave. U tim posebnim uvjetima najvažnije je kod učenika njegovati svijest o hrvatskom nacionalnom identitetu, promicati ljubav prema matičnoj domovini i matičnomu hrvatskomu narodu, a sve to, naravno, na hrvatskom jeziku. Neusporedivo kvalitetniju nastavu moguće je ostvariti s učenicima koji u obitelji govore hrvatskim jezikom. Budući da oni u svojim redovitim školama ne uče hrvatsku povijest i hrvatsku kulturu (u najširem smislu riječi), sva ta znanja usvajaju na Hrvatskoj nastavi. Usporedno poboljšavaju i svoje znanje hrvatskoga jezika. Pritom je od iznimne važnosti činjenica govori li se u obitelji hrvatski, pa se i poznavanje samo jednoga hrvatskoga mjesnoga govora pokazuje dragocjenim. Nedavno sam u Njemačkoj, radeći na projektu "Istraživanje razine znanja hrvatskoga jezika kod djece koja polaze Hrvatsku nastavu u Bavarskoj i Baden-Württembergu" susrela učenike kojima je oboje roditelja rođeno i odraslo u Njemačkoj, a svi naraštaji u obitelji, uključujući i najmlađe, govore hrvatski i imaju snažan hrvatski identitet. Naravno, bilo je i drugačijih primjera. Općenito se može reći da je uloga obitelji u iseljeništvu ključna, a Hrvatska nastava izvrsna dopuna. Uloga učitelja najviše dolazi od izražaja pri susretu s učenicima čiji su roditelji slabo motivirani da vode svoju djecu na Hrvatsku nastavu, ali ta djeca ipak žele dolaziti, i to redovito. U čitavom tom složenom procesu iznimno važnu ulogu ima i matična domovina, odnosno dobra i kvalitetna organizacija Hrvatske nastave. ■

Koliko se brinemo za hrvatske pisce u iseljeništvu? – četvrt stoljeća kasnije

Reminiscencija na sudjelovanje u uređivanju književnog časopisa *Korabljica*, br. 3 iz 1997. godine, posvećenog hrvatskim književnicima u Sj. Americi, s poveznicom prema recentnom pokušaju DHK da sustavno poradi na odgovoru na pitanje iz naslova ovoga teksta

Dr. sc. Vladimir P. Goss s legendarnim časopisom *Korabljica*, posvećenim hrvatskim piscima u Sjevernoj Americi

Tekst: prof. dr. sc. Vladimir Peter Goss

Foto: Arhiva HMI, DHK

Upoznao sam dr. Stjepana Šešelja na promociji mog romana *Nada* u Društvu hrvatskih književnika kasnih devedesetih prošlog stoljeća. Bio je tada urednik i predsjednik Društva. Zanimala ga je književnost Hrvata izvan domovine, pa tako i moj rad. Tijekom višetjednog boravka u domovini nekoliko puta smo se sreli, vrlo srdačno i konstruktivno razmatrali navedeno pitanje i tada me je dr. Šešelj počastio pozivom da kao gost sudjelujem u uređivanju broja 3 časopisa

Korabljica, koji će biti posvećen hrvatskim piscima u Sj. Americi.

U BORBI ZA NEOVISNOST

U što manje riječi pokušat ću objasniti moje djelatnosti u tom času. Nakon izbijanja srpske agresije na Hrvatsku prekinuo sam sve svoje sveučilišne i druge akademske obveze i posvetio se, *pro bono*, "Washingtonskoj fronti", promidžbi borbe za hrvatsku neovisnost. Bio sam potpuni amater na tom polju, okružen šačicom drugih amatera, no uspjelo nam je nemoguće: u manje od godinu dana američki Hrvati, slijedeći naše inicijative i pod geslom "Optimizam je naša rodoljubna dužnost", po-

stigli su priznanje Republike Hrvatske (u travnju 1992.) unatoč protivljenju ne manje nego Bijele kuće i State Departmenta. Uskoro ću postati voditelj Odjela za promidžbu Nacionalne federacije američkih Hrvata, iza koje je stajao niz hrvatsko-američkih udruga, uključujući i najveću i najutjecajniju - Hrvatsku bratsku zajednicu, koju je u tom času u domoljubnom smjeru odlučno skrenuo Bernard Luketich.

Gotovo istodobno sam postao dopisnik *Večernjeg lista* iz SAD-a što mi je omogućilo pristup u ključne krugove američke politike. Tijekom sedam godina obavljanja tih dužnosti dobro sam upoznao hrvatsko-američku zajednicu, posebno njezine udarne kadrove, a u njima su bili i pisci hrvatskih korijena na engleskom, hrvatskom ili na oba jezika.

TAKO JE NASTALA KORABLJICA 3

Oduševila me je ponuda dr. Šešelja. U povodu stogodišnjice HBZ-a 1994. sam organizirao natječaj za najbolji tekst na temu Hrvatske ili koji je napisao američki Hrvat. Predložio sam dr. Šešelj da objavimo na hrvatskom nagrađene radove, dodavši još neka viđenija imena iz zajednice koja nisu sudjelovala u natječaju.

Tako je nastala *Korabljica* 3, 1997., na 47 stranica, s djelima 10 autora. S velikim veseljem i ponosom zaključio sam da književnost jako dobro odražava sliku naše sjevernoameričke zajednice kakvu sam godinama gradio. To vrijedi i danas. Prema mome uvjerenju, sjever-

noamerička dijaspora od oko tri milijuna ljudi hrvatskih korijena ne može se promatrati kao jedan solidan blok, već se dijeli na tri dijela, prema ključu 90 - 9 - 1. Devedeset posto je "stara dijaspora", ljudi koji su se doseljavali od kraja 18. st., čiji su potomci u potpunosti integrirani u američki način života, no cijene svoje hrvatske korijene. Pridonose masovnosti, poznavanju američkog sustava političkih i međuljudskih odnosa i ponašanja.

MILICH, STEFANIAK, RUKAVINA, NIZITEO, PRPICH, ZAKARIJA, FRANETOVIĆ...

U književnosti, prvoj skupini pripada izvrsna profesionalna književnica i novinarka Melissa Milich, zatim sjajna pripovjedačica američke suburbije, podrijetlom iz jugozapadne Mađarske, Mary Helen Stefaniak te prozaist Steve Rukavina, važan hrvatsko-američki političar i lider.

Druga skupina, devet posto, su emigranti koji su stigli nakon 1945. tražeći spas pred komunizmom. Pridonijeli su odlučnošću u borbi protiv Jugoslavije i totalitarizma. Među spisateljima su npr. Antun Niziteo i Jure Prpich. Njihovi potomci već su dobrim dijelom integrirani u prvu skupinu, ali nisu u potpunosti izgubili revolucionarni žar. Takva je npr. Anaadriana Zakarija, nagrađivana pripovjedačica iz Chicaga. Treća skupina, jedan posto, su vrhunski stručnjaci, intelektualci, znanstvenici, umjetnici, poduzetnici... koji se iseljuju od sedamdesetih tražeći bolje uvjete za rad i priznanje svoje kreativnosti (pjesnik Vjekoslav Franetović). Njihova

Josip Novakovich, Kanada

Mary Helen Stefaniak, SAD

Na tribini u DHK teško se mogao posložiti bolji panel – Vesna Kukavica, vrhunski poznavatelj strukturalnih i egzistencijalnih pitanja u odnosima prema iseljeništvu, zatim cijenjena znanstvenica na području književnosti iseljenih Hrvata prof. Željka Lovrenčić i iznimni graditelj veza s hrvatskim manjinama u Europi prof. Đuro Vidmarović.

referentna skupina nije etnička, već pripadaju općesvjetskoj eliti. Oni su veza s vrhovima društva, kreatori i voditelji programskih aktivnosti, udarni stvaratelji i promicatelji pozitivne slike Hrvatske. Vođe naroda. Ukratko: masovnost, aktivizam i vodstvo. S veseljem sam zaključio da se moja shema odražava i u književnosti američkih Hrvata.

NOVA IMENA

Sada se moglo daleko lakše graditi korpus otkrivajući nova imena, posebne inačice poput "pravog" američkog pisca hrvatskog podrijetla kao što je Edward Ifkovic. Njime se bavila profesorica anglistike u Rijeci Branka Kalogjera, autorica niza vrijednih radova na temu hrvatskih pisaca u anglofonim zemljama koja naglašava: "Stoga bi se moglo reći da Ifkovicovo 'traganje za korijenima' nije samo problem književnosti, nego i životne istine. U središtu njegova zanimanja su mali ljudi, skromni doseljenici prvog vala ili pak njihovi u američko društvo adaptirani potomci" (*Hrvatski korijeni američkog pisca Edwarda Ifkovic*, Rijeka 1997., str. 115). Ili Josip Novakovich, rođeni Daruvarac, koji je otišao u SAD kako bi pisao na engleskom i probio se početkom tisućljeća među desetak najboljih prozaista SAD-a. Pisac pak ovih redaka okarakterizirao je Ivan Rogić Nehajev kao *američkog* pisca koji piše na *hrvatskom* jeziku, što je sjajno izrazio Igor Žic u osvrtu na moj roman *Nagodba*: "S velikim sam zadovoljstvom pročitao knjigu u nekoliko

sati. Tekst uvlači na onaj, Amerikanci tako drag način kad želite pod svaku cijenu doznati što će biti dalje" (Igor Žic, "Amerikanizirani roman hrvatskog pisca", *Književna Rijeka*, IX/1, 2004., 118-120, str. 120).

Zajednice iseljenih Hrvata nisu homogene skupine. To i ne mogu biti jer su velikim dijelom, posebice one najbrojnije, nastajale stoljećima. Da bi se domovina i iseljenički korpusi razumjeli i uspješno surađivali na stvaranju globalne Hrvatske, kako sam predlagao upravo na temelju iskustva s *Korablji* 3 pa i – što mi je iznimna čast – u kontaktima s predsjednikom Hrvatskoga svjetskog kongresa Šimunom Šitom Ćorićem – razlike treba dobro poznavati i pametno iskoristiti.

BRZO UGASLI BLJESAK SVJETLA

Inicijativa dr. Šešelja i *Korablji* 3 bili su bljesak svjetla u odnosima domovine i diaspore, svjetla koje se na žalost vrlo brzo ugasio. Prva dva desetljeća 21. stoljeća u Hrvatskoj je mukotrpno doba građenja suvremene, demokratske države u demokratskoj Europi, što su naši neprijatelji, i kod kuće i vani, nastojali spriječiti ili barem usporiti, ponajprije metodom inducirane malodušnosti – lansiranjem laži i izmišljotina, afera, neuspjeha, izumiranja... Zgodan primjer te tvrdoglave, na žalost i uspješne, protuhrvatske propagande slijedi. Negdje oko 2010. mlađa, pametna i visokoobrazovana osoba preporučila mi je da pogledam neku dramu u HNK. Rekla je: "Ti

Plakat tribine "Bez cenzure" DHK, Zagreb, 12. svibnja 2022.

Doktorske disertacije o piscima iz dijasporie napisali su Branka Kalogjera, Željka Lovrenčić i Milan Bošnjak

to trebaš vidjeti. Ti si iz *iseljeništa*. Kako je samo autor lupio po svima vama, fašistima i kriminalcima."

Da me se ne optuži za konfabuliranje, evo dokaza iz najrecentnije literature. U svojoj kolumni u *Matici* 4, travanj 2022., str. 22., Sanja Vulić piše: "Najprije se počelo govoriti o *ovim* prostorima ili o *regiji*, sustavno izbjegavajući imena država, pa tako i ime države Hrvatske, a sada se pomalo želi izgurati nacionalno ime jezika kao temelja hrvatskog identiteta." No, nasuprot tome raste i hrvatska samosvijest. Vidi izvrsni rad u kolumni "Globalna Hrvatska" Vesne Kukavice u istom broju ("Ludbreg – sjedište najuspješnijega poduzetničkog dvojca Lijepe Naše", str. 6), panegirik hrvatskim poduzetnicima, vlasnicima tvrtke Bomark Pak iz Ludbrega, Miljenku Borščaku i Stivenu Tošu. Inducirana malodušnost i kako je slomiti velika je tema o kojoj će se jednom morati objektivno i sustavno progovoriti. Ovdje molim čitatelja da primi na znanje taj veliki vremenski hijatus mraka u odnosima domovinske i globalne Hrvatske.

KNJIGA MILANA BOŠNJAKA

Jedna lasta koja je u tom polju učinila proljeće, i to specifično na temelju književnosti, jest izvrsna znanstvena knjiga dr. Milana Bošnjaka *Hrvatska književ-*

Jedna lasta koja je u tom polju učinila proljeće, i to specifično na temelju književnosti, jest izvrsna znanstvena knjiga dr. Milana Bošnjaka *Hrvatska književnost nastala u Njemačkoj 1990. – 2013.*

nost nastala u Njemačkoj 1990. – 2013., Zagreb, Naklada Ljevak 2021. Knjiga je monumetalan prikaz raznolikosti i životne kreativnosti pisaca hrvatskog kruga u Njemačkoj, znanstveno utemeljena, ali i napisana s duhom i osjećajem za književnu riječ. Zanimljivo je da su zaključci glede raznolikosti i bogatstva usmjerenja podosta slični onima koje se moglo naslutiti na daleko manjem uzorku u *Korablji* 3. "Polazeći od teze kako i na književni život bitno utječe društveno-ekonomski položaj, pravni status njegovih protagonista (pisaca), načelno su se nametnule tri skupine Hrvata, a time i hrvatskih pisaca koji su u spomenutom razdoblju živjeli i radili u Njemačkoj: pisci politički emigranti, pisci hrvatski službenici te pisci ekonomski migranti, odnosno pisci potomci ekonomskih migranata s dvama naraštajima – mlađim i starijim" (str. 174). A da je ta lasta sletjela na spreman krov potvrđuje ono što slijedi.

IZVRSNI PANELISTI

Tijekom olovni desetljeća malo sam kontaktirao s DHK. Nakon 2015. jako sam malo napisao. To se kompenziralo vrlo obilnim objavljivanjima na području likovnosti. Kako sam u siječnju navršio 80, odlučio sam da posjetim DHK i poklonim im primjerke mojih važnijih recentnih knjiga. Primljen sam srdačno, na čemu posebno zahvaljujem predsjedniku Zlatku Kriliću, tajniku Marku Greguru i voditeljici Tribine Ladi Žigo. DHK je ponovno otvarao Tribinu nakon korone i ponuđena mi je tribina o mojoj nedavnoj knjizi *Počeci hrvatske umjetnosti*. Tribina je bila izvrsno organizirana, iznimno dobro posjećena, sjajno ju je vodila Lada Žigo. Meni se sve to jako svidjelo i počeo sam dolaziti, kad god sam mogao, na sljedeće tribine. I tada se pojavila lasta koja je potvrdila objavljeno proljeće dr. Bošnjaka – tribina "Koliko se brinemo za hrvatske pisce u iseljeništvu", 12. svibnja 2022.

Teško se mogao posložiti bolji panel – Vesna Kukavica, vrhunski poznavatelj strukturalnih i egzistencijalnih pitanja u odnosima domovine i iseljništva, zatim cijenjena znanstvenica na području književnosti iseljenih Hrvata, posebice hispanistike, profesorica Željka Lovrenčić i iznimni graditelj veza između domovine i hrvatskih manjina u Europi i njihovih kultura, profesor Đuro Vidmarović. Posebno me je razveselila nazočnost moga davnoga "nalogodavca", dr. Stjepana Šešelja. Sve pod nadahnutim i poticajnim vođenjem Lade Žigo! Nadam se da sam nešto od sjećanja, koja je taj događaj pobudio, uspio prenijeti u ovom tekstu.

L. Žigo Španić, tajnik DHK M. Gregur, B. Brkan, Ž. Lovrenčić, Đ. Vidmarović i V. P. Goss na tribini "Bez cenzure"

TREBA PODVUĆI CRTU

Dana 12. svibnja 2022. kao da se ponovila *Korabljica 3* iz 1997. Da se – a to su, vjerujem, primijetili i sudionici i publika – došlo do točke gdje treba podvući crtu, vidjeti gdje smo i kamo ćemo te kako ćemo dalje. Postavljajući pitanje "Koliko se brinemo za hrvatske pisce u iseljništvu?" DHK se uključuje, smijem li reći, obvezuje da se sustavno poradi na odgovoru i da se ne dopusti da

pitanje ponovno ode pod tepih. Neupitno sudjelovanje Hrvatske matice iseljenika jednako je važan i povoljan čimbenik. Sretna i sigurna budućnost Hrvatske ovisi o isto takvoj budućnosti globalne Hrvatske.

U svijetu koji postaje sve opasnije mjesto za život i sreću takvo jedinstvo je još jedan štit protiv neželjenih iznenađenja i klopki. Kultura, pa tako i jezik i književnost koji nas povezuju – pa kad

se sporazumijevamo i na nekom nehrvatskom jeziku – iznimno je važno sredstvo zbližavanja u globalnoj Hrvatskoj. Pokušali smo opisati trenutačno stanje i mogućnosti koje nam se nude. Nadam se da su olovna desetljeća u globalnoj Hrvatskoj pitanje prošlosti. ■

ENG On the occasion of a public discussion held on May 12 at the Croatian Writers' Association entitled *How much do we care about Croatian writers in diaspora?* our associate prof. Vladimir Peter Goss, PhD, recalls participating in the editing of the literary magazine *Korabljica*, no. 3 from 1997 which was dedicated to Croatian writers in North America. The initiative of Dr. Šešelj and *Korabljica 3* was a flash of light in the relations between the Homeland and the Diaspora — a light that unfortunately went out very quickly. The first two decades of the 21st century were a difficult time of building a modern, democratic state that our enemies have tried to prevent or at least slow down. The one good egg that did make a dozen in this field, and specifically on the basis of literature, is the excellent scientific book by Dr. Milan Bošnjak titled *Croatian Literature* which was written in Germany 1990-2013. The book is a monumental presentation of the diversity and lively creativity of Croatian writers in Germany, scientifically based, but also written with the sense of nuance for the literary prose. It was as if on May 12, 2022, at the public discussion of the Croatian Writers' Association, *Korabljica 3*, 1997 was repeated. Asking the question *How much do we care about Croatian writers in the diaspora?* the Croatian Writers' Association involves itself, and it is not presumptuous to say that it also obliges to work systematically on the answer and not to allow the question to go under the rug again. It would be difficult to arrange a better panel at the public discussion at the Croatian Writers' Association — Vesna Kukavica, a top expert on structural and existential issues in relations with emigrants, prof. Željka Lovrenčić, a respected scholar in the field of literature of emigrated Croats, and prof. Đuro Vidmarović, an exceptional builder of ties with Croatian minorities in Europe.

Inicijativa dr. Šešelja i *Korabljica 3* bili su bljesak svjetla u odnosima domovine i dijaspore, svjetla koje se na žalost vrlo brzo ugasiло. Prva dva desetljeća 21. stoljeća u nas je mukotrpno doba građenja suvremene, demokratske države, što su naši neprijatelji nastojali spriječiti ili barem usporiti.

Pisac Stjepan Šešelj sudjeluje u raspravi na tribini

U serijalu "Hrvatske planine" u ovome broju objavljujemo priloge o Ivanščici. Kao uvod donosimo tekst i fotografski materijal istaknutoga hrvatskoga planinarskog publicista i urednika Alana Čaplara, objavljen u njegovoj knjizi "Hrvatske planine", u nakladi Mozaik knjige, 2020. godine.

Najviši zagorski breg

Planinarski dom "Lujčekova hiža" i
vrhovi istočnoga dijela Ivanščice

Vrh Ivanščice doseže visinu od 1060 metara, najviša je točka Hrvatskog zagorja i najširi vidikovac na planini. U cijelome panonskom prostoru ima malo planina viših od tisuću metara - sve do Žumberka i vrha Svete Gere, a zatim do Kleka naširoko i nadaleko nema tako visokoga vrha.

kao valovi na obali mora. Zbog te je povezanosti sa Zagorjem južna padina vrlo pitoma. S druge strane, sjeverna padina ima izrazito planinska obilježja, s ostrim strminama i gustim šumama. Vode svih potoka na sjevernoj strani sabire rijeka Bednja, koja je glavna okosnica sjevernog dijela Hrvatskog zagorja.

U najširem dijelu, između Belca i Ivanca, planina je široka devet kilometara. Njezin najviši vrh istaknut je na zapadnom dijelu planine. Taj zapadni dio Ivanščice ima oblik jedinstvenoga hrpta koji se prema istoku razdvaja na dva usporedna niža hrpta. Na sjeveroistočnom rubu planina završava strmo odsječnim stjenovitim vrhom Čevom, a na jugoistočnom su blaži obronci koji se s vrha Velikog Lubenjaka spuštaju prema Mađarevu, Novome Marofu i Remetincu. I od vrha prema zapadu glavno se bilo razdvaja u dvije usporedne kose, među kojima je golubovečka udolina, nekoć poznata po ugljenokopima, a danas po kamenolomima.

Tekst i foto: **Alan Čplar**

Ivanščica je najviša i najveća planina u Hrvatskom zagorju. Dok su druge gore u Zagorju uglavnom samo gore, za Ivanščicu se zbog veličine i visine može reći da je zapravo u tom području jedina velika planina. Ima umnogome slična obilježja kao i Medvednica: pretežno je šumovita, a okosnica reljefa je 27 kilometara dugačak hrbat s kojega se na obje strane spuštaju gorska rebra i među njima duboko usječene gorske doline. Razvodnica je između Save i Drave te prirodna granica koja dijeli Zagorje na dvije cjeline: južnu i sjevernu. Gledana s južne strane, Ivanščica čini organsku cjelinu sa Zagorjem: valovi zagorskih brežuljaka i gorica blago se dižu do planine i tu se zaustavljaju

Utvrda Milengrad

Ivanščica iz Belca

IME PO IVANOVcima

Gotovo je sav planinski pojas iznad nadmorske visine od 400 metara pokriven šumom, no unatoč pitomu izgledu, u planini ima velikih strmina, pa i golih stijena. U višim dijelovima prevladava bukva, a u nižima su ostaci prvobitnih šuma hrasta kitnjaka i običnoga graba, ali je na opustošenu pojasu, poslije velikog ledoloma posađeno mnogo crno-

Ivanec se razvio oko posjeda koji su imali redovnici ivanovci u 13. stoljeću, po kojima je dobio i ime, a obližnja Lepoglava oko staroga pavlinskog samostana, koji je važan u hrvatskoj kulturnoj povijesti po filozofskoj školi osnovanoj 1656., zapravo prvom fakultetu u Hrvatskoj.

gorice. Geološki središnji dio masiva čine trijaski dolomiti i vapnenci, s terciarnim naslagama na podnožju.

Zanimljivo je da se u srednjem vijeku Ivanščica nazivala Očura, a svoje sadašnje ime dobila je, kao i mjesto Ivanec, po katoličkom redu ivanovcima, koji su pod planinom imali svoje posjede i utvrde. Tijekom 20. stoljeća počelo se u imenu gore gubiti slovo š i prevladavati ime Ivančica, ali je dublje ukorijenjen izvorni oblik Ivanščica.

Vrh Ivanščice doseže visinu od 1060 metara, najviša je točka Hrvatskog zagorja i najširi vidikovac na planini. Vrijedi napomenuti da u cijelome panonskom prostoru ima malo planina viših od tisuću metara te da sve do Žumberka i vrha Svete Gere, a zatim do Kleka pokraj Ogulina, naširoko i nadaleko nema tako visokoga vrha. Vršni dio zaposjednut je nizom objekata raznih namjena pa vrh gotovo i nema više prirodnih obilježja. Prva, drvena piramida na vrhu bila je podignuta još 1893. godi-

ne, a danas je na najvišoj točki metalna razgledna piramida visoka deset metara. Odmah je u njezinoj blizini planinarski dom Pasarićeva kuća, a pokraj nje ga 60 metara visok televizijski odašiljač. Na sjeverozapadnoj strani vrha lijepa je sjenica Stričevo. Vidik od nje orijentiran je prema sjeveru i zapadu, a pogled najviše privlači grad Ivanec u podnožju planine. Prva planinarska kuća na vrhu nazvana je po tadašnjem predsjedniku HPD-a u Zagrebu prof. Josipu Pasariću (1860. – 1937.). Na svečanome otvorenju 1929. bilo je na vrhu Ivanščice rekordnih više od 3000 posjetitelja.

STARI GRADOVI

O bogatoj prošlosti Ivanščice svjedoči čak šest starih utvrda koje su danas popularne izletničke točke: Lobograd, Belagrad, Belecgrad, Milengrad, Oštrcgrad i, najistočniji, Grebengrad. Radi popularizacije starih utvrda na Ivanščici planinari iz Zlatara 1982. uspostavili su planinarsku obilaznicu koja obuhvaća

Razgledna piramida na vrhu Ivanščice

Planinarski dom "Josip Pasarić" na vrhu Ivanščice

sve te povijesne spomenike iz feudalnog doba na istaknutim vrhovima.

Najveći je među njima Grebengrad (502 m) na zaravanku južnog ogranka vrha Velikog Lubenjaka. To je jedna od najvećih starih gradina u Hrvatskoj. Prvi put se spominje 1209. godine. Vlasnici su mu do 1445. Garduni, Jan Vitovec i Batthyány, a zatim su ga ženidbom dobili Erdődyji, koji su ga zadržali do 1710. kada je izgorio u požaru, a njegovi vlasnici sagradili novi dvor u Novome Marofu.

Veličinom se ističe i Milengrad (u starini Melengrad) na slikovitoj vapnenačkoj stijeni visokoj 430 metara. Moćni zidovi još su prilično dobro očuvani tako da se vide pregradni zidovi. S gradine je lijep vidik prema Zajezdi. Ulaz u grad bio je iznad provalije na kojoj je bio pokretni most, a čuvala ga je s lijeve strane polukružna kula debelih zidova. Južnu stranu branila je četverostrana kula, a sjevernu je štitila duboka provalija. Ot-

kako se spominje pa do 1555. bio je u vlasti obitelji Herkffy, a tada je ženidbom došao u posjed obitelji Patačić. U 17. stoljeću spominje se kao ruševina, a njegovu funkciju preuzeo je novi dvor grofova Patačića u Zajezdi.

BELECGRAD NA STRMOJ HRIDI

Spomenuta dva stara grada skrivena su šumom i ne vide se izdaleka. Za razliku od njih, stari Belecgrad privlači pozornost upravo dominantnim položajem na vrhu strme stjenovite hridine na sredini planine u usječenj dolini potoka Brane, između Mindžalovca i Beliga. U taj grad ulazilo se kroz vrata koja su bila zaštićena velikom kulom, a stanovalo se u drugom dijelu. Dvorište je s jedne strane bilo zaštićeno zidovima, a

šteni su u 17. stoljeću kada su prestale srednjovjekovne opasnosti i kada su sagrađeni novi dvorci koji su preuzeli njihovu ulogu.

Ivanščica je pristupačna u sva godišnja doba, jedino je treba izbjegavati za kišovita vremena zbog skliskih i blatnih staza. Na planini danas ima više od 30 obilježenih planinarskih putova. Prilazi iz Ivanca i Prigorca najpopularniji su i najkraći pješački prilazi na Ivanščicu, no treba računati da su vrlo strmi, posebice onaj preko Konja, jer svladavaju visinsku razliku od 660 metara.

ZAGORSKI KLEK

Od vrhova, osim najvišega, koji je na zapadnom dijelu planine, najviše se ističu vrhovi na istočnom dijelu Ivanščice.

O bogatoj prošlosti Ivanščice svjedoči čak šest starih utvrda koje su danas popularne izletničke točke: Loborgrad, Belagrad, Belecgrad, Milengrad, Oštrcgrad i, najistočniji, Grebengrad.

s druge zgradama u kojima su bili prozori poput strijelnica. Zidine su prilično dobro sačuvane. Utvrda se prvi put spominje 1330. godine, isto kao i Oštrcgrad (746 m), koji strši na osamljenom brijegu zapadnije od Belecgrada. Od Oštrcgrada se ne može vidjeti mnogo jer je prilično urušen.

O Pustom Loboru (Loborgradu) i Pustoj Beli (Belagradu) gotovo i nema podataka, a njihovi su tragovi toliko zarasli da se na mjestima na kojima su se nalazili ne može vidjeti mnogo. Napu-

Lako je zapaziti da istočni dio Ivanščice ima drukčija obilježja od vršnoga, zapadnog dijela. Tu se, u području istočno od vrha, gorski hrbat razdvaja na dva usporedna hrpta koji se prekidaju duboko usječenim klancem između Podruta i Završja. Istočno od toga klanca izdružena je šumovita kosa kojom završava Ivanščica s Velikim Lubenjacom na južnom kraju, a Čevom na sjevernom kraju.

Najviši u tome dijelu je Ham (678 m). To je stožast vrh u sjevernom rubu Ivanščice, otprilike sedam kilometara uda-

Vrh Ivanščice

Ivanščica iz doline Bednje

ljen od njezina najvišeg vrha. Vrh je pokriven šumom pa ne pruža vidik, ali lijepe cvjetne livade na njegovim južnim i zapadnim padinama pružaju dobar ugođaj. Sa sjeverne strane njegove se padine vrlo strmo obrušavaju u dolinu Bednje i dolinu Vidovečke Željeznice.

Na sjevernoj strani planine glavno je planinarsko žarište vrh Čevo (562 m), najistočniji i najistaknutiji vrh Ivanščice. S južne strane prilično je pitom, a sa sjeverne strane toliko je strm da su se na više mjesta pojavile stijene. Na samome vrhu je kameni stup, ali nema vidika. Nedostatak vidika nadomještaju vidici s dvama vidikovcima u blizini – Balkona, zapadno od vrha, i Malog Čeva, istočno od vrha. Vidik se pruža na dolinu Bednje i sela u podnožju Čeva, Ravnu goru i prema Varaždinu. Zbog šiljastoga izgleda Čevo se katkad naziva i Zagorski Klek. Izlet na Čevo često se povezuje s usponom na Veliki Lubenjak (590 m). Na istočnoj padini Velikog Lu-

benjaka su napušteni zaselak Novoselci i gradina Grebengrad. Vrh je pokriven šumom, ali se s livada pod njim, gdje je veliki drveni križ, pruža lijepi vidik na istočni dio Zagorja te na dio Mađarske.

SAKRALNI SPOMENICI

Posjet Ivanščici vrijedi iskoristiti i za upoznavanje zagorskih sela i naselja s obje strane planine. Među njima se izdvajaju grad Ivanec i susjedna Lepoglava na sjevernoj strani, a na južnoj strani Belec. Ivanec (227 m) se razvio oko posjeda koji su imali redovnici ivanovci u 13. stoljeću, po kojima je dobio i ime, i oko kaštela koji je podigla obitelj Pethő de Gerse u 16. stoljeću. Obližnja Lepoglava razvila se oko staroga pavlinskog samostana, koji je važan u hrvatskoj kulturnoj povijesti po filozofskoj školi osnovanoj 1656., zapravo prvom fakultetu u Hrvatskoj. Samostan je 1851. preuređen u kaznionicu i danas služi u te svrhe. Gotička, barokizirana samostanska

crkva sv. Marije ubraja se među najvažnije sakralne spomenike u Hrvatskoj.

Belec (271 m) je glasovit po svojoj župnoj crkvi Marije Snježne. Opasana je slikovitim cinktorom, a unutrašnjost joj je neobično bogato ukrašena vrijednim baroknim inventarom. Ima pet žrtvenika, od kojih su najljepša dva pomoćna uz glavni oltar. Osobito je lijepa propovjedaonica, vjerojatno naš najljepši barokni spomenik, kao i ograda kora. Ipak, najljepši ukras crkve su zidne slike glasovitoga baroknog slikara Ivana Rangera. Crkva i cinktor dogotovljeni su uglavnom 1742. kao zadužbina okolnih plemića bez muškog potomstva.

Ivanščica ima središnje mjesto među planinama u središnjoj Hrvatskoj. Dominirajući veličinom i visinom na obzoru te nadvisujući sve zagorske brežuljke i brda, ona je prirodna kulis za najljepše zagorske razglednice. ■

Crkva sv. Marije Snježne u Belcu

ENG In the series "Croatian Mountains" in this issue, we publish an article about Ivanščica. As an introduction, we bring you the text and photo material of the prominent Croatian mountaineering publicist and editor, Alan Čaplar, published in his book "Croatian Mountains" by the Mozaik knjige publisher, 2020. Ivanščica is the highest and largest mountain in Hrvatsko zagorje. While other mountains in Zagorje are mostly characterized as smaller mountains, due to its size and height, it can be said that Ivanščica is actually the only true mountain in the area. It has many similar characteristics to Medvednica: it is mostly forested, and the main structure of the terrain is a 27-kilometer-long ridge from which the mountain's ribs descend on both sides and deeply incised mountain valleys are situated between them. The peak of Ivanščica reaches a height of 1060 meters. It is the highest point of Hrvatsko Zagorje and the widest lookout point on the mountain. There are few mountains higher than a thousand meters in the whole Pannonian area. Even if we went far and wide, all the way to Žumberak and the top of Sveta Gera, and then to Klek, we would find no such high peaks.

Glavni naglasak zagorskoga krajobraza

Pogled s visine značio je nadzor, a često s tim povezano i vlast nad nekim prostorom. Autoritet pojedinca i zajednica ovisio je o dosezima njihovih pogleda. Tako su i utvrde na Ivanšćici mreža međusobno povezanih vidika koji su omogućavali zajednicama sigurnost i kontrolu.

Utvrdna Beleggrad

Tekst: **Marin Knezović** Foto: **Alan Čaplar**

Kada koristimo izraz "divljina", zamišljamo krajolik uglavnom lišen ljudskog dodira, područje podvrgnuto nesputanoj volji biljaka, kraj u kojem se životinje jedino boje jedne druge. I još nešto, divljinu smatramo drevnom, ukorijenjenu u prošlosti bez vidljiva dna. Tako se olako u novinama i različitim turističkim brošurama svaka gusta šuma proglašava "nedirnutom", "prašumom" i sl. Gusti zeleni pokrov ne smije nas zavarati. On je često povijesno skora pojava, a legla krupnih i sitnih zvjerki tu su historijski odnedavno.

Posebno je zavaravajući "star" svijet prirode plećatih planina. Konačno, tko bi normalan živio na planini? Ona je sama po sebi prirodna, stara, zastala u nekom prvotnom stanju. Takvom se čini i Ivanšćica u Hrvatskom zagorju. Taj zid koji doseže do tisuću metara predstavlja glavni naglasak u zagorskom krajobrazu, no da bi igrao važnu ulogu u životu ljudi tisućama godina danas se čini teško zamislivim. Ipak...

ZAGORSKI ZID

Danas važni prometni pravci zaobilaze planine. Ako to i ne čine, niječu njihovo postojanje, tunelima prolazeći kroz njihovu utrobu ravnodušno kao kroz ka-

kvu ravničarsku pustoš. Nekada se putovalo kroz planine i preko njih. To je bio slučaj i s Ivanšćicom kojom su nekad redovito prolazile stotine, a možda i tisuće ljudi. Ona je zagorski zid, ali zid s mnoštvom napuklina, usjeka, sutjeski kojima su putnici mogli prometovati. Danas su ove stare staze zagušene bujnim zelenilom, a na njih upozoravaju tek ljudskom rukom načinjena proširenja u bokovima litica. Ti planinski prolazi bili su vrijedni truda i vremena.

To je bio slučaj već u kameno doba. Nalazi kamenog oruđa i oružja s Ivanšćice i područja oko nje pune javne i privatne zbirke drevnih artefakata još od 19. st. Na vrhovima i obroncima planine nastaje niz utvrda, velikih ograđenih površina s jarcima i zidovima od drвета, zemlje ili kamena. To je na Ivanšćici posebno bio slučaj u brončano doba (2000. – 750. g. pr. Kr.). Utvrda na brdu ne jamči svojom težom dostupnošću

samo zaštitu. Ona osigurava još jednu barem jednako toliko bitnu stvar - pogled, vidik. Tisućama godina preduvjet spoznaje svijeta bio je uspon na neku uzvisinu. Pogled s visine značio je nadzor, a često s tim povezano i vlast nad nekim prostorom. Autoritet pojedinca i zajednica ovisio je o dosezima njihovih pogleda. Tako su i utvrde na Ivanšćici mreža međusobno povezanih vidika koji su omogućavali zajednicama sigurnost i kontrolu.

MAJKA BOŽJA GORSKA U LOBORU

O Ivanšćici u rimsko doba malo toga znamo. Iz doba procvata moćnoga sredozemnog carstva sačuvala nam se ipak jedna obiteljska slika – nadgrobna stele s prikazom majke i dvojice sinova. Ponosna mater u ondašnjoj lokalnoj nošnji prikazana je s dva uniformirana sina. Jedan je bio časnik, centurion na granici s barbarima, a drugi je služio

Utvrdna Milengrad

među carevim tjelohraniteljima – pretorijancima. Moćni imperij omogućavao je ostvarivanje ambicija i osobama daleko od središta moći, kakav je tada bio zagorski kraj. S prodorima barbara vraća se i važnost Ivanšćice. Na mjestima nekadašnjih pretpovijesnih utvrda nastaju snažnim zidovima branjena utočišta rimskog stanovništva, pribježišta.

U tim refugijama, mjestima zaštićenim pred pljačkom i nasiljem u kasnoj antici, nalaze se i ostaci prvih kasnoantičkih, ranokršćanskih crkava. Neki od njih zadržat će svoju važnost i u ranoj srednjem vijeku poput svetišta Majke Božje Gorske kraj Lobora. Stručnjacima su godinama izmicali arheološki tragovi doseljavanja i pokrštavanja Hrvata na sjeverozapadu Hrvatske. Nedavna istraživanja su nam upravo tu, na obroncima Ivanšćice, otkrila svijet prvih crkava i prve kulture pridošlica koji obilježavaju ovaj kraj do danas. Majka Božja Gorska time je postala važan milijokaz na tragu najranije povijesti hrvatske kulture i identiteta.

U strahu pred provalama Mongola u 13. st. na Ivanšćici tvrđi gradovi niču brojniji i jači nego ikad prije. Kao što ženka mravojeda svom dužinom nosi svoje mlade, tako i ova planina podnosi svoje nakupine bedema i kula. Njihove brojne feudalne gospodare teško je i pratiti, a kamoli nabrojiti. Ipak, među njima se ističe red vitezova redovnika – hospitalaca, malteških vitezova, odnosno ivanovaca. Ovaj red nastao u pustinjama Bliskog istoka sa zadatkom zaštite hodočasnika na putu za Jeruzalem obilježio je svojim imenom zagorski krajolik, pa i samu planinu koja je postala brdo vitezova – Ivanšćica.

POČECI VISOKOG ŠKOLSTVA

Čvrsti zidovi na planini još su više dobili na važnosti za provala Turaka, od 15. st., no kada je osmanska sila malo

Utvrdra Grebengrad

okopnila Ivanšćica i kraj oko nje strasno se predaju šarenom i vijugavom svijetu barokne umjetnosti. Sveto i svjetovno skladno se miješaju u djelovanju crkvenog reda pavlina. Oni ne samo što donose kulturni preporod, nego i prosvjetno buđenje. Ono svoj vrhunac doživljava u 17. st. kad se u Lepoglavi, pod Ivanšćicom, začinju i počeci hrvatskoga visokog školstva.

Šarolikom i lepršavom baroknom svijetu kraj je navijestila čvrsta, hladna i proračunata ruka države. Ona je prvo krajem 18. st. ukinula pavlinski red da bi zatim u prostore lepoglavskoga samostana pavlina, određene silovitim koloritom fresaka i uzavrelim oblicima štukatura, smjestila stotine zatvorenika osuđenih na siv, hladan i bljutav život. Tako je od polovice 19. st. do danas kraj pod Ivanšćicom u svijesti običnog Hrvata više vezan uz strah od osude i patnje nego za kulturu i obrazovanje.

PRVA SAMOPOSUGA

Krajem 19. st. moćni industrijski kapital iz daleke Belgije svrnuo je pogled na našu planinu. On se nije divio njezinu krajobrazu i bujnom raslinju. On je prodro duboko u njezina njedra tražeći građu nove, moderne civilizacije – rude. U Ivanšćici pronalazi cink, olovo i ugljen, pa i ovaj kraj ulazi u kolo svjetske ekonomije i industrijskog napretka i tako sve

donedavno. Ta težnja za modernim na padinama Ivanšćice široko otvara vrata u drugoj polovici 20. st. i potrošačkom društvu. Tako se ni manje ni više nego prva trgovina sa samoposluživanjem u Hrvatskoj otvara 1956. u Ivanču.

Burna veza Ivanšćice i njezina kraja sa silovitom tehnologijom industrijskog doba danas je završena. Ona je utonula u duboke, zelene poplune šuma, livada, mahovine i kao da će u tom stanju trajno ostati. Čovjek kao da je tu suvišan. Povijest planine nam kazuje kako čovjek na Ivanšćici niti je uljez niti stranac. Ona samo čeka na novo određivanje odnosa čovjeka i planine. ■

ENG *Stone tools and weapons from the Ivanšćica mountain and the surrounding area have been a part of public and private collections of ancient artifacts since the 19th century. Along the peaks and slopes of the mountain, there are a number of fortifications, large fenced areas with ditches and walls made of wood, earth or stone. This was especially the case on Ivanšćica in the Bronze Age (2000 - 750 BC). We know little about Ivanšćica in Roman times, but we do know that in fear of the Mongol invasions in the 13th century fortified towns on Ivanšćica sprang up more numerous and stronger than ever before. Their numerous feudal lords are difficult to follow, let alone enumerate. However, among them stands out the order of knight monks – the Knights Hospitaller, the Maltese knights known also as the Order of Knights of the Hospital of Saint John of Jerusalem. This order which originated in the deserts of the Middle East with the task of protecting pilgrims on the way to Jerusalem marked the Zagorje landscape with its name, and even the mountain itself, which became known as a hill of knights – Ivanšćica ("Ivan" = "John"). The solid walls on the mountain became even more important during the invasion of the Turks from the 15th century, but when the Ottoman force weakened a little, Ivanšćica and the surrounding area passionately surrendered to the colorful and winding world of Baroque art. Sacred and secular are harmoniously mixed in the work of the Pauline church order. They not only brought about a cultural renaissance, but also an educational awakening which reached its peak in the 17th century when the beginnings of Croatian higher education began in Lepoglava near Ivanšćica.*

Nalazi kamenog oruđa i oružja s Ivanšćice i područja oko nje pune javne i privatne zbirke drevnih artefakata još od 19. st. Na vrhovima i obroncima planine nastaje niz utvrda, velikih ograđenih površina s jarcima i zidovima od drveta, zemlje ili kamena. To je na Ivanšćici posebno bio slučaj u brončano doba (2000. – 750. g. pr. Kr.).

Obilje šuma, travnjaka, litica i sipara

Ako malo skrenemo s nekoga uobičajeno zacrtanog puta, toliko toga ćemo posebnoga vidjeti na Ivanšćici - floru, faunu, pejzaže, raznolikost godišnjih doba, strme staze, blatne ilovaste staze, ostatke starih gradova i još mnogo toga

Piše: **Darko Mihelj**

Foto: **Dalibor Vladović i Darko Mihelj**

Kao najviša planina Hrvatskog zagorja Ivanšćica je botanički zanimljiva zbog obilja šuma i travnjaka, litica i sipara u višim područjima dok su u nižim područjima značajna vlažna i močvarna staništa. Pretežan dio planine je pod bukovim šumama. U vršnom dijelu nalazimo i šume bukve i jele. U nižim područjima nalazimo ostatke šuma hrasta kitnjaka i običnoga graba. Sam vršni dio planine je dio ekološke mreže zbog očuvanja ugroženih vrsta i staništa.

Upravo sadržaje ove planine najbolje dočaravaju riječi pokojnog liječnika i planinara dr. Nenada Vađića zabilježene u knjizi Dubravka Šinceka *Biljni svijet Ivančice i Ravne gore*: "Sjeti se prijatelju da je duša planine obično malo dalje od staza kojima žuriš! Ponudi joj na druženje samo najbolji dio sebe."

I zaista, ako malo skrenemo s nekoga svoga uobičajeno zacrtanog puta, toliko toga ćemo posebnoga vidjeti na Ivanšćici: floru, faunu, pejzaže, raznolikost godišnjih doba, strme staze, blatne ilovaste staze, ostatke starih gradova i još mnogo toga - neka vas poneka prepreka na putu ne spriječi da odustanete od posjeta ovoj posebnoj zagorskoj planini!

TISUĆU VRSTA VASKULARNE FLORE

Pretpostavlja se da flora Ivanšćice ima malo više od 1000 vrsta biljaka tzv. vaskularne flore. Na tom popisu nema mnogo endemičnih vrsta, ali ima mnogo strogo zaštićenih i ugroženih vrsta, po-

Pretpostavlja se da flora Ivanšćice ima malo više od 1000 vrsta biljaka tzv. vaskularne flore. Na tom popisu nema mnogo endemičnih vrsta, ali ima mnogo strogo zaštićenih i ugroženih vrsta, a posebice se brojnošću ističu kaćuni i proljetnice.

Mali kaćun – *Orchis morio*

Muški kaćun – *Orchis mascula*

Pjegava kukavica – *Dactylorhiza maculata*

Obični pakujac – *Aquilegia vulgaris*

Crvena košutica – *Erythronium dens-canis*

SAMONIKLI KAĆUNI

Na području Ivanšćice i bližih planina raste velik broj samoniklih **kaćuna** koji su u Hrvatskoj svi strogo zaštićeni. **Crvena naglavica** gotovo je ugrožena biljka. Ovaj višegodišnji kaćun ima rijedak cvat s najčešće 2 do 12 cvjetova. Boja cvjetova varira od ružičaste i crveno-ljubičaste do bijele boje. Cvate u lipnju i srpnju; raste u suhim bukovim šumama i na grmovitim obroncima gorskog područja i ugrožena je zbog branja cvjetova. Uz ovu vrstu veže se zanimljiv podatak da se nakon njezina klijanja prvi listovi pojavljuju nakon šest godina, a prvi cvjetovi nakon deset godina. **Mali kaćun** cvate u travnju i svibnju cvjetovima koji variraju u boji. Niska je rasta pa otuda i naziv. Raste pojedinačno ili u skupinama na umjereno vlažnim livadama, svijetlim šumama i šikarama. Populacija na staništu zna jako varirati u brojnosti – na istome mjestu jednom se mogu naći samo nekoliko jedinki, a druge sezone ih ima na stotine. Naime, nove biljke razvijaju se iz sjemenki, ali samo uz pomoć određenih vrsta gljivica. Od osušenih i usitnjenih gomolja dobiva se fini bijeli prah – *salep*, koji se koristi za pića ili čak kao afrodizijak, uglavnom u Aziji.

PJEGAVA KUKAVICA

Muški kaćun svoje ime vjerojatno zahvaljuje veličini svojih gomolja. Cvjetovi ove biljke su posebno lijepi, često ih se uspoređuje s baroknim stilom jer se vanjske latice uzdižu valovitih rubova. Cvate u travnju i svibnju. Raste u svjetlijoj šumama i na vlažnim livadama. Gotovo je ugrožena vrsta zbog kidanja

cvjetova i skupljanja gomolja za ljekarništvo. **Pjegava kukavica** može se dobro razlikovati jer su njezini tamnozeleni listovi odozgo sa smeđim ili crnkastim mrljicama. Cvat ove biljke sastavljen je od svijetloljubičastih, ružičastih ili bijelih cvjetova. Cvate u lipnju i srpnju. Vrstu oprašuju pčele. Raste na livadama, uz rubove šuma, u svijetlim šikarama, šumama i šumskim čistinama. **Rahlocvjetni kaćun** je gotovo ugrožena vrsta. Ima gomolje jajolika oblika. Biljka može narasti do jedan metar visine. Cvjetovi ružičaste do tamnocrvene boje sastavljaju rahli cvat od travnja do lipnja. Staništa ovog kaćuna su vlažni travnjaci.

Obični pakujac je lijepih cvjetova tamnomodre ili ljubičasto-modre boje. Cvate od svibnja do srpnja. Pakujac raste u gorskim hrastovim i bukovim šu-

mama, na rubovima šuma i gorskim livadama te kamenitim mjestima. Cvjetovi i sjemenke su mu otrovni.

PROLJETNICE

Na Ivanšćici raste i velik broj **proljetnica** od kojih se neke ovdje spominju. **Crvena košutica** je svakako jedna od najljepših proljetnica koje možemo naći u Hrvatskoj. Areal ove biljke je u južnoj Europi, preko Crnog mora i Sibira, pa i u Japanu. Ime potječe od oblika lukovice koji podsjeća na pasji zub. Ista ta lukovica koristi se i u službenoj medicini (kao lijek protiv trakavica, kao sredstvo za sprječavanje isušivanja kože i kao sredstvo za izazivanje povraćanja). Košutica je stanovnik bukovih šuma i šikara. **Dvolisni procjepak** se svojim modrim zvjezdasto raširenim cvjetovi-

Rahlocvjetni kaćun – *Orchis laxiflora*

Dvolisni procjepak – *Scilla bifolia*

ma u ožujku i travnju ističe u bukovim šumama. Areal procjepka obuhvaća srednju i južnu Europu i Malu Aziju; često se koristi u hortikulturi. Medonosna je i otrovna biljka.

Lukovičasta režuha stanovnik je listopadnih (bukovih) šuma. Cvjetovi svijetloljubičaste, ružičaste ili bijele boje pojavljuju se od travnja do srpnja (ovisno o nadmorskoj visini). Posebnost ove biljke su tzv. rasplodni pupovi ili *bulbili* koji su crno-crvene boje. Iz svakog takvog bulbila može se razviti nespolno nova biljka. S obzirom na to da sjemenke ove biljke rijetko sazrijevaju, to je često jedini način za njezino širenje. Ova režuha jestiva je, posebice rasplodni pupovi koji su okusa nalik na gorušicu. **Modra jetrenka** kao trajnica s podankom i prizemnim listovima cvate od ožujka do svibnja cvjetovima nebesko modre boje. Stanište ovoj jetrenki su svijetle šume hrasta i graba, bukve te njihove šikare. Nekada se ova biljka upotrebljavala u liječenju bolesti jetre (naziv roda zbog oblika listova!); to nije potvrđeno u modernoj medicini. Dapače, biljka sadrži otrovne tvari koje su opasne uzimanjem u većim dozama.

TROLISNA ŠUMARICA

Obični likovac je uspravan listopadni grm. Ova biljka ima listove na vrhu ogranaka. Cvate prije listanja, od veljače do travnja, cvatovima ružičasto-crvene boje. Cvjetovi su mu opojnog mirisa; plod je boba; najčešće raste u bukovim šumama. Kao i druge biljke iz roda *Daph-*

Obični likovac – *Daphne mezereum*

Na Ivanščici raste i velik broj proljetnica od kojih se neke ovdje spominju. Crvena košutica je svakako jedna od najljepših proljetnica koje možemo naći u Hrvatskoj, a tu raste i Dvolisni procjepak, Lukovičasta režuha, Modra jetrenka, Obični likovac...

ne otrovan je zbog dafnetoksina. Svježa kora i njezin sok mogu prouzročiti teške promjene na koži, a ako prodre kroz kožu, nastaje trovanje. I plodove koji zriju u lipnju i srpnju treba izbjegavati jer su isto tako jako otrovni iako djeluju poželjni za konzumaciju. Pticama plodovi nisu škodljivi pa tako raznose ovaj likovac. **Rana ozimica** je gotovo ugrožena i strogo zaštićena vrsta. Ova trajnica cvate od veljače do ožujka pojedinačnim cvjetovima čije je ocvijeće žute boje; staništa su joj svijetle listopadne šume, rubovi šuma i šikara te travnjaci. Vrsta svoj areal u Hrvatskoj ima u pa-

nonskom prostoru Hrvatske. Jedna je od najranijih proljetnica; medonosna je i ukrasna biljka. **Trolisna šumarica** u Hrvatskoj je rijetka biljka, raste u području bukovih šuma. Ima trodijelne listove i bijele cvjetove. Ova šumarica rasprostranjuje se vjetrom. Medonosna je i ukrasna biljka.

PROLJETNI DRIJEMOVAC

Velika šumarica je kritično ugrožena i strogo zaštićena vrsta. Ugrožena je uništavanjem svojih staništa (sječom termofilnih šikara i šuma te uništavanjem suhih travnjaka). Ova trajnica ima velike bijele cvjetove promjera od 4 do 7 centimetara, najveće od svih šumarica koje rastu u Hrvatskoj. Cvate od travnja do lipnja. Česta je u hortikulturi. Medonosna je biljka i otrovna za sisavce. Staništa velike šumarice su rubovi termofilnih rijetkih šuma i šikara. **Proljetni drijemovac** je lukovičasta trajnica, stabljike bez listova i bijelog ocvijeća cvjetova koji na vrhu imaju žutozelenu pjegu. Biljka cvate od veljače do travnja; stanovnik je listopadnih šuma i šikara, livada i poplavnih šuma. Areal mu je u srednjoj Europi i Pirinejima. Drijemovac je otrovan i ljekovit; medonosna je i ukrasna biljka.

Šareni jedić je trajnica čija su staništa planinske vlažne udoline. Ima vrlo lijepe cvjetove modre boje. Ovaj jedić jedna je od najotrovnijih biljaka u Hrvatskoj. Nekada su tu biljku antički i srednjovjekovni ratnici koristili za strelice, tj. umakali su strelice u pripravak od jedi-

Lukovičasta režuha – *Cardamine bulbifera*

Modra jetrenka – *Hepatica nobilis*

Šareni jedić – *Aconitum variegatum*

Gorsko velebilje – *Atropa bella-donna*

Na popisu najotrovnijih samoniklih biljaka u Hrvatskoj Velebilje zauzima treće mjesto, a i Šareni jedić jedna je od najotrovnijih biljaka kod nas.

ća. Stara legenda govori o tome da je ovaj jedić nastao kao ispljuvak troglavog psa Kerbera koji je slinio po tlu dok ga je Herkul vodio iz podzemlja u nadzemlje. Otrovi ove biljke nekada se koristio za smaknuće zločinaca. Ova biljka uzgaja se u hortikulturi, ali treba biti oprezan u vrtu gdje ima djece ili kućnih ljubimaca. Cvate od lipnja do rujna.

OTROVNO VELEBILJE

Velebilje je grmolika zeljasta trajnica koja može narasti do dva metra; njezini su cvjetovi pojedinačni, izvana ljubičasto-smeđe boje, a iznutra žućkaste boje. Velebilje cvate od lipnja do kolovoza;

stanovnik je listopadnih šuma i posebice vegetacije sječina, paljevina i krčevina gdje formira posebnu biljnu zajednicu. Plod ove biljke je kuglasta bobica koja je crne boje kad je zrela, sjajna je i sočna poput trešnje. Ne preporučuje se konzumacija jer je cijela biljka jako otrovna. Na popisu najotrovnijih samoniklih biljaka u Hrvatskoj Velebilje zauzima treće mjesto; sadrži alkaloid L-hiosciamin i njegov izomer atropin. Uostalom, i naziv roda *Atropa* upućuje na otrovnost biljke – jedna od tri Parke zvala se je Atropa – božica sudbine, i upravo je ona ta koja presijeca liniju života (iz grčke mitologije!). Biljku su navodno Venecijan-

ke upotrebljavale da bi zbog atropina i širenja zjenica imale ljepše oči – latinski naziv vrste *bella-donna*. Samo desetak bobica Velebilje je dovoljno da dovede do smrtnog ishoda za odraslu osobu. Zanimljivo je da su neke životinje imune na otrov i tako šire biljku.

Zbog bioraznolikosti Ivančice i drugih planina Hrvatskog zagorja u njezinoj blizini nije nikakvo čudo da se pojavila inicijativa da se Ivančica, Ravna gora, Strahinjčica i dijelovi Macelja proglašavaju parkom prirode – bio bi to, ako se postupak provede i park proglašava, prvi park prirode na području sjeverne Hrvatske. ■

Proletni drijemovac – *Leucojum vernum*

ENG As the highest mountain in Hrvatsko zagorje, Ivančica is botanically interesting due to the abundance of forests and grasslands, cliffs and sippers in the higher areas, while in the lower areas there are significant moist and wetlands. Most of the mountain is under beech forests. In the top part we also find beech with fir forests. In the lower areas we find the remains of sessile oak and hornbeam forests. The very top of the mountain is part of the ecological network due to the preservation of endangered species and habitats. The contents of this mountain are best conveyed by the words of the deceased doctor and mountaineer Dr. Nenad Vadić recorded in the book by Dubravko Šincek: "Flora of Ivančica and Ravna gora". "Remember, my friend, that he is a soul - mountains usually a little further - from the paths you are in a hurry! - Offer to hang out with her - only the best part of yourself." And indeed, if we deviate a little from some of our usual planned paths, we will see so much special on Ivančica: flora, fauna, landscapes, diversity of seasons, steep paths, muddy clay paths, remains of old towns and much more - let some obstacles on the way do not stop you from giving up the feeling of this special Zagorje mountain! It is no wonder that an initiative has emerged to declare Ivančica, Ravna gora, Strahinjčica and parts of Macelj a nature park - it would be the first nature park in northern Croatia.

Vrgorac na Mreži

Povjesničar Branko Radonić, osnivač *Društva prijatelja vrgorske starine*, ovogodišnji je dobitnik nacionalne historiografske Nagrade *Vjekoslav Klaić* za popularizaciju povijesne znanosti u medijima i internetskim portalima, koju dodjeljuju Hrvatski nacionalni odbor za povijesne znanosti i Društvo za hrvatsku povjesnicu

Laureat nagrade povjesničar
Branko Radonić, prof.

Svi dobitnici nagrade Kliofesta, festivala povijesti, 17. – 20. V. 2022.

Tekst: **Vesna Kukavica** Foto: **HINA**

Vrgorac, grad smješten u Dalmatinskoj zagori, četrdesetak kilometara jugoistočno od Makarske, posljednjih godina sve je prisutniji sa svojom baštinom na Internetu – što su prepoznali i valorizirali organizatori uglednoga zagrebačkog *Kliofesta*, festivala povijesti. Gradić u Zabiokovlju oduvijek je dijelio sudbinu raseljene Dalmatinske zagore, čijih potomaka danas ima diljem planeta od Novoga Zelanda i Australije do Sjeverne i Južne Amerike, ali i bližega europskog susjedstva. Vrgorčana danas ima prema procjenama stručnjaka duplo više u dijaspori nego u Zabiokovlju, gdje ih živi oko 5.000. Virtualna veza stoga je značajnija jer potiče očuvanje i nje-

govanje zavičajne kulturne tradicije te motivira povratništvo na djedovinu – koja u neovisnoj Republici Hrvatskoj ima izglednu razvojnu perspektivu u turizmu, kao i uzgoju vinove loze, jagoda i drugih poljodjelskih vrsta za tržište cijele Europske unije. Naime, u sklopu završnog programa 9. festivala povijesti *Kliofesta*, održanog ovih dana u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, svečano su uručene 20. svibnja nagrade istaknutim povjesničarima među kojima je i agilni profesor iz Vrgorca. U obrazloženju nagrade vrgoračkom profesoru povijesti Branku Radoniću, uz ostalo, stoji: "Nagrada *Vjekoslav Klaić* dodjeljuje se Branku Radoniću za popularizaciju povijesne znanosti u medijima i internetskim portalima. U cilju popularizacije i prezentacije povijesti Vrgorske krajine građanima u Vrgorcu

i izvan njega, profesor povijesti i geografije Branko Radonić pokrenuo je 2015. stranicu *Vrgorac nekad*, a 2020. i portal *Vrgorskestarine.hr*. Stranica *Vrgorac nekad* djeluje na platformi Facebook i od svog pokretanja 2015. do danas na poticajan način popularizira lokalnu povijest u najširoj javnosti objavljivanjem povijesnih fotografija Vrgorca i sela u okolici. Povijesni tekstovi koji se objavljuju na portalu *Vrgorskestarine.hr* još su važniji ima li se na umu da Vrgorac s okolicom još nema znanstvenih monografija i sinteza svoje povijesti. Ozbiljnošću pristupa, kontinuitetom, inovativnošću i utjecajem na zajednicu popularizacijski projekti Branka Radonića rijetkost su u Dalmaciji, ali i u Hrvatskoj. Važnost toga prepoznalo je *Društvo prijatelja vrgorske starine* time što je profesora Radonića predložilo za nagradu koja mu se sada i dodjeljuje." Podsjetimo, vrijedna historiografska Nagrada *Vjekoslav Klaić* dodjeljuje se već sedam godina za doprinos popularizaciji povijesne znanosti preko knjiga, u medijima, novinama, televiziji, radiju i/ili internetskim portalima, za važne prezentacije povijesnih tema u muzejima i drugdje.

ZAVIČAJNA POTPORA

Radonićevo *Društvo prijatelja vrgorske starine* je udruga građana, prva organizacija takve vrste u Vrgorcu, osnovana radi aktivnog djelovanja na istraživanju povijesti, skupljanju baštinskih izvora, zaštiti materijalne i nematerijalne kulturne baštine i očuvanju lokalnoga kulturnog identiteta Vrgorske krajine. *Društvo* svojim aktivnostima potiče

Povjesničari su u HDA i NSK održali okrugli stol posvećen zborniku *Mikrohistorija: pola stoljeća inovacija*, KlioFest, 2022.

na osnivanje stručno-znanstvenih ustanova (arhiv, muzej, institut...) ili njihovih podružnica na području Vrgorca. Portal *Vrgorskestarine.hr* pokrenut je radi mrežnog informiranja javnosti o aktivnostima *Društva prijatelja vrgorske starine*, a pogotovo za popularizaciju neistražene lokalne povijesti Vrgorca. Portal je u cijelosti volonterski projekt, stoji u impresumu portala čiji je autor i urednik nagrađeni profesor Branko Radonić. Uz Radonića, *Klaićevu nagradu* osvojio je i Hano Uzeirbegović za održane ra-

dionice "Virtualna povijest". Obrazloženje laureatima u NSK pročitala je dr. sc. Suzana Leček, potpredsjednica Hrvatskoga nacionalnog odbora za povijesne znanosti, a nagradu je uručio jedan od vodećih hrvatskih povjesničara dr. sc. Željko Holjevac, ravnatelj Instituta društvenih znanosti *Ivo Pilar* iz Zagreba. Autor vrgoračkoga portala profesor Radonić, zahvaljujući na iskazanoj časti i nagradi, poručuje: "Još od kraja studija povijesti i geografije u Zadru te povratka u Vrgorac nakon diplome pisao sam povijesne tekstove na lokalnim blogovima i tiskanima medijima. Građani su mi već tada počeli donositi stare fotografije iz svojih obiteljskih albuma pa ova nagrada pripada i njima jer su me podržali". Klikni – Idem doma! Zaguglajte: <https://www.facebook.com/Vrgoracnekad/>; Kontakt: Branko Radonić, arhiv.vrgorcanin@gmail.com.

Panorama Vrgorca, čiji mnogobrojni građani žive u iseljeništvu

Na festivalu povijesti *KlioFestu* dodijeljene su i ostale nagrade za 2020. i 2021. godinu: Nagrada *Ivan Lučić* za životno djelo uručena je dr. Zdenku Radeliću i prof. dr. Bruni Kuntić Makvić; Nagrada *Mirjana Gross* za najkvalitetniju knjigu uručena je prof. dr. Vjeranu Kursaru i prof. dr. Boženi Vranješ Šoljan te Nagrada *Ferdo Šišić* uručena je za najinovativniji diplomski rad Filipu Paveliću i Niki Curić. Čestitamo! ■

Vrgorac Online

Historian Branko Radonić, founder and president of the *Society of Friends of Vrgorac Antiquities*, is this year's winner of the *Vjekoslav Klaić* National Historiographical Award for popularizing historical science in the media and Internet portals which is awarded by the Croatian National Committee for Historical Sciences and the Croatian History Society. The explanation of the award to Professor Branko Radonić from Vrgorac, among other things, states: "The *Vjekoslav Klaić* Award is given to Branko Radonić for the popularization of historical science in the media and Internet portals. In order to popularize the history of Vrgorac Krajina to citizens in Vrgorac and beyond in the diaspora, Professor Radonić launched the *Vrgorac nekad* ("Vrgorac as it used to be") page in 2015, and in 2020 the *Vrgorskestarine.hr* portal. The *Vrgorac nekad* page used to operate on the Facebook platform and since its launch in 2015 until today, it has encouraged local history in a stimulating way by publishing historical photos of Vrgorac and the surrounding villages. Historical texts published on the *Vrgorskestarine.hr* portal are even more important if we keep in mind that Vrgorac and its surroundings do not yet have scientific monographs and syntheses of their history. With the seriousness of their approach, continuity, innovation and impact on the community, Branko Radonić's popularization projects are a rarity in Dalmatia, but also in Croatia. The importance of that was recognized by the *Society of Friends of Vrgorac Antiquities* by recommending Professor Radonić for the award that was now

given to him by the History Festival called *KlioFest*. Let us remind you that the valuable *Vjekoslav Klaić* Historiographical Award has been given out to people since 2015 for contribution to the popularization of historical science through books, media, newspapers, television, radio and/or internet portals, for important presentations of historical topics in museums and elsewhere. The *Society of Friends of Vrgorac Antiquities* is an association of citizens, the first organization of its kind in Vrgorac, founded to actively work on researching history, collecting historical sources, protecting tangible and intangible cultural heritage and preserving the local cultural identity of Vrgorac Krajina. Through its activities, the *Society* encourages the establishment of professional and scientific institutions (archives, museums, institutes...) or their branches in the area of Vrgorac to operate systematically with the same goals. The *Vrgorskestarine.hr* portal was launched to inform the public in the homeland and the diaspora about the activities of the *Society of Friends of Vrgorac Antiquities*, and especially to popularize the local history of Vrgorac. The portal is entirely a volunteer project according to the impressum of the portal whose author and editor, Professor Branko Radonić, won this prestigious award in Zagreb. Click: Going Home. The material for the portal is also sent by people from Vrgorac who live on distant continents from New Zealand and Australia to North and South America. Google: <https://www.facebook.com/Vrgoracnekad/>; Contact: Branko Radonić, arhiv.vrgorcanin@gmail.com.

Malena katedra s obiteljskom atmosferom

Studij hrvatskoga jezika u Bratislavi djeluje na Katedri slavenskih filologija Filozofskoga fakulteta Sveučilišta Komenski, gdje osim hrvatskoga postoje i studiji bugarskoga, poljskoga, slovenskoga i srpskoga jezika.

Studenti kroatistike s profesorima nakon obrane diplomskih radova

Djelatnici Katedre slavenskih filologija

Tekst i foto: **Željko Predojević**

U Bratislavi sam proveo dva mandata kao lektor hrvatskoga jezika na Filozofskom fakultetu Sveučilišta Komenski od akademske godine 2015./2016. do 2020./2021. Bratislava je siguran i za život poželjan grad koji se izrazito brzo razvija i raste naočigled. Otkad sam ondje počeo raditi pa do kraja mandata vizura grada drastično se promijenila. Grad je dobio potpuno novu poslovnu četvrt s visokim neboderima koja se nalazi u blizini fakulteta. Daje se velika pozornost rekonstrukciji starih betonskih trgova, uređenju parkova i drugih javnih gradskih površina. Grad je to u kojem se razvija iznimno zanimljiva urbana kultura, ulična umjetnost, razni festivali, parkovna arhitektura i sl. Za-

nimljiva je informacija da je Bratislava prema podacima Eurostata nekoliko godina zaredom bila među deset najbogatijih europskih gradova, no školstvo u Slovačkoj potplaćeno je i nalazi se na dnu ljestvice prema visini plaća u Europskoj uniji.

NAŠE MORE

Slovaci su uglavnom ljubazni prema strancima i govornik engleskoga jezika lako se može snaći u gradu. No, ljubazniji su prema strancima govornici slovačkoga jezika, a posebice ako ste Hrvat. Hrvatsku vole te Jadransko more nazivaju *Naše more*. Studenti Sveučilišta Komenski su iz svih dijelova Slovačke, a u posljednje vrijeme dolaze i iz Ukrajine i Rusije, dok Slovaci često odlaze studirati u Češku, ponajviše u Prag i Brno. Iako u Bratislavi i njezinoj okolini postoji aktivna hrvatska manjinska

zajednica, studij hrvatskoga jezika nije ustrojen kao manjinski poput onoga u Pečuhu u Mađarskoj, niti su studenti pripadnici hrvatske manjinske zajednice. U mom šestogodišnjemu mandatu imao sam samo dvije studentice iz manjinske zajednice. No, hrvatska manjina često je tema znanstvenog interesa djelatnika Katedre (primjerice profesora Miroslava Dudka) i studentskih završnih radova.

Studij hrvatskoga jezika u Bratislavi djeluje na Katedri slavenskih filologija Filozofskoga fakulteta Sveučilišta Komenski (*Katedra slovanských filológií, Filozofická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave*), gdje osim hrvatskoga postoje i studiji bugarskoga, poljskoga, slovenskoga i srpskoga jezika. Katedra slavenskih filologija djeluje od 1921. godine kada je osnovan Seminar slavenske filologije, a od 1964. godine

U posljednje vrijeme interes je manji i posljednjih par generacija ima manje od deset studenata kroatista na godini te petnaestak studenata koji slušaju hrvatski jezik fakultativno.

Zgrada Sveučilišta Komenski i Filozofskoga fakulteta

utemeljena je Katedra slavistike i indoeuropeistike. Studij hrvatskoga jezika i kulture postoji od osnivanja fakulteta i ove godine obilježava se stota godina djelovanja. Na Katedri je sedam zaposlenika te pet lektora koji su u Bratislavi na mandatima različitih duljina. Svi su znanstveno usmjereni na slavenske jezike i književnosti. Katedra organizira razne međunarodne konferencije, nositelj je znanstveno-istraživačkih projekata i često surađuje s veleposlanstvima i kulturnim institutima država čiji jezici se na njoj studiraju, a razvijena je i jaka mreža suradnje s filozofskim i filološkim fakultetima u matičnim zemljama.

10 STUDENATA NA GODINI

Hrvatski jezik i književnost može se studirati u sklopu programa slavističkih studija ili u programu prevoditeljstva, a postoji i kao izborni kolegij za sve zainteresirane studente Sveučilišta Komenski. U sklopu programa slavističkih studija studenti mogu odabrati još jedan

Hrvatski jezik i književnost može se studirati u sklopu programa slavističkih studija ili u programu prevoditeljstva, a postoji i kao izborni kolegij za sve zainteresirane studente Sveučilišta Komenski.

od slavenskih jezika koji im se nudi na Katedri slavenskih filologija, ali i u kombinaciji s povijesti i etnologijom. Prije je postojao veći interes za studij i redovito se svake druge godine popunjavala kvota, a u posljednjih desetak godina ova dva programa mogu se upisati svake godine, no interes je manji i posljednjih par generacija bilo je manje od deset studenata kroatista na godini i petnaestak studenata koji slušaju hrvatski jezik fakultativno. Ne smatram to bratslavskom boljom, već krizom slavističkih ili pak humanističkih studija općenito koji nisu konkurentni na suvremenom tržištu rada, a studenti su toga i te kako svjesni. No, nije da studenata nema. Lektoru "kroz ruke" prođe oko stotinu studenata na akademskoj godini jer uz jezične vježbe predaje i kolegije vezane uz hrvatsku kulturu, povijest i svakodnevicu te hrvatski film koji su kroatistima obvezni, a ostalim studentima Filozofskoga fakulteta fakultativni. Uz to, organiziran je i večernji tečaj hrvatskoga jezika podijeljen u nekoliko skupina prema stupnju znanja jezika.

JEZIČNI KAFIĆ

Studentima se nude i razne izvannastavne aktivnosti koje ovise o slobodnom vremenu i interesu lektora. Moje prve generacije redovito su se utorkom u večernjim satima sretale na tzv. *Jezičnom kafiću* koji se organizira u suradnji s *Kulturnim centrom Dunaj*. Riječ je o projektu otvorenog pristupa koji se organizira svake prve srijede u mjesecu i tada u KC Dunaju postoji i tzv. *hrvatski stol* te svi koji sjednu za taj stol govore hrvatskim jezikom. Uz to, sa studentima sam pohađao projekcije hrvatskih filmova u sklopu *Bratislava film festivala*, posjećivali smo kazališta kada bi gostovalo kakvo hrvatsko kazalište ili redatelj,

Lektor Željko Predojević

Željko Predojević rođen je 1983. godine u Osijeku. Diplomirao je povijest i hrvatski jezik na Filozofskom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, a titulu doktora znanosti iz znanstvenog polja filologije stekao je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Uže sfere njegova interesa su folkloristika, pučka i predajna kultura, usmena povijest te hrvatski kao ini jezik. Kao lektor hrvatskoga jezika radio je devet godina u Mađarskoj i Slovačkoj.

aktivno smo sudjelovali na književnim festivalima na kojima su gostovali hrvatski spisatelji, na književnim večerima, izložbama akademskih hrvatskih slikara i sl. Redovito smo sudjelovali i u aktivnostima u organizaciji Veleposlanstva Republike Hrvatske u Bratislavi koje surađuje s lektorom.

Svake godine u siječnju Filozofski fakultet ima *Dane otvorenih vrata* kojima je cilj privući nove studente. Katedra slavenskih filologija je malena, atmosfera među kolegama i studentima je prijateljska, profesori vrlo dobro poznaju svoje studente i njihove probleme te se može reći da vlada obiteljska atmosfera pa je to ugodno mjesto i za studente i za predavače. ■

ENG The study program of the Croatian language in Bratislava operates at the Department of Slavic Philology, Faculty of Philosophy, Comenius University, where in addition to Croatian, there are also study programs of Bulgarian, Polish, Slovenian and Serbian. The Department of Slavic Philology has been operating since 1921, when the Seminar of Slavic Philology was founded, and in 1964 the Department of Slavic and Indo-European Studies has been established. The study of Croatian language and culture has existed since the founding of the Faculty and this year marks the hundredth anniversary of its operation. Croatian language and literature can be studied as part of the Slavic Studies program or in the translation program, and it also exists as an elective course for all interested students of Comenius University.

Lektor Željko Predojević na Danu otvorenih vrata Filozofskoga fakulteta u Bratislavi

Slavlje na Muzičkoj akademiji u Zagrebu

Muzička akademija u Zagrebu, utemeljena 1922., najstarija je visokoškolska glazbena institucija u Hrvatskoj, a tijekom svoje povijesti iznjedrila je više od 9200 diplomanata koji su danas ključni nositelji hrvatske glazbene scene. Nagrada "Vatroslav Lisinski" dodijeljena je ove godine Muzičkoj akademiji za izvedbu opere "Animal Farm" Igora Kuljerića

Muzička akademija u Zagrebu

Muzičke akademije, iznimno vrijednoj umjetničkoj ostavštini koju čuva, kao i o umjetnicima svjetskoga glasa, vrsnim glazbenim pedagogima i mnogobrojnim muzikolozima koje je formirala. U monografiji "100 godina glazbe: učenjem, stvaranjem, istraživanjem", kako je istaknula urednica Sanja Kiš Žuvela, opisana je povijest ustanove, nastavna, umjetnička, znanstvena i stručna djelatnost te objavljeni popisi studenata i nastavnika u proteklih stotinu godina. Autori tekstova i priloga su nastavnici Odsjeka za muzikologiju - Ana Čizmić Grbić, Ivan Ćurković, Monika Jurić Janjik, Sanja Kiš Žuvela i Jelka Vukobratović, studentice Odsjeka za muzikologiju - Timna Bjažević, Hannah Pavlič, Mirta Borovac i Odsjeka za glazbenu pedagogiju - Tena Maletić, Marija Anđela Biondić, voditeljica knjižnice Željka Radovinović i knjižničarka Ivana Klajzner te voditeljica korepeticije Eva Kirchmayer Bilić. Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu najveća je i najstarija visokoškolska glazbena ustanova u Republici Hrvatskoj. Ova ustanova nekoliko puta je mi-

Svoju 100. obljetnicu Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu obilježila je mnogim programima, koncertima, manifestacijama i konferencijama, stavljajući hrvatsku glazbu u samu srž izvedbenih programa.

Tekst: Hina Foto: HINA

Stota obljetnica Muzičke akademije obilježena je 27. lipnja ove godine premijerom dokumentarnog filma Nane Šojlev "100 godina Muzičke akademije" i predstavljanjem monografije "100 godina glazbe: učenjem, stvaranjem, istraživanjem", koju su uredili Sanja Kiš Žuvela i Ivan Ćurković. Redateljica filma Nana Šojlev istaknula je kako je uzbudljivo pratiti procese koji studente - od pukog vladanja "zanatom" - oblikuju u buduće umjetnike. Reklo bi se, istaknula je,

da profesija doista oblikuje ljude te podsjetila kako su bili okruženi prekrasnim, ugodnim, pristojnim i dragim mladim glazbenicima i njihovim mentorima. To je ujedno i vrlo delikatan postupak, a predanost glazbenih pedagoga i njihova interakcija sa studentima fascinirala je i našu ekipu, rekla je Šojlev i dodala kako je glazba sama po sebi nešto čarobno, a ljubiteljima i svojevrtni misterij. Dokumentarni film "100 godina Muzičke akademije" snimljen je tijekom 2021. i 2022. u produkciji HRT-a, a u njemu su sudjelovali sadašnji i bivši profesori Muzičke akademije te mnogobrojni studenti. Film progovara o povijesti

Autori i urednici monografije o Muzičkoj akademiji Sanja Kiš Žuvela i Ivan Ćurković

jenjala svoje ime, a 1921. godine postaje "Kraljevski konzervatorij", da bi 1922. godine promijenila ime u "Kraljevska muzička akademija". Nakon Drugoga svjetskog rata akademija postaje visokoškolska ustanova, a od 1979. godine postaje članica zagrebačkog Sveučilišta. Studij je strukturiran kao integrirani petogodišnji studij na svim odsjecima. Akademija je danas središnje glazbeno učilište visokih umjetničkih vrijednosti i vrhunskoga nastavničkog kadra.

NAGRADA "VATROSLAV LISINSKI"

Hrvatsko društvo skladatelja (HDS) objavilo je ovih dana dobitnike godišnjih na-

Muzikologinja Jana Haluza i dekan Muzičke akademije Igor Lešnik prilikom uručivanja Nagrade "Vatroslav Lisinski" Muzičkoj akademiji HDS-a

Naslovnica monografije "100 godina glazbe: učenjem, stvaranjem, istraživanjem..." urednika Sanja Kiš Žuvela i Ivana Čurkovića

grada za 2021., a Nagradu "Vatroslav Lisinski" osvojila je Muzička akademija u Zagrebu za izvedbu opere "Animal Farm" Igora Kuljerića – koja je uručena u završnici opisane svečanosti. "Projekt Animal Farm, iznesen u cijelosti studentskim snagama uz usku suradnju s angažiranim mentorima, u punom je smislu uspješno okrunio 100. obljetnicu Muzičke akademije u Zagrebu, koja je time zaslužila Nagradu 'Vatroslav Lisinski' za 2021. godinu", rečeno je u obrazloženju odluke HDS-a, koja je pročitana na svečanosti prigodom 100. jubileja te visokoškolske umjetničke ustanove. Operna basna Igora Kuljerića, istaknuto je na svečanosti, složeni je projekt koji

je, pod dirigentskim vodstvom Mladena Tarbuka i u režiji Krešimira Dolenčića, uključio više od 200 studenata, ostvarujući još jednu u nizu uspješnih suradnji između Muzičke akademije, Akademije dramskih umjetnosti, Akademije likovnih umjetnosti i Tekstilno-tehnološkog fakulteta. Muzička akademija u Zagrebu, utemeljena 1922., najstarija je visokoškolska glazbena institucija u Hrvatskoj, a tijekom svoje povijesti iznjedrila je više od 9200 diplomanata koji su danas ključni nositelji hrvatske glazbene scene. Svoju 100. obljetnicu Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu obilježila je mnogim programima, koncertima, manifestacijama i konferencijama, stavljajući hrvatsku glazbu u samu srž izvedbenih programa. Nagrada "Vatroslav Lisinski" uručena je 27. svibnja u sklopu slavljeničkog programa i promocije monografije o stoljetnici Muzičke akademije u Zagrebu. ■

Prizor iz opere "Animal Farm" Igora Kuljerića u izvedbi studenata Muzičke akademije iz Zagreba

ENG The 100th anniversary of the Music Academy in Zagreb was marked on June 27 with the premiere of Nana Šojlev's documentary "100 Years of the Music Academy" and the presentation of the monograph "100 Years of Music: Learning, Creating, Research" which was edited by Sanja Kiš Žuvela and Ivan Čurković. The Academy of Music in Zagreb, founded in 1922, is the oldest higher education music institution in Croatia. During its history it has produced more than 9,200 graduates who are today key players in the Croatian music scene. This year, the Music Academy in Zagreb won the 'Vatroslav Lisinski' Award of the Croatian Society of Composers for the performance of the opera 'Animal Farm' by Igor Kuljerić.

Uz projekciju filma "General Janko Bobetko" u Krašiću, u dolini kardinala

Državnici, blaženici i blagdani

Udruga djece hrvatskih branitelja Zagreb organizirala je, u sklopu svoga programa "Promicanje vrijednosti Domovinskog rata", a u povodu Dana državnosti, projekciju biografskoga dokumentarnog filma "General Janko Bobetko" redatelja Kristijana Milića i scenarista Roberta Roklicera

Za vrijeme projekcije

Piše: Nino Sorić Foto: Marko Vrdoljak

I ma onih koji ruše i onih koji grade. Pretpostavljam kako su te dvije radnje u vanjskoj manifestaciji vezane uz ove ili one ideologije, ali također i uz karaktere; jedan je destruktivan dok drugi akter može uvijek samo okupljati, sabirati, poput djeteta u pješčaniku graditi kule za sve prijatelje put izmaštanog neba dok nezreli njegov kompanjon, slinav, naceren, namjerno ruši njegove i svačije snove. Ta dvojica toliko su različiti iako su slučajem u istom vremenu i prostoru, svemirski je to manihejski planetarij poput stihova: "Travanj je najokrutniji mjesec koji rađa jorgovane iz mrtve zemlje, i miješa sjećanje i želju, uznemiruje zamrlo korijenje proljetnom kišom...", kojima počinje poema "Pusta zemlja" Thomasa Stearnsa Eliota (1888. – 1965).

HRVATSKI TRAVANJ

Navedenim citatom počinje prvo pjevanje "Pokop mrtvacu", a slijede "Partija šaha", "Propovijed vatre", "Smrt od vode" i "Što je rekao grom". U bilješkama uz "Pustu zemlju" Eliot je objašnjavao kako su ne samo naslov, nego i zamisao inspirirani knjigom Jessie L. Weston "Od obreda do priče", odnosno legendom o gralu, onim koji nas sve može izliječiti, a navedeni stihovi su odraz dubokog razočaranja modernim društvom, kidanjem veza između pojedinaca i zajednice. A travanj je za Hrvatsku u jednome političkom trenutku doista bio najokrutniji mjesec, 29. travnja 2003. umro je Janko Bobetko. Što reći o njemu?! Prvi partizan, antifašist do srži, ratovao je tijekom

Janko Bobetko - prvi partizan, antifašist do srži, ratovao je tijekom cijeloga Drugoga svjetskog rata, dogurao do pozicije general-majora, izoliran zbog hrvatstva, junak Domovinskoga rata, stožerni general, mnogi kažu "otac moderne hrvatske vojske".

cijeloga Drugoga svjetskog rata, dogurao do pozicije general-majora, izoliran zbog hrvatstva, junak Domovinskoga rata, stožerni general, mnogi kažu "otac moderne hrvatske vojske". Jedan drugi hrvatski general, otac Televizije Zagreb, Ivan Šibl, ilegalac, partizan, iz Beograda se vratio razljučen primjedbom kako su hrvatski partizani "samo geografska činjenica". Šiblu su "ukrali" ulazak u Zagreb 1945. Hrvatski partizani čekali su pred gradom postidjeno tri dana dok su ga drugi "oslobađali". Bobetko je bio u Sisačkom partizanskom odredu kojem je ukradeno prvenstvo pred svima drugima u početku oružane pobune protiv nacista. I ubili su mu oca i tri brata.

ADVOCATUSI DIABOLI

Ali travanj je poput stihova i najkontradiktorniji jer pokapa, ali i raste; 15. travnja 1919. u Krašiću je rođen svećenik Franjo Kuharić, kojeg je papa Poljak, Ivan Pavao II., proglasio kardinalom 1983. godine. Kuharić je bio moralni autoritet u doba stjecanja hrvatske nezavisnosti. Podupirao je obranu pozivajući pritom na podržavanje moralnih načela, bio je doista dobri djed svima nama, širio je ozračje toplog doma i atmosferu sigurnosti da Taj Gore, onaj Bog, da On postoji, i budimo sigurni, mirno spavamo u noći, jer nije nas zaboravio u najmračnijim satima. Zahvaljujući i Kuhariću, i kroz vatru i kroz vodu i gromove rata 90-ih prošli smo čišći i neokaljaniji bez obzira na sve neprijatelje koji su se

blatom nabacivali na nas, i bio je jako važan za nas, više nego što možemo zamisliti i politički, i diplomatski, duhom i dušom.

A nakon travnja dolazi svibanj, konačno rođenje proljeća protiv tmine; 10. svibnja 1898. rođen je Alojzije Stepinac, ponovno u općini Krašić, a 14. svibnja 1922. Franjo Tuđman. Idemo sada mi biti "advocatus diaboli" u razmišljanjima za tu dvojicu, budimo ona institucija koja u Katoličkoj crkvi, pri proglašavanju koga svecem iznosi prigovore i proturazloge (koje mora pobiti advocatus Dei: Božji odvjetnik). Te je jedan šurovao s nacistima, s Pavelićem, drugi je etnički očistio Hrvatsku od Srba, ratni su zločinci obojica, Tito je bio prosvijećeni autoritarni vođa, e ali Tuđman, e on (sa svim svojim demokratskim legitimitetom), e on je bio diktator, rekoše kvazi feministkinje u sadašnjem sazivu Hrvatskoga sabora.... Tko to govori o njima?! Lopovi o časti i kurve o poštenju.

ADVOCATUS DEI

Djeca svibnja su ipak pobijedila, Stepinac je spasio Crkvu od Karađorđevića i Tita, oni su poput onoga psihopata koji je pobio svoje žene Henrika VIII. htjeli napraviti svoju "narodnu" crkvu, kojom bi zapravo oni upravljali, cezaropapisti. Kada je Stepinac to odbio, proglašavan je nacionalistom, a ironija je u tome da riječ katoličanstvo, katolik, znači univerzalno, svjetsko, sveopće. Stepinac je ostao univerzalan. Tuđmanovu ostavštinu živimo, a ako nije bolja - nije on odgovoran za to, nego mi. On je umro, a mi smo živi. Zašto je ne preuredimo?! A percipiramo ga onako kako je Ceza-

Branitelji na projekciji filma o generalu Bobetku

rovu sudbinu u "Juliju Cezaru" opisao W. Shakespeare; sve dobro što je napravio umire s čovjekom, lošega se lju-di sjećaju zbog njihove ograničenosti.

DJECA RATNIKA

U svibnju su još dva jako značajna data-tuma, blagdana na koje svaka normal-na osoba može biti samo ponosna; 30. svibnja, Dan državnosti, u spomen na 30. svibnja 1990. kad je konstituiran Sabor SR Hrvatske na prvim demokratskim izborima, te Dan Oružanih snaga Republike Hrvatske u spomen na 28. svibnja, dan kada je 1991. godine održana svečana smotra Zbora narodne garde (ZNG) na stadionu NK Zagreb u Kranjčevićevoj ulici i kada su hrvatskoj javnosti predstavljene prve brigade ZNG-a. Djeca tih ratnika, danas odrasli ljudi, vode UDHBZ (Udruga djece hrvatskih branitelja Zagreb). Krunoslav Posavec u ime UDHBZ i uz program "Promicanje vrijednosti Domovinskog rata" održao je u povodu obilježavanja Dana državnosti 27. svibnja u dvorani Općine Krašić projekciju biografskoga dokumentarnog filma "General Janko Bobetko" redatelja Kristijana Milića i scenarista Roberta Roklicera. U organizaciji su

pomogli Općina Krašić, HSUDDR, UHB Krašić, UDDR Peščenica Zagreb, a projekciji su se odazvali pretežno branitelji. Nakon projekcije predstavnici udruga, branitelji i načelnik Općine Krašić Josip Petković zapalili su svijeće za sve branitelje "koji nisu više s nama" pred kipom Alojzija Stepinca pokraj župne crkve.

IZNAD SHVAĆANJA

Janka Bobetka, nakon dva rata koja je vodio za svoj narod i slobodu i demokraciju, optužili su za ratne zločine, Den Haag mu je htio suditi. Nisu uspjeli. Nove generacije političara, ni nalik narodnim vođama Tuđmanu, Stepincu, Kuhariću, pokazale su svoje mlitavo lice i na sprovod starom vojskovođi nije došao nitko iz državnog vrha.

Dan projekcije filma u Krašiću bio je sunčan, smiren, lijep u toj dolini hrvatskih kardinala koju bi svaki građanin ove zemlje trebao posjetiti i tamo kontemplirati o zaboravu koji je ljudsko prokletstvo, o sadašnjosti i o budućnosti koja ovisi samo o nama. Bez obzira na to što smo u povijesti uvijek imali Njega na našoj strani.

Eliotova "Pusta zemlja" završava riječima: "Santih santih santih", uz objašnjenje da je to uobičajeni svršetak upanišade. "Mir koji nadilazi shvaćanje." ■

Zapaljene su svijeće za branitelje pred kipom Alojzija Stepinca pokraj župne crkve u Krašiću

ENG The Association of Children of Croatian Veterans Zagreb organized a screening of the biographical documentary titled "General Janko Bobetko" by director Kristijan Milić and screenwriter Robert Roklicer as part of its program "Promoting the Values of the Homeland War" on the occasion of the Statehood Day. Janko Bobetko died on April 29, 2003. What to say about him?! He was the first partisan, an anti-fascist to the core who fought throughout World War II reaching the position of major general, isolated because of being a Croat, a hero of the Homeland War, a staff general, with many calling him "the father of the modern Croatian army".

Kaže da dobro je, *Moja Milena*

Vlasnica obrta Lola Dream i romantičnog Bed & Breakfast apartmana u staroj krčkoj jezgri Milena Debrunner dugi niz godina radila je u jednoj od vodećih banaka u Švicarskoj, no ostvarila je svoj san preselivši se u Hrvatsku i pokrenuvši obrt za organizaciju i dekoraciju vjenčanja i drugih događanja

Milena Debrunner

Razgovarala: **Renata Garbajs**

Foto: **Srđan Hulak, Renata Garbajs**

Iz bankarskog svijeta Švicarske Milena Debrunner preselila se prije pet godina na romantični Krk i ostvarila svoj san.

Evo njezine priče. Vlasnica obrta Lola Dream i romantičnog Bed & Breakfast apartmana u staroj krčkoj jezgri dugi niz godina radila je u jednoj od vodećih banaka u Švicarskoj, no ostvarila je svoj san preselivši se u Hrvatsku i pokrenuvši obrt za organizaciju i dekoraciju vjenčanja i drugih događanja. Rođena 1964. u Kutini, s 18 godina otišla je u Švicar-

sku, radila u bankarskom svijetu i 2017. vratila se u Hrvatsku. Za 50. rođendan kupila je u starom gradu u Krku malu nekretninu od 40 četvornih metara i preuredila u B & B. Za otvorenje u travnju 2017. došlo joj je 30 prijatelja iz Švicarske koji su joj pomogli krečiti i pripremiti kolače za otvorenje. Ima potporu svojih sestara koje joj nedostaju, ali na Krku ima kumče i želi ostarjeti na Krku.

PRIZNANJE HTZ-a

Na Krk nije došla samo živjeti, nego i aktivno se uključiti, kaže. Predsjednica je radnog odbora za ravnopravnost spolova i članica, jedna od glavnih aktera udruge Žene za otok gdje u suradnji s lokalnim poduzetnicama štiti njihovu autentičnost i bogatstvo koje predstavljaju. Poslom, kako kaže, potiče rad drugih, napuni hotel, da posao vizažistici, aranžeru cvijeća, fotografu... i tako uključi deset drugih. Za Krk se odlučila jer je tu svake godine ljetovala. Veza s baštinom Krka ogleda se u svim obnovljenim komadima namještaja, lusteru, ukrasu, sitnici kojima je njezin ljupki B & B ispunjen. Domaćinski pristup s pozitivnim ozračjem tajna je njezina uspjeha. Lola Dream Bed & Breakfast u Istarskom prolazu 5, Krk, nagrađen je 2019. kao najbolji privatni iznajmljivač u natječaju Hrvatske turističke zajednice, u suradnji s Novim listom i Glasom Istre u kategoriji povezanosti s tradicijom grada.

U travnju ove godine zajedno s Udrugom očeva organizirala je Dadat-

hlon u Puntu, a njezine kreativne ruke zaslužne su za dekoraciju i organizaciju nedavno održanog eventa Žene - krila i korijeni u Kaštelu. "Došla sam sa strane, nisam opterećena sredinom i ne bojim se što će tko reći i misliti", kaže Milena. "Švicarska je bolje uređena, ali moralnu pomoć koju sam dobila od ljudi u Hrvatskoj, te topline u Švicarskoj nema", ističe Milena. "Ljudi se žele vratiti i najveći pokretač za povratak je ta toplina. Mlađe generacije ne poznaju taj osjećaj i treba im ga ponuditi i da mogu raditi uz more, spojiti lijepo s korisnim, da mogu imati dobru kvalitetu obiteljskog života. Priroda je ovdje još uvijek očuvana. Ja sam putovala i vidjela mora i mora, ovi borovi uz more, nema puno primjera da su šume i more blizu. Ti mirisi..., naše more je posebno lijepo", ističe.

PUNO JE POTENCIJALA OVDJE

O svojim novim počecima u Hrvatskoj kaže da je otvorila obrt bez EU poticaja

Lola Dream je obrt Milene Debrunner

"Švicarska je bolje uređena, ali moralnu pomoć koju sam dobila od ljudi u Hrvatskoj, te topline u Švicarskoj nema", ističe Milena. "Ljudi se žele vratiti i najveći pokretač za povratak je upravo ta toplina."

Koji je Vaš savjet za povratak naših iseljenika?

– Treba im ponuditi administrativnu potporu, više informacija i naći im posao u sklopu stranih tvrtki za mlade povratnike, dati mladima nadu, 'kockicu šećera', da vjeruju u ovaj sustav, u ovu državu. Mladi bi došli, ali bi željeli aktivno sudjelovati. Treba im dati mogućnost da otvore svoje obrte, treba paziti da se ne zagađuje okoliš, da mogu raditi nešto i za dušu."

SLIJEDITI SVOJ SAN

A za ostanak naših mladih?

– Treba vidjeti obrt i zanat kao umjet-

u njega povjerenja. Imajte povjerenja u sebe i u svoje snove.

– Svi smo se rodili s nekim talentima, a ako ih ne aktiviramo tijekom života, nesretni smo, radite ono što volite. Okružite se ljudima koje volite i cijenite. Radite s ljudima koje poštujete i kojima vjerujete. Sadašnji trenutak je svijet beskrajnih mogućnosti.

Koji je Vaš savjet našim mladima?

– Da budu direktni, da kažu što žele, da se ne boje. Dobro se dobrim vraća, mladi su nestrpljivi da se dobro vrati, ali mi stariji znamo koje je to zadovoljstvo. Odvažno je bilo preseliti se u Hrvatsku,

Bed & Breakfast apartman u Krku

Milena se bavi i dekoriranjem vjenčanja i drugih događanja

O svojim novim počecima u Hrvatskoj Milena Debrunner kaže da je otvorila obrt bez EU poticaja i da je najteže doći do informacija kako registrirati obrt, administracija je otežavajuća, zbunjujuća, ljudi se osjećaju kao stranci u vlastitoj zemlji, a sustav administracije je zastario.

i da je najteže doći do informacija kako registrirati obrt, administracija je otežavajuća, zbunjujuća, ljudi se osjećaju kao stranci u vlastitoj zemlji, lijeva ruka ne zna što radi desna, sustav administracije je zastario. Isto tako žali se na dvostruko oporezivanje jer, kako kaže, većina iseljenika čeka vani mirovinu da bi se mogli vratiti i trošiti je u Hrvatskoj. Osvrnula se i na protekle dvije teške godine kad nije bilo posla zbog pandemije.

O odlasku mladih iz Hrvatske kaže da još uvijek postoji ideja da vani pada novac s neba. "Žao mi je što mladi odlaze, Hrvatska ima puno potencijala, naši ljudi rade i žive u lošim uvjetima stanovanja u Njemačkoj, srame se. Nijemci i Austrijanci odlaze raditi u Švicarsku. U Švicarskoj od jedne rupe naprave hotel od pet zvjezdica, a u Hrvatskoj hoteli propadaju", uspoređuje Milena.

nost, zanatlijama dati važnost i djeci potporu da uče zanate, da mogu biti izvrsni keramičari, ličioc, uključiti i djecu s margine, vratiti ih na dobar put. Biti kuhar je nešto veliko! Dok sam uređivala interijer jednog hotela, primijetila sam u kuhinji jednu djevojku na praksi i ona je stalno samo rezala luk pa sam razgovarala s glavnim kuharom i zamolila ga neka je nauči sve što zna, a ne da samo reže luk. Održala sam predavanje u srednjoj strukovnoj školi u Krku 2021." Prenosimo dio predavanja:

Gdje se kriju vaše snage? Vaša mogućnost da zasjate i probudite se baš svako jutro kao Vi? Naći ćete posao, partnera, kuću, automobil i nešto drugo. Samo ne požurujte taj proces; imajte

napraviti prvi korak prema uspjehu, odbiti biti zarobljenik okruženja u kojem sam se prvobitno našla i napraviti prve male iskorake u nepoznato i slijediti svoj san, ali vrijedilo je." ■

ENG Milena Debrunner, the owner of Lola Dream and a romantic Bed & Breakfast apartment in the old town of Krk, worked for many years in one of the leading banks in Switzerland, but she realized her dream by moving to Croatia and starting a business for organizing and decorating weddings and events. Switzerland is better organized, but there is no moral help that I have received from people in Croatia, and there is no warmth in Switzerland, Milena points out. People want to come back and the biggest driver for coming back is just that warmth. On her new beginnings in Croatia, Milena Debrunner says she opened a business without EU incentives and that the most difficult thing is to get information on how to register a business. The administration is aggravating, confusing, people feel like foreigners in their own country and the whole system is outdated.

Utočište snova poetese iz Skoplja

U Društvu hrvatskih književnika u Zagrebu 23. svibnja predstavljena je nova knjiga Ljerke Toth Naumove iz Sjeverne Makedonije

Autorica Ljerka Toth Naumova i promotori Đuro Vidmarović i Željka Lovrenčić, DHK, Zagreb

Tekst: Vesna Kukavica Foto: DHK

Knjigu hrvatsko-makedonske pjesnikinje Ljerke Toth Naumove *Zjenica bježi od zjenice* u Zagrebu su predstavili književnik Đuro Vidmarović i esejistica dr. sc. Željka Lovrenčić. Uz predstavljajuće knjige i autoricu, susret u dvorani Društva hrvatskih književnika uveličao je i veleposlanik Sjeverne Makedonije u Hrvatskoj, NJ. E. Milaim Fetaj, te predstavnici HMI-ja Marin Knezović i Lada Kanajet Šimić. Ugledna hrvatsko-makedonska poetesa Ljerka Toth Naumova ima zanimljivu *dvojni* karijeru. Naime, ova vrhunska pjesnikinja i prevoditeljica na jednak način pripada hrvatskoj i makedonskoj kulturnoj sredini. A kako piše na dva jezika – na hrvatskome i makedonskome – može se govoriti i o simetričnoj dvojezičnosti, ocijenio je Đuro Vidmarović. "Simetričnost" prati gospođu Ljerku i na drugim životnim područjima – osim što

je pjesnikinja i profinjena duša, ona je i magistrica ekonomije i stručnjakinja za financije. U njezinu prepoznatljivoj pjesničkom diskursu, istaknula je Željka Lovrenčić, susrećemo se sa sjetom i nostalgijom, ali i s radosti života.

U najnovijoj zbirci stihova u prozi naslovljenoj *Zjenica bježi od zjenice* Ljerka Toth Naumova, naglasila je Ž. Lovrenčić, nastavlja sa svojim već poznatim temama čežnje, uspomena... Već je na prvi pogled razvidno da se čitatelj susreće sa stihovima koji lagano padaju na dušu i krijepe je. Zbirka je podijeljena na tri ciklusa naslovljena: *Razdoblje razdijeljeno*, *Pulsira otpozdrav jezerski* i *Čekanje noćnih ura*, rekla je Ž. Lovrenčić. Pjesme iz ciklusa naslovljenoga *Razdoblje razdijeljeno* posvećene su rodnome tlu, djetinjstvu i svemu onome što je sada samo uspo-

mena. Započinje dirljivom pjesmom *Kuća moga djetinjstva* u kojoj se slijeva rijeka snažnih osjećaja isprepletenih s nostalgijom, dodala je književna teoretičarka Lovrenčić, citirajući autoricu iz pjesme *Razdoblje razdijeljeno* i njezine reminis-

cencije "...veselja u zvonkome maminu glasu". Tu su i "bakine *buhle* s makom, čijanje perja i miris sušenih jabuka". Dok je prvi ciklus ove zbirke posvećen uspomenama i prepun nostalgичnih tonova, drugi, naslovljen *Pulsira otpozdrav jezerski*, više je autorefleksija, istraživanje vlastite duše i uranjanje u njezine dubine. Pjesnikinja traži svoj dio Neba – ne želi da joj daruju plave orhideje, ističe u pjesmi *Dajte mi moj dio Neba*. Ona želi plavu svjetlost koja će joj osvijetljivati puteve u vječnost. Izmjenjuje se nebesko plava boja, ali i crnilo (crni jezerski ogrtač, pjesma *Jezerska čarolija*). Ovo su pjesme iznimne metaforike; u njima se snažno sukobljavaju svjetlost i tmina, jezero i nebo, noć i svitanje, život i smrt. Ljerka Toth Naumova voli kontraste – u ovom ih ciklusu često koristi kako bi opisala stanje svoje duše u kojoj se kovitlaju emocije. Ovo nisu pjesme nostalgичnih tonova, već stihovi pisani silovitom strasti – ona je tako jaka da se "rasplinulo uzburkano jezero rajskim zvukom Nebesa" (*Jezerska legenda*). Treći ciklus naslovljen je Čekanje noćnih ura. U njemu su okupljene pjesme koje govore o prolasku godina, o samoći i strepnjama. U njima je bol opipljiva, a "nemir sanjari u obrani dostojanstva kroz predostrožnost strahovanja", kao što navodi pjesnikinja u pjesmi *Strahovanje*. U ovim stihovima provlači se tmina, žaljenje i rastanci. U njihovu se neprohodnost provlačimo sporo, ali svejedno upoznajemo drukčiju, ozbiljniju Ljerku, svjesnu da život nije samo bajkoviti san i utočište snova. Ovo su duboki i misaoni stihovi obavijeni teškom metaforikom i simbolikom i nije lako razlučiti jesu li odraz očaja i boli ili samo pesimistične refleksije o našem postojanju. ■

Naslovnicu knjige oblikovao je dizajner Dubravko Naumov, autoričin sin koji živi u Kanadi

ENG The book by the Croatian-Macedonian writer Ljerka Toth Naumova titled "The Pupil Runs from the Pupil" was presented in Zagreb in the hall of the Croatian Writers' Association by the writer Đuro Vidmarović and the literary theorist Željka Lovrenčić, PhD. In addition to the book's presenters and the author, the meeting was also attended by the Ambassador of Macedonia to the Republic of Croatia, NJ. E. Milaim Fetaj and representatives of the Croatian Heritage Foundation. This mature and thoughtful collection of verses in the prose of Ljerka Toth Naumova, which contains three poetic cycles, leads us to think about our own existence and to reconsider our life decisions, said Željka Lovrenčić.

Savršeni rođendanski koncert

Sve skupine Društva uz pomoć i podršku prijatelja, Tamburaškog orkestra Mostar, Hrvatske glazbe Mostar te ženske vokalne skupine "Ivančice" s Kupresa, priredile su dva sata folklorno-glazbenoga koncerta, nezaboravnog iskustva za sve prisutne

Tekst i foto: **Marinko Jurić, voditelj Društva Sv. Ante**

Svečanim rođendanskim koncertom, u petak, 13. svibnja, na dan ustanovljenja Društva, u Hrvatskom domu Hercega Stjepana Kosače u Mostaru proslavili smo 150 godina od ustanovljenja Društva Svetog Ante u Mostaru (1872.) i 30 godina od obnove pod današnjim imenom (1993.).

Sve skupine našega Društva uz pomoć i podršku svojih prijatelja, Tamburaškog orkestra Mostar, Hrvatske

glazbe Mostar te ženske vokalne skupine "Ivančice" s Kupresa, priredile su dva sata folklorno-glazbenoga koncerta kojeg je vodio HRT-ov novinar i folkloraš Vicko Dragojević.

Bunjevačke igre, šaljive igre iz Banata, Linđo, igre iz Zapadne Hercegovine, Busovače, Tarantella te Hercegovina u srcu i Cetina, samo su neke od točki koje su bile izvedene na opće zadovoljstvo publike.

SREĆA I PONOS SVIH ČLANOVA

Velika dvorana u Kosači koje ja bila ispunjena do posljednjeg mjesta, sreća i ponos svih članova Društva te dugotrajni pljesak na kraju učinili su tu večer nezaboravnim iskustvom za sve prisutne.

Osim folklornih i pjevačkih skupina, mješovitog pjevačkog zbora "Sv. Ante '39" te ženskog vokalnog ansambla Društva, možemo se pohvaliti i kreativnom radionicom "Zlatovez" te raznim radionicama - engleskog, njemačkog, školom gitare, novinarskom i medijskom sekcijom.

U ovoj jubilarnoj godini, osim rođendanskog koncerta koji je za sve nas protekao savršeno, našoj publici i dragim prijateljima priredit ćemo još zanimljivih projekata, a jedan od njih je i dokumentarni film te izložba fotografija društva.

TRADICIJSKO RUHO

Uz sve pobrojano, ove godine planiramo nastaviti organizirati našu tradicionalnu smotru folkloru u Cimu, u sklopu proslave našega zaštitnika, Svetog Ante, te reviju tradicijskog ruha "Od mora do Save" koja je napravila ogroman uspjeh jer je na iznimno specifičan način povezala Hrvate u Bosni i Hercegovini - kroz tradicijsko odijevanje.

Svojim radom želimo biti poveznica među brojnim hrvatskim društvima kako lokalno, tako i u svijetu te biti jedni drugima podrška u radu. ■

ENG The 150th anniversary of the founding of the Society of St. Anthony in Mostar (1872) and the 30th anniversary of the renewal of the Society under its present name were celebrated with a solemn birthday concert on Friday, May 13, on the founding day of the Society, at the Croatian Lodge of "Herceg Stjepan Kosača" in Mostar. All groups of the Society, with the help and support of their friends, Tamburitza Orchestra Mostar, Croatian Music Mostar and women's vocal group "Ivančice" from Kupres, organized a two-hour folklore-music concert led by HRT journalist and folklorist, Vicko Dragojević. Bunjevac games, funny games from Banat, Linđo dance, games from Western Herzegovina, Busovača, Tarantella and Hercegovina u srcu ("Herzegovina in My Heart") and Cetina, are just some of the points that were performed to the general satisfaction of the audience. The big hall in Kosača, which was filled to the last seat, the happiness and pride of all members of the Society and the long applause at the end, made the evening an unforgettable experience for all present.

Stablo dobrodošlice na ulazu u Osnovnu školu Bakar

Tekst i foto: Renata Garbajs

Sve je počelo 2019. školskim projektom "Moj prijatelj iz Italije". Ostvarila se suradnja s kolegicom Vesnom Štraser koja je na privremenom radu u Italiji kao učitelj hrvatskog jezika u školi Istituto Comprensivo Amodio Ricciardi, u mjestu Acquaviva Collecroce (Kruč) u Moli-seu. Kroz rad na projektu se shvatilo kako se jezik i običaji moliških Hrvata dosta razlikuju od jezika i običaja Hrvata u domovini. Zaintrigirani njihovim "konzerviranim" jezikom i običajima, razmišljanja su krenula prema drugim hrvatskim manjinskim zajednicama u inozemstvu. Povezali smo se s Neue Musikmittelschule Großpetersdorf mit kroatischem Schwerpunkt iz Velikog Petrštova u Austriji te s OŠ Ivana Milutinovića iz Subotice u Srbiji i ponudili im suradnju na ERASMUS+ KA 229 projektu

U sklopu posjeta učenici su imali radionicu glagoljice, tradicionalnih igara bakarskoga kraja "Onput kad smo se igrali", radionicu o čakavštini Žabica divojka te posjet Rijeci, Jurandvoru, Baškoj, Franjevačkom samostanu Košljunu i Kraljevici, kušali tradicionalne šurlice, a zahvaljujući početku ljetnih vrućina okupali su se i u moru.

Povratak korijenima/ Back to Roots

Od 9. do 13. svibnja OŠ Bakar ugostila je učenike - gradišćanske, moliške i vojvođanske Hrvate iz tri tamošnje osnovne škole u sklopu Erasmus KA 229 projekta

Djeca, sudionici, pauza za ručak uz more

nazvanom Povratak korijenima/Back to Roots. Izuzetno smo ponosni jer smo u zajedničkom projektu okupili moliške Hrvate, gradišćanske Hrvate i Bu-njevce. Ponosni smo i jer smo jedina odgojno-obrazovna ustanova s područja PGŽ koja je koordinator ERASMUS KA 229 projekta. U 2020. god. 77 odgojno-obrazovnih ustanova je prijavilo svoje projekte, njih 16 je dobilo financijsku potporu od Agencije za mobilnost i pro-

grame EU, a jedna od njih je i OŠ Bakar, kaže Ksenija Litović dipl. učiteljica u Bakru i Erasmus koordinator.

U LISTOPADU U SUBOTICI

Od 9. do 13. svibnja OŠ Bakar ugostila je učenike - gradišćanske, moliške i vojvođanske Hrvate. Sve tri škole u sklopu nastave održavaju satove hrvatskog jezika za pripadnike hrvatske nacionalne manjine. Cilj projekta je očuvanje hrvatskog dijalekta i raznolikosti hrvatskog jezika te je u pripremi sudionika ovog projekta bio i hrvatski razlikovni rječnik s 50 riječi na književnom hrvatskom jeziku i na narječjima.

U sklopu svog posjeta imali su radionicu glagoljice, tradicionalnih igara bakarskoga kraja "Onput kad smo se igrali", radionicu o čakavštini Žabica di-

Učiteljice iz OŠ Bakar u majicama projekta

vojka te posjet Rijeci, Jurandvoru, Bašskoj, Franjevačkom samostanu Košljunu i Kraljevici, kušali tradicionalne šurlice, a zahvaljujući početku ljetnih vrućina okupali su se i u moru. Zajednički su posadili maslinu i položili vremensku kapsulu te podijelili priznanja svim sudionicima mobilnosti. Sve je završilo slavljem u Konobi Frankopan Kaštela u Kraljevici te bakarskom vodicom na Takalama (sačuvani dio vinograda Bakarskih prezida) i partyem za djecu. Za većinu djece ovo je bio prvi posjet Hrvatskoj. Gosti su izrazili oduševljenje svojim domaćinima i postignutom zajedništvu, pa u listopadu slijedi uzvratni posjet u Subotici, zatim u travnju 2023. u Italiji i na kraju u Austriji, u svibnju 2023., gdje će svi zajedno pripremiti mjuzikl. Učenici OŠ Bakar bili su pravi ambasadori prijateljstva i dobri domaćini svojim vršnjacima iz partnerskih škola. ■

Učiteljica Vesna Štraser, jedna od začetnica projekta i učiteljice Tiziana Cianfagna i Miletti Dina

ENG From 9 to 13 May, Bakar Elementary School, as the project coordinator, hosted students from three elementary schools from Molise, Burgenland and Subotica - Burgenland, Molise and Vojvodina Croats as part of an international cooperation project ERASMUS + KA 229 called Return to the Roots. As part of their visit, they had, among other things, a workshop on Glagolitic, traditional games of the Bakar region "Onput kad smo igrali" ("Then When We Played"), Žabica divojka ("The Frog Maiden") workshop on Chakavian and a visit to Rijeka, Jurandvor, Baška, Franciscan monastery Košljun and Kraljevica, and tasted traditional šurlice pasta.

450 pjevača i glazbenika snimili pjesmu i spot za slobodu i mir u Ukrajini i cijelome svijetu

Potpura ukrajinskome narodu

Hrvatska katolička misija Solothurn u Švicarskoj i njezine glazbene skupine FRA ŠITO's SINGERS i CROATIAN-SWISS BAND AID objavili su pjesmu i video spot kao molitvu za slobodu i mir u Ukrajini i u cijelome svijetu.

U pjesmi sudjeluje oko 450 pjevačica i pjevača te drugih glazbenika. Oni ovu pjesmu pjevaju na hrvatskom, a u prijevodu je titlovana u dvije verzije: u jednoj na ukrajinskom i njemačkom te u drugoj na ukrajinskom i engleskom jeziku. To najavljuje i višejezični naslov pjesme/spota: **UKRAINE'S PRAYER – МОЛИТВА УКРАЇНИ - FOR FREEDOM AND PEACE – FÜR FREIHEIT UND FRIEDE.**

I na ovaj način želi se dati potpora ukrajinskom narodu i biti solidaran s njime. Ova vrlo privlačna pjevana molitva/spot može se čuti i vidjeti

Fra Šimun Šito Ćorić, autor glazbe i teksta pjesme/spota za mir u Ukrajini

na Youtube:

<https://youtube.com/watch?v=V-VGR8sgAucs&feature=share>

Tekst i glazbu potpisuje Šimun Šito Ćorić, glazbeni aranžman Tino Mostak, audio-mastering Friedemann Tischmeyer, kameru Zvonko Knežević, a izdavač je Kroatienmission Solothurn u suradnji sa švicarskom Roem.-kath. Synodom. (Frane Vugdelija)

U Hrvatskome saboru kulture u Zagrebu

Predstavljen zbornik seminara bunjevačkoga stvaralaštva

U četvrtak, 26. svibnja, u prostorima Hrvatskoga sabora kulture predstavljen je zbornik seminara bunjevačkog stvaralaštva "Čuvari tradicije". Ujedno je najavljen i XI. seminar koji će se održati u Tavankutu kod Subotice od 11. do 16. srpnja. Nazočnima su se obratili Barbara Franić u ime

Hrvatskoga sabora kulture, predsjednik HKPD -a "Matija Gubec" u Tavankutu, Ladislav Suknović i Ivica Dulić, voditelj seminara i menadžer za kulturu Tavankuta.

Prijave za ovogodišnji seminar i dalje su u tijeku. ■

Ivica Dulić, voditelj seminara bunjevačkoga stvaralaštva u Tavankutu

Godišnja konferencija o digitalizaciji Hrvatske

Hrvatska je na EU ljestvici digitaliziranosti društva (DESI indeks) lani bila na 19. mjestu. ICT industrija sudjeluje s četiri posto u BDP-u Republike Hrvatske, što pokazuje da ima prostora za napredak, posebice u području umjetne inteligencije. Na godišnjoj konferenciji o digitalizaciji, koju organizira Američka gospodarska komora u Hrvatskoj (AmCham), okupilo se 10. svibnja ove godine više od sto predstavnika različitih tvrtki-članova te komore.

Panelisti konferencije

Tekst i foto: HINA

Brigu o digitalizaciji u Hrvatskoj vodi nekoliko državnih institucija, a za jači razvoj i napredak te za lakše i jednostavnije donošenje odluka bilo bi dobro da to bude jedna instanca, poručila je 10. svibnja s konferencije "Digitalna Hrvatska 2030." izvršna direktorica AmChama Andrea Doko Jelušić. Na toj godišnjoj konferenciji o digitalizaciji, koju organizira Američka gospodarska komora u Hrvatskoj (AmCham), okupilo se više od sto predstavnika različitih tvrtki-članova te komore, koje je Doko Jelušić podsjetila da je AmCham još 2014. preporučio da za digitalizaciju u zemlji bude nadležna jedna instanca. Istaknula je

da je Hrvatska na EU ljestvici digitaliziranosti društva (DESI indeks) lani bila na 19. mjestu te da ukupno ICT industrija sudjeluje s četiri posto u BDP-u, što pokazuje da ima prostora za napredak, posebice u području umjetne inteligencije (AI), clouda, "smart city" rješenja, digitalnih javnih e-usluga, apsorpcije sredstava iz EU fondova i drugih izazova. Gost iz Slovenije, ministar bez portfelja za digitalnu transformaciju Mark Boris Andrijanič, rekao je da je prema DESI indeksu Slovenija sada na 13. mjestu, a time nisu zadovoljni i ciljaju u idućem razdoblju doći u top pet, za što su planirana i velika ulaganja, samo ove godine oko 31 milijun eura. "Imamo vrlo ambiciozan cilj oko digitalizacije u zemlji, a kako bismo pojačali digitalne vještine stanovnika od-

lučili smo uvesti vaučere od 150 eura za mlade za nabavu ICT opreme te od 250 eura za odrasle za edukaciju za te vještine. Tu je riječ o digitalnoj uključenosti jer želimo da tehnologija i digita-

Gost iz Slovenije, ministar bez portfelja za digitalnu transformaciju Mark Boris Andrijanič

lizacija bude svima dostupna", istaknuo je Andrijanič.

PRILIKA ZA RAZVOJ

Državni tajnik Središnjega državnog ureda za razvoj digitalnog društva Bernard Gršić te državna tajnica u Ministarstvu gospodarstva i održivog razvoja Nataša Mikuš Žigman naglasili su da se u Hrvatskoj ulažu napori za napredak prema DESI indeksu, kao i da mnogi u digitalizaciji vide priliku za razvoj. "Oko 40 posto tvrtki digitalnu transformaciju, kao i zelenu tranziciju, vidi kao mogućnosti za rast i razvoj, a i u sklopu programa NPOO postoje sredstva za to. Sada se više ide i za tim da se izradi strategija digitalne transformacije poduzeća, pri čemu treba voditi računa i o radnoj snazi i jačanju njihovih vještina", poručila je Mikuš Žigman. Gršić je podsjetio da je cilj digitalne transformacije stvoriti bolje uvjete za život građana i poslovanje uz nove tehnologije i stvaranje dodane vrijednosti, pri čemu je naveo primjer sustava javnih e-usluga e-Građani, koji koristi 1,6 milijuna građana. "Novost u tom sustavu ove godine je mogućnost e-Upisa u vrtiće, u čemu je za sada oko 160 vrtića iz cijele Hrvatske, dok se za iduću godinu to planira uvesti i za upise u škole", rekao je podsjetivši da se u idućih pet godina za digitalizaciju javne uprave planira izdvojiti 2,9 milijardi kuna, kao i da Hrvatska do 2030. dostigne prosjek EU-a u DESI-u.

DIGITALNA BUDUĆNOST

Regionalna direktorica međunarodne tvrtke za digitalizaciju poslovanja Iron

Konferenciji je nazočilo više od stotinu predstavnika različitih tvrtki članova Američke gospodarske komore u Hrvatskoj (AmCham)

Gost iz Slovenije, ministar bez portfelja za digitalnu transformaciju Mark Boris Andrijanič, rekao je da je prema DESI indeksu Slovenija sada na 13. mjestu, s čime nisu zadovoljni i ciljaju u idućem razdoblju doći u top pet, za što su planirana i velika ulaganja, samo ove godine oko 31 milijun eura.

Mountain Andrea Antoniou ocijenila je da se u Europi vodi svojevrsna "bitka za europsku digitalnu budućnost", odnosno za investicije za te potrebe, pri čemu je podsjetila i na želje i planove EU-a da bude lider u digitalizaciji u svijetu. "Svi u Europi, ali i svijetu, manje-više uspješno i više ili manje sredstava ulažu u brzu optičku infrastrukturu i 5G mreže, suradnju javnog i privatnog u digitalizaciji, digitalnu transformaciju kompanija i slično, u čemu su važne i odluke na državnoj razini i povlačenje EU sredstava za razvoj digitalne infrastrukture", komentirala je Antoniou. Za Hrvatsku je rekla da ima povijesnu priliku u tom procesu da do 2030. bude digitalizirana te da uz digitalizaciju i nove tehnologije može jače pokrenuti i svoju ekonomiju.

DO 2030. NOVI POSLOVNI MODEL

Stariji izvršni direktor za transformaciju i ICT Atlantic grupe Mladen Pejčković naglasio je da mnoge tvrtke u Hrvatskoj rade na digitalizaciji te da će, prema procjenama, oko 22 posto radnih sati doista biti automatizirano do 2030., kada će "na sceni", prema njegovu mišljenju, biti potpuno novi poslovni model u kojemu će korisnici provoditi do tri sata dnevno u nekoj vrsti virtualne

stvarnosti i metaverzuma. "To su modeli na koje se moramo prilagoditi i očekuju nas velike tehnološke i procesne promjene, koje moraju ići u simbiozi, kao i jačanje suradnje ne samo s lokalnim, nego i globalnim IT kompanijama", ocijenio je Pejčković. Važnim smatra i poravno rasterećenje rada za zadržavanje IT stručnjaka i talenata u zemlji, potrebu da se više sredstava iz EU-a usmjeri u realni sektor, a svi puno očekuju od ICT kompanija u kojima vidi i veliki potencijal za procese digitalizacije društva i ekonomije, posebice u pametnoj specijalizaciji. ■

ENG Last year, Croatia ranked 19th on the EU scale of digitalization of society (DESI index). The ICT industry contributes four percent to the GDP of the Republic of Croatia, which shows that there is room for improvement, especially in the field of artificial intelligence. At the annual conference on digitalization, organized by the American Chamber of Commerce in Croatia (AmCham), more than a hundred representatives of various member companies of that chamber gathered on May 10 this year. "A novelty in the e-Citizens system this year is the possibility of e-enrollment in kindergartens which currently includes about 160 kindergartens from all over Croatia, while next year it is planned to introduce it for enrollment in schools," said the State Secretary of the Central State Office for Digital Society Development, Bernard Gršić, recalling that 2.9 billion kuna is planned for the digitalization of public administration in the next five years, and that Croatia will reach the EU average in DESI by 2030.

Stariji izvršni direktor za transformaciju i ICT Atlantic grupe Mladen Pejčković

Brzo, lako i zanimljivo ovladajte temeljima hrvatskoga jezika učite kada želite i gdje želite

*A fast, easy and interesting way to learn the basics of Croatian.
Learn when and where you want.*

Sveučilište u
Zagrebu

@srce

HiT-1

Prvi sveučilišni on-line tečaj hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika

The first on-line course of Croatian as second and foreign language

Jesenski semestar / Autumn semester

12. rujna – 4. prosinca 2022.

(prijave do 2. rujna 2022.)

September 12 – December 4, 2022

(application deadline is September 2, 2022)

Proljetni semestar / Spring semester

6. ožujka – 28. svibnja 2023.

(prijave do 24. veljače 2023.)

March 6 – May 28, 2023

(application deadline is February 24, 2023)

- 7 nastavnih cjelina u sustavu MoD (utemeljen na Moodleu)
- 150 nastavnih aktivnosti
- 24 sata online nastave u živo
- iskusni lektori, stručnjaci za hrvatski kao ini jezik
- interaktivan, komunikacijski i individualiziran pristup učenju jezika
- mogućnost stipendije
- 7 learning units in the Moodle-based e-learning system
- 150 learning activities
- 24 hours of real-time communication online
- experienced language instructors, specialists in Croatian as L2
- an interactive, communicative and individual approach to language learning
- the possibility of a scholarship

Pogledajte videopriloge o tečaju na mrežnoj stranici

Look at videos about the course at web page

www.matis.hr

Obavijesti i upisi

additional information and enrollment:

ecroatian@gmail.com

FILMSKA RADIONICA U ORAŠJU

26.08. do 31.08. 2022.

Organizator projekta: Centar za kulturu Orašje i Hrvatska matica iseljenika

Stručni voditelj projekta: Ivan Mokrović

Organizatorice: Sanja Pejić i Nives Antoljak

Filmska radionica započinje prije otvaranja festivala 27. DANI HRVATSKOG FILMA IVO GREGUREVIĆ u Orašju, 27. kolovoza. Festivala u sklopu kojeg se zadnji dan radionice prikazuje i film sudionika. Cilj joj je da se mladi budući filmaši upoznaju s procesom stvaranja filma – od osmišljavanja ideje i pripreme rada na scenariju, preko pisanja i formatiranja scenarija, podjele uloga, glumačkih proba, snimanja uvežbanog pa sve do finalizacije i montaže snimljenog materijala i prikazivanja. Prije svega spomenutog, održava se i kratko teorijsko predavanje o filmu, a polaznici su u sve dijelove procesa aktivno uključeni.

Želja nam je okupiti Hrvate iz različitih dijelova svijeta, upoznati ih s hrvatskom kinematografijom uz upoznavanje kulturnih i prirodnih znamenitosti oraške Posavine, te ostvarivanje važnih kontakata kao preduvjeta budućih zajedničkih projekata.

Za sudjelovanje se mogu prijaviti Hrvati u BiH i RH te Hrvati koji žive izvan RH do 30 godina starosti koji su aktivni u području filmske djelatnosti ili se za nju pripremaju. Prijave su otvorene do popunjavanja mjesta.

Radionica je besplatna, a za sve obavijesti i prijave obratite se organizatorici radionice Nives Antoljak na e-mail: nives.antoljak@matish.hr uz kratki životopis.

9. Revija tradicijske odjeće i izbor najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji izvan RH

Organizator Udruga Stećak i suorganizator Hrvatska matica iseljenika pozivaju vas na 9. Reviju tradicijske odjeće i izbor najljepše Hrvatice u narodnoj nošnji izvan RH koja će se održati u petak, **8. srpnja 2022.**, na Trgu gange i hajdučke družine u Tomislavgradu (BiH).

www.matis.hr

EHTF 2022. Volonteri ovoga ljeta na Krapnju

Naziv projekta: Eco Heritage Task Force 2022.

Organizatori: Hrvatska matica iseljenika, Otok Krapanj

Vrijeme održavanja: od 24. srpnja do 6. kolovoza 2022.

Mjesto održavanja: Šibensko – kninska županija, Otok Krapanj

Smještaj sudionika: odmaralište u Brodarici

Voditeljica: Nives Antoljak, nives.antoljak@matishr

Kratke informacije:

Eco Heritage Task Force, volonterski ekološko-obnoviteljski program Hrvatske matice iseljenika koji već trideset godina okuplja mladež hrvatskog podrijetla održat će se ovog ljeta u Dalmaciji. Naš ovogodišnji domaćin je otok Krapanj. Polaznici programa sudjelovat će u eko akciji uređenja otoka i pristupa plaži za invalide, čišćenja višestoljetne šume i podmorja. Predviđeni su i radovi na suhozidima.

Uz to, za sudionike će biti organizirane raznovrsne radionice i dodatne aktivnosti kojim će bolje upoznati prirodnu i kulturnu baštinu te ribolovnu tradiciju ovoga područja – radionica hrvatskog jezika i kulture, medijska radionica i

biti putem e-maila: nives.antoljak@matishr.

Prijave su u tijeku, a prijavnicu možete zatražiti od voditeljice. Uz prijavnicu, potrebna je i preporuka (učitelja, sveučilišnog profesora, poslodavca, hrvatske zajednice, društva ili udruge čiji ste član ili članica).

Sudionici programa sami organiziraju i snose troškove svog prijevoza do Zagreba te nakon završetka programa iz Zagreba. Troškove programa, smještaja i prehrane pokrivaju organizatori.

izleti po Šibensko -kninskoj županiji.

Više informacija o samom projektu i uvjetima prijave možete dobiti

ZAGREBAČKI DANI HRVATSKOGA FILMA

Dani hrvatskoga filma, trideset i prvi zaredom, završili su u Zagrebu 14. svibnja dodjelom nagrada. Tijekom četverodnevno festivala prikazana su 72 filma kojima je predstavljena aktualna domaća produkcija u pet kategorija (animirani, dokumentarni, eksperimentalni, igrani te namjenski film i videospot). Nagradu za dokumentarni film i Grand Prix festivala osvojio je dokumentarni film "Tvornice radnicima" Srđana Kovačevića. Filmovi različitim autorskim pristupima i preokupacijama progovaraju o mnogobrojnim temama i problemima, ali većina njih svedena je ili definirana određenim prostorom. Mogli bismo zaključiti kako su dvije godine pandemije i dva veća potresa u bitno-

me odredili tematski i stilski okvir Dana hrvatskoga filma. Najstariji je to filmski festival utemeljen u samostalnoj Hrvatskoj (1992.) u organizaciji Hrvatskog društva filmskih kritičara i to s ciljem predstavljanja, promicanja i vrednovanja godišnje domaće filmske produkcije svih vrsta i rodova kratkog i srednjeg metra.

VESELJE U KEREMPUHU

Međunarodni kazališni festival 46. Dani satire Fadila Hadžića održani su od 3. do 21. lipnja u zagrebačkome Satiričkom kazalištu Kerempuh, a vidjeli smo 12 predstava satiričnog i komediografskog predznaka iz Hrvatske i inozemstva. U Kerempuhu su, osim zagrebačkih, gostovale predstave iz Splita, Rijeke, Pule, Beograda, Subotice i Sarajeva, koje je izbornica Jelena Kovačić odabrala među 58 prijavljenih. Predstave 46. Dana satire, prema riječima izbornice Kovačić, svojevrsni su susret institucionalne i nezavisne scene, snažnih i hrabrih glasova suvremenih dramskih pisaca različitih generacija i poetika koji širom otvorenih očiju propituju društveno-političke okolnosti u kojima stvaraju i onih kanonskih bardova koji se u suvremenim adaptacijama i interpretacijama pretvaraju u naše suvremenike. Festival je 3. lipnja otvorio "Škrtac" Satiričkog kazališta Kerempuh u režiji Dore Ruždjak Podolski.

VINKOVAČKI FESTIVAL GLUMCA

Dodjelom nagrada i priznanja u Vinkovcima je 21. svibnja završio 29. Festival glumca na kojemu je Nagradom "Vanja Drach" za najbolju predstavu u cjelini nagrađena predstava "Realisti" autora Jure Karasa, u režiji Matka Raguža i produkciji Teatra Exit iz Zagreba. "Ovo je jedinstven festival u kojemu je glumac centar svega. Usudio bih se reći da je Festival glumca najveći i najbolji dramski festival u Hrvatskoj. Dosegli smo zavidni nivo izvrsnosti i na nama je da ga poboljšamo, ako je moguće", ocijenio je predsjednik Hrvatskog društva dramskih umjetnika (HDDU) Ivica Pucar prigodom svečanosti dodjele nagrada u Vinkovcima. Nagrada "Fabijan Šovagović" za najboljega glumca dodijeljena je Siniši Popoviću za ulogu Henrika u predstavi "Kad svijeeće dogore" u režiji Branka Ivande i koprodukciji Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu i Teatra Erato iz Zagreba te Hrvoju Kečkešu za ulogu Harpagona u predstavi "Škrtac" u režiji Dore Ruždjak Podolski i produkciji Satiričkog kazališta "Kerempuh" iz Za-

greba. Nagrada "Fabijan Šovagović" za najbolju glumicu otišla je u ruke Linde Begonje za ulogu Frosine u predstavi "Škrtac" u režiji Dore Ruždjak Podolski i produkciji Satiričkog kazališta "Kerempuh" iz Zagreba te Nine Violić za ulogu Laure Lenbach u predstavi "U agoniji" u režiji Ivice Buljana i pro-

dukciji Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu. U konkurenciji za nagrade bilo je 19 predstava hrvatskih kazališta iz prošlogodišnje kazališne produkcije koje je, od 73 pristigle predstave na poziv HDDU-a, za festival odabrao ovogodišnji izbornik, glumac Davor Svedružić.

KONAVOLSKI TKALCI

Male ruke iz Dječjeg vrtića *Konavle* prepleću niti i zabavljaju se stvarajući čvrsti tekstil kojim će slaviti zajedništvo i kreativnost, navode iz Muzeja i galerija Konavala pokraj Dubrovnika. Osim što se na najbolji mogući način uče umijeću i osvježavaju kako nastaje tekstil, djeca svakom svojom gestom pomažu muzeju prikupiti sredstva za kupnju slike "Konavoski tkalci" znamenitog slikara Vlahe Bukovca i tako su već od malih nogu mecene, dobrotvori i čuvari baštine Konavala. Odgojiteljice Dječjih vrtića Konavle, skupine Srebrice, Nike Sukno, Luca Đurišić i Lucijana Potrebica organizirale su pravu malu radionicu tkanja i okupile djecu oko prastarog umijeća kojim se i danas, doduše na moderan način, proizvode svi naši tekstili. Ovaj mini-projekt tako je dodao vrijednost na nematerijalno blago, a igra, učenje, tradicija i budućnost preplele su se na jednostavnim tkalačkim okvirima dječjim rukama. Nakon završetka projekta *Tkalci za tkalce* izložiti će se za javnost tkanja koja su djeca izradila te će se organizirati prodaja s ciljem prikupljanja sredstava za otkup slike Vlahe Bukovca "Konavoski tkalci". I uskoro, kad se slika vrati u muzej, ondje će je djeca moći posjećivati te u budućnosti svojoj djeci i unucima govoriti s ponosom da su je oni pomogli kupiti.

GOLIKOVA STOLJETNICA

Stota je obljetnica rođenja jednog od najvećih autora hrvatske kinematografije, filmskog i televizijskog redatelja Kreše Golika. U Fužinama u Gorskotom kotaru, Golikovu rodnome mjestu, održani su 18. Dani Kreše Golika. "Krešo Golik me naučio zanatu i dao mi priliku da radim prvi posao, za mene je filmski otac", rekao je Branko Schmidt, redatelj. Manifestacija je počela snimanjem milenijske fotografije Šime Strikoman. Poznatom fotografu pozirala su djeca iz OŠ Ivanke Trohar i DV Snježna pahulja iz Fužina te djeca iz OŠ Ivanska iz Ivanske uprizzorivši milenijski motiv s likom poznatoga hrvatskog redatelja. Ovi 18. Dani Kreše Golika održavaju se organizaciji Općine Fužine, Udruge "Dr. Franjo Rački", OŠ Ivanke Trohar i Ureda za turizam Općine Fužine.

LJETO U MUZEJU SUVREMENE UMJETNOSTI

Ljeto u Muzeju suvremene umjetnosti (MSU), projekt tog muzeja koji se u proteklih osam godina afirmirao kao jedno od središnjih kulturnih i zabavnih ljetnih događaja u Zagrebu, otvoren je 30. svibnja ove godine. Po načelu "5 u 1" program donosi koncerte, izložbe, performanse, filmove i kazalište kao ovogodišnju novost. "Nastavljamo s pobjedničkom formulom, a kazalište je novi krak multimedijalne hobotnice", poručio je ovih dana Branko Kostelnik, glavni urednik programa. Otvaranje s Pussy Riot vidi kao najbolji primjer spoja popularne kulture i suvremene umjetnosti. "One su još 2011. i 2012. upozoravale na Putinov režim, bile u zatvoru kada se Europa 'lizala' s njim, izložile se da bi skrenle pažnju na probleme koji su eskalirali", rekao je. Zdenka Badovinac, ravnateljica MSU-a, smatra da program poput ovoga dodaje vrijednost svakome muzeju, "čini ga još više kućom kulture i formira sinergije između različitih umjetničkih područ-

ja". Zadovoljna je što Ljeto počinje s Pussy Riot jer je danas "važno da ne zaboravimo i na sve oponente u Rusiji". Predstavljajući monografiju "Ljeto u MSU" Miranda Herceg, izvršna producentica programa i njezina art-direktorica, rekla je da su željeli na jednome mjestu pokazati bogat multimedijalni program iz proteklih osam godina, a uz tekstove je dominantan vizualni materijal koji, uz ostalo, pokazuje kako sama zgrada arhitektonski omogućava smještanje različitih programa. Program se održava svake subote do 2. srpnja 2022.

LJETNA ŠKOLA HRVATSKOG FOLKLORA 2022.

– JADRANSKA ZONA

4.-13. kolovoza 2022.
HI HOSTEL, Zadar

Ljetna škola hrvatskog folklora 2022. predstavlja ples, nošnje, pjesmu i glazbala (tambure i tradicijska) hrvatskoga jadranskog područja: plesovi i glazba otoka Krka, Cresa, Raba, Paga, Silbe, Splita, Trogira, Kaštela, Čiova, Makarskog primorja, otoka Šolte, Brača i Hvara, Korčule, Mljeta i Lastova, poluotoka Pelješca, Dubrovačkoga primorja, Konavala, Župe dubrovačke, Rijeke dubrovačke, doline Neretve, Dubrovačke kontradance te plesove šibenskoga uzmorja i otoka. Od plesova Hrvata koji žive u susjednim zemljama, podučavat će se plesovi i glazba južne Hercegovine i plesovi Hrvata u Boki kotorskoj.

Osim programskoga stručnog voditelja **Andrije Ivančana**, umjetničkoga voditelja **FA Linđo** iz Dubrovnika, Odjel tambura vodi **Tibor Bun**, a Odjel tradicijskih glazbala **Vjekoslav Martinić**. Gost predavač LJŠHF je uvaženi glazbeni skladatelj maestro **Siniša Leopold**.

Voditelji škole: **Siniša Leopold**, **Tibor Bun**, **Andrija Ivančan**, **Snježana Jurišić** i **Vjekoslav Martinić**

Cijena punog pansiona s noćenjem (pdv uključen): **246,59 kn osoba/dan**

Turistička pristojba: **12-28 god. 5,00 kn; 29+ god. 10,00 kn po danu**

Školarina: **600 kn za polaznike iz RH, 80 eura za polaznike izvan RH**

Hrvatska matica iseljenika je, kao organizator, omogućila da Hrvati izvan RH mogu biti oslobođeni plaćanja školarine na temelju odobrene pisane zamolbe njihove kulturne zajednice.

Više info na: snjezana.jurisc@matis.hr

Piše: **fra Šimun Šito Ćorić**
s_coric@bluewin.ch

Eto skandala bez presedana! Pričao mi je stari emigrant Pero Miloš kako su oni već od 1946. dolazili na Bleiburg i molili za hrvatske žrtve. Ono što Austrija nije učinila pod pritiskom jugoslavenskih komunističkih vlasti, učinila je sada nakon što su se probudili njezini kompleksi zbog svoje hegemonističke pa zatim nacifašističke prošlosti. Austrijski izdanci tih (ne)давних predaka preko nas pokazuju svoje komplekse umjesto da se suoče sa svojim povijesnim zločinima i tako se izliječe. Dakle, obilježavanje središnje komemoracije žrtvama Bleiburške tragedije i Hrvatskoga križnog puta neće se održavati u Bleiburgu. Čak su zabranili i misu za pokojne na hrvatskoj zemlji na Bleiburškom polju i stjerali nas u župnu crkvu. Hrvatska nije imala druge nego nakon 76 godina održavanja prenijeti komemoraciju doma, na Udbinu i na Mirogoj. Zar austrijska zabrana molitvenog komemoriranja hrvatskoga holokausta pa zatim uklanjanje hrvatskoga povijesnoga grba također s privatnog posjeda imaju ikakve veze s civilizacijskim vrijednostima?! Ima s dugim povijesnim nasiljem danas sitne Austrije prema hrvatskome narodu. Da su išta slično učinili, recimo, Židovima ili nekom drugom narodu, do neba bi se na europskim (ne)službenim "dvorovima" svi podigli na noge! U tom gaženju Hrvata austrijske vlasti imaju uz sebe čak i njihovu uskogrudnu cr-

Na Bleiburg, na Udbinu, na Mirogoj, na...!

Zar austrijska zabrana molitvenog komemoriranja hrvatskoga holokausta pa zatim uklanjanje hrvatskoga povijesnoga grba također s privatnoga posjeda imaju ikakve veze s civilizacijskim vrijednostima?!

kvenu hijerarhiju na sramotu cijele Katoličke crkve kao Putin u invaziji na Ukrajinu Rusku pravoslavnu. U ovome neprijateljskom ponašanju Austrije prigoda je podsjetiti se na austrijsko povijesno tlačenje našeg naroda, i to ne samo preko Zrinskog i Frankopana nego stalnoga gaženja Hrvatske sve do danas. Nije bez velikoga razloga i sam otac Domovine Ante Starčević, zastupajući politiku hrvatske neovisnosti, ovako javno upozoravao:

„...Kad su otci naši za Habsburge izvan Hrvatske kerv prolevali, nisu li Austrianci naše vojske Turčinu izdavali, nisu li Austrianci naše tverdžave Turčinu prodavali, nisu li Austrianci naše mu narodu i ono siromaštva otimali, što mu ga biaše Turčin ostavio; nije li narod hrvatski više poradi tlačenja Austrianacah negoli poradi Turakah morao bežati iz svoje toliko putah kervlju odkupljene domovine; nije li ona strana naroda hrvatskoga, što je danas pod turskim gospodstvom, protiva otcem našim, koji nastojahu onu našu braću izpod turskoga jarma osloboditi, Turčina, na pomoć pozvala, a to, jer već onda stenja Hrvatska pod strašnim jarmom u Austriji, nego li u Turskoj...”

Kako nas je sve ponižavao i krao bečki dvor pokazuje i onaj smiješni slučaj iz 1869. kad je "dao" Rijeku i riječki kotar Mađarskoj, i to običnim lijepljenjem prevarantskog komadića teksta (poznat kao "Riječka krpica") na važeći ugovor. A onda se Austrija prva pripojila Hitle-ru i Njemačkoj. U samoj Austriji uspostavljen je Ustavom režim nazivan "au-

strofašizam". Kad je Hitler došao u svoju rodnu Austriju sa svojom pratnjom, doživio je "vrlo entuzijastičan doček stanovništva". Austrijski parlament izglasovao je zakone po kojima je Austrija postala tek dio Trećeg Reicha. Koliko je bilo austrijsko oduševljenje za Hitlera pokazuju i rezultati referenduma. Uz jednu desetinu birača koji nisu smjeli glasovati, čak 99,7% stanovništva Austrije izjasnilo se za pripojenje (Anschluss) Njemačkoj. Tako su Drugi svjetski rat i njegove

i Austriji da se konačno osvijesti i iziđe iz svoje povijesne tlake! Ako se među tisućama hodočasnika na komemoraciji na Bleiburgu nađe tek nekoliko nedolična ponašanja, nerijetko poslanih provokatora, to ne može biti razlog da se kažnjava stotine tisuća mrtvih i živih zabranom komemoracije. Pa svakome dobronamjernom je poznato da se na Bleiburgu komemoriraju hrvatske žrtve, uključujući i pedeset tisuća onih muslimanskih, a ne nekakvo slav-

Ministarstvo vanjskih poslova RH uputilo je prosvjednu notu Austriji zbog uklanjanja hrvatskoga grba kao fašističkoga simbola sa spomenika na Bleiburgu, dok se isti takav nalazi na mnogobrojnim mjestima i dokumentima u samoj Austriji.

stravične zločine pokrenuli Njemačka s Austrijom i Italijom.

Ministarstvo vanjskih poslova RH uputilo je prosvjednu notu Austriji zbog uklanjanja hrvatskoga grba kao fašističkoga simbola sa spomenika na Bleiburgu, a u isto vrijeme takav se nalazi na mnogobrojnim mjestima i dokumentima u samoj Austriji. Međutim, kako je na Bleiburgu riječ o tradicionalnom komemoriranju komunističkih zločina već 76 godina, hrvatske vlasti ne smiju ni u ovome upasti u šutnju, nego s niza razina podnijeti tužbe europskim institucijama, a Europa neka pokaže hoće li sve one rezolucije o komunističkim zločinima primijeniti ili će ih i dalje držati na mačkovu repu. Tako ćemo pomoći

lje NDH. Oni odgovorni, državne i crkvene vlasti, hrvatske biskupske konferencije u RH i u BiH, mogu iskoristiti ovo austrijsko sramotno protjerivanje i početi temeljitije komemorirati ovu u povijesti najveću tragediju hrvatskoga naroda, Bleiburga i križnih putova 1945. - i na Bleiburgu i na Udbini i na Mirogoju i na Radimlju kraj Stoca u BiH. Komemoracije obvezno treba svake godine ponovno obogatiti na svim tim mjestima širokim medijskim aktualiziranjem informacija u hrvatskoj i stranoj javnosti o tim strahotama koje su nas kao narod snašle 1945. od jugostalinističkog režima. To će biti najbolje sjećanje na žrtve, a svim živima na opomenu - Nikad više! ■

LUKI MODRIĆU I PETA LIGA PRVAKA

Kapetan hrvatske reprezentacije Luka Modrić, slaveći naslov prvaka Europe na stadionu Santiago Bernabeu, oprostio se od navijača Real Madrida riječima "do iduće sezone", čime je dao naslutiti da će mu klub produžiti ugovor koji istječe 30. lipnja. Real Madrid je u Parizu pobijedio 1-0 Liverpool u finalu Lige prvaka, a igrači su naslov proslavili s navijačima u centru Madrida te na svom stadionu. Modrić igra za Real Madrid od 2012. godine te je s njime osvojio 20 trofeja, od čega pet Liga prvaka.

PETRA MARČINKO OSTVARILA PRVU WTA POBJEDU

Najbolja teniska juniorka svijeta, 16-godišnja Zagrepčanka Petra Marčinko pamtit će ovu nedjelju i nastup na WTA 250 turniru u marokanskom Rabatu, gdje je ostvarila svoju prvu pobjedu na WTA Touru svladavši u 1. kolu 77. tenisačicu svijeta, Šveđanku Rebecca Peterson sa 6-0, 2-6, 7-5 nakon dva sata i 11 minuta. U drugom kolu Marčinko je izgubila od Australke Astre Sharme (WTA - 147.).

EP KARATE: DVA ZLATA, SREBRO I BRONCA

Hrvatska karate reprezentacija je na EP u Turskoj osvojila dvije zlatne medalje - ženska vrsta u borbama Lea Vukoja, Mia Greta Zorko, Sadea Bećirović, Lucija Lesjak, te Anđelo Kvesić u kategoriji +84 kg, jedno srebro (Enes Garibović u kategoriji -84 kg) i jednu bronzu (Jelena Pehar u kategoriji -50 kg). Danijela Topić osvojila je još jedno zlato, i to u natjecanju karatista s intelektualnim poteškoćama.

ROLAND GARROS: GOJO S REZULTATOM KARIJERE

Marin Čilić nije se uspio plasirati u finale Roland Garrosa nakon što je u polufinalu izgubio od Norvežanina Caspera Ruuda. Ulaskom u polufinale Čilić je ostvario svoj najveći uspjeh na Roland Garrosu, a na putu do polufinala glatko je svladao drugoga i sedmoga igrača svijeta, Ruse Medvjedeva i Rubljova. Borna Gojo (ATP-192.) plasirao se u drugo kolo Roland Garrosa što mu je najbolji rezultat na nekom grand slam turniru. Hrvatski junior Mili Poljičak je s Litavcem Edsom Butvilasom osvojio naslov u juniorskim parovima.

RUKOMETAŠI PPD ZAGREB PRVACI HRVATSKE

Rukometaši Prvog plinarskog društva Zagreb po 30. put su postali prvaci Hrvatske nakon što su u Našicama pobijedili Nexe sa 26-24 i u međusobnim susretima osvojili šest bodova potrebnih za titulu. Podsjetimo, izmijenjenim sustavom natjecanja prvak Hrvatske postala je ona ekipa koja je prva stigla do šest osvojenih bodova.

DINAMU PRVENSTVO, ...

U posljednjoj utakmici Prve HNL za ovu sezonu Dinamo je na stadionu u Maksimiru svladao Hajduk sa 3-1. Dinamo je poveo golom Bruna Petkovića, poravnao je Marko Livaja, da bi Dinamo do prve pobjede u derbijima ove sezone stigao preko Mislava Oršića i Martina Baturine. Dinamo je osvojio 23. naslov prvaka Hrvatske, peti uzastopni, sa sedam bodova više od drugog Hajduka, a 10 od trećeg Osijeka. Četvrta je Rijeka, peta Lokomotiva, šesta Gorica, sedmi Slaven Belupo, osmi Šibenik, deveta Istra 1961, dok je iz lige nakon samo jedne sezone ispao Hrvatski dragovoljac.

..., A HAJDUKU KUP

Nogometaši Hajduka pobjednici su 31. izdanja hrvatskoga nogometnog Kupa nakon što su u finalnom susretu na Poljudu pobijedili Rijeku sa 3-1. Bilo je to sjajno finale i potpuno zaslužena pobjeda splitskog sastava. Rijeka je pove- la golom Josipa Drmića, izjednačio je Ferro, a rezultat je s dva svoja gola okrenuo Dario Melnjak. Hajduku je ovo sedmi trijumf u Kupu, a posljednji put Splitskani su slavili 2013. Rijeka je pak u svom osmom finalu upisala drugi poraz.

BERBA MEDALJA NAŠIH TAEKWONDOAŠA

Hrvatska taekwondo reprezentacija je na Europskom prvenstvu osvojila osam medalja - dva zlata, jedno srebro i pet bronce, a još jednu medalju i to zlatnu, osvojio je Ivan Mikulić na europskom parataekwondo prvenstvu koje je održano istovremeno, u istoj dvorani u Manchesteru. Lena Stojković, članica splitskog Marjana, obranila je naslov europske prvakinja u taekwondou u kategoriji do 46 kilograma, a Ivan Šapina, također iz Marjana, novi je prvak Europe u kategoriji do 87 kilograma, dok se Nika Klepac u Zagreb vraća sa srebrnom medaljom. Brončani olimpijac Toni Kanaet osvojio je bronzicu, kao i Paško Božić u kategoriji +87 kg. Sa samo 17,5 godina, blizanke Bruna i Ivana Duvančić, članice splitskog Marjana, osvojile su bronce u kategorijama do 49, odnosno do 53 kg, a isti je uspjeh ostvario i Josip Teskera iz Diva iz Knina u kategoriji do 54 kg.

EP BOKS: LUKA PLANTIĆ BRONČANI

Hrvatski boksač Luka Platić (25), član BK Salone, osvojio je brončanu medalju na Europskom prvenstvu u Erevanu. Za Platića je europska bronca dosad najveći uspjeh u karijeri nakon što je bio i juniorski prvak Europe i svjetski doprvak.

VATERPOLISTI JUGA AO PRVACI HRVATSKE

Vaterpolisti dubrovačkog Juga AO osvojili su 17. naslov prvaka Hrvatske, oni su u četvrtoj utakmici ovogodišnjeg finala doigravanja boljim izvođenjem peteraca u svom bazenu u Gružu svladali splitski Jadran te tako okončali seriju sa 3-1 u pobjedama.

“... LIJEPA LI SI, ...”

ĐURDEVAČKI PIJESCI, POPULARNO ZVANI I HRVATSKA SAHARA, SU ZAŠTIĆENO BOTANIČKO PODRUČJE, OSEBUJNOGA STANIŠTA S VELIKIM BROJEM ENDEMIČNIH VRSTA, JEDINSTVENE FLORE I FAUNE. POVRŠINA IM JE OKO DVADESET HEKTARA, A JEDAN JE NJEZIN DIO PROGLAŠEN POSEBNIM GEOGRAFSKO – BOTANIČKIM REZERVATOM.